

INFORMATIVNO-POLITIČKI TJEDNIK
IZLAZIO OD 1945. DO 1956.
OBNOVLJEN 2003.

HR

HRVATSKA

RIJEČ

BROJ 807

5. LISTOPADA 2018. CIJENA 50 DINARA

ISSN 1451-4257

9 771451 425001 >

Pisme o tradiciji, životima i ljubavima

SADRŽAJ

5

Izbori za HNV 2018.

**Dovoljan broj
elektora za skupštinu**

9

Korak po korak

**Problemi
se daju riješiti**

12

Rajko Marinković, predsjednik
udruga DUNAV 1245

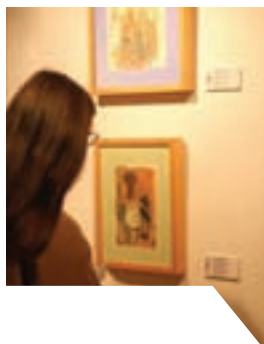
**Tolerantni ljudi
imaju svijest
o različitostima**

26

VIII. Tavankutski festival voća

**Popularnost
Festivala sve veća**

30

Izložba *Slikom zajedno*
u organizaciji manjinskih
zavoda za kulturu

**Jedinstveni jezik
suvremene umjetnosti**

34

Biskupijsko hodočašće

**Posjet Gospi
u Bistricu**

OSNIVAČ:

Hrvatsko nacionalno vijeće

IZDAVAČ:

Novinsko-izdavačka ustanova

Hrvatska riječ, Trg cara Jovana Nenada 15/II,
24000 Subotica

UPRAVNI ODBOR:

Jasna Vojnić (predsjednica), Ladislav Suknović
(zamjenik predsjednice), Martin Bačić,
Antun Borovac, Josip Dumendžić,
Petar Pifat, Josip Stantić, Thomas Šujić

RAVNATELJ

Ivan Ušumović

e-mail: direktor@hrvatskarijec.rs

GLAVNA I ODGOVORNA UREDNICA:

dr. sc. Jasminka Dulić (urednica@hrvatskarijec.rs)

POMOĆNIK I ZAMJENIK

GLAVNE I ODGOVORNE UREDNICE:

Zvonko Sarić

LEKTOR:

Zlatko Romić

REDAKCIJA:

e-mail: desk@hrvatskarijec.rs

Jelena Dulić Bako

(novinarka)

Davor Bašić Palković

(novinar, urednik rubrike kultura i urednik Kužiša)

Ivana Petrekanić Sič

(novinarka i korektorica)

Željka Vukov

(novinarka, urednica Hrcka)

Zlata Vasiljević (novinarka dopisništva Sombor)

Suzana Darabašić (novinarka dopisništva Srijem)

TEHNIČKA REDAKCIJA:

Thomas Šujić (tehnički urednik)

Jelena Ademi (grafička urednica)

FOTOGRAFIJE:

Nada Sudarević

UREDNIK WEB IZDANJA:

Davor Bašić Palković

ADMINISTRACIJA:

Branimir Kuntić (pravnik@hrvatskarijec.rs)

Ljubica Vujković-Lamić (tajnice@hrvatskarijec.rs)

Zdenka Sudarević (distribucija@hrvatskarijec.rs)

KOMERCIJALISTICA:

Mirjana Trkulja (komercijala@hrvatskarijec.rs)

TELEFON: ++381 24/55-33-55;

++381 24/55-15-78;

++381 24/53-51-55

TEKUĆI RAČUN: 355-1023208-69

E-MAIL: ured@hrvatskarijec.rs

WEB: www.hrvatskarijec.rs

TISAK: Doo Magyar Szó Kft Novi Sad

List je upisan u Registar javnih glasila

Agencije za privredne registre Republike Srbije

pod registarskim brojem: NV000315

COBISS SR-ID 109442828

CIP - Katalogizacija

u publikaciji Biblioteka

Matice srpske, Novi Sad

32+659.3(497.113=163.42)

Sljedeći korak

Prirodne katastrofe ne poznaju državne granice, kultura ne poznaje granice, umjetnost ne poznaje granice, znanost ne poznaje granice, sport ne poznaje granice – sve su to rečenice koje često čujemo. Nerijetko se na tim rečenicama koje se izgovaraju u raznim službenim susretima »preko granice« sve i završi pa te rečenice postaju tek fraze. Ipak, ako se napravi sljedeći korak, a to je da se u skladu s tim rečenicama i djela, to jest ako se zaista prijeđu granice ostvari susret, razgovor i suradnja, ovim rečenicama se vraća smisao.

Zato u ovome broju našega tjednika donosimo nekoliko tekstova koji govore upravo o tome kako, kada se napravi taj »korak preko granice«, nastaju inicijative i projekti koji poboljšavaju život ljudi s obje strane granice. A samim time i mi nastojimo prelaziti granice naše »manjinske zajednice«, jer od stalnog vrćenja u istom krugu ljudi i aktivnosti postoji opasnost da nam se zavrti u glavi.

Donosimo izvješće o međudržavnom skupu koji je održan u Osijeku, kojeg su inicirali državni tajnik Središnjeg državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske **Zvonko Milas** i državni tajnik Ministarstva državne uprave i lokalne samouprave Republike Srbije **Ivan Bošnjak**, koji su i kopredsjedavajući Međuvladinog mješovitog odbora za zaštitu nacionalnih manjina. Međutim, tema ovoga skupa nije bila zaštita i unaprjeđenje prava nacionalnih manjina u klasičnom smislu, već o mogućnostima smanjenja rizika od elementarnih nepogoda i drugih nesreća. Razlog je taj što, kako smo već rekli, prirodne katastrofe ne poznaju ni granice ni nacije i kada se dogode, kao npr. poplave iz 2014. godine, pogađaju sve one koji joj se nađu na putu. S obje strane granice i većine i manjine.

Donosimo i tekst o prvom projektu socijalnog poduzetništva realiziranog u Srijemskoj biskupiji a koji je nastao zahvaljujući podršci *Caritasa* Italije i Talijanske biskupske konferencije. Njihov projekt *ELBA* čiji je cilj razvoj socijalnog poduzetništva provodi se kroz mrežu *Caritasa* na području cijele jugoistočne Europe. Projekt koji prelazi granice ne samo državne već i one među ljudima i omogućuje i onima isključenima iz zajednice da se zaposle, ekonomski osnaže i osamostale.

I intervju u ovome broju s predsjednikom udruge DUNAV 1245 **Rajkom Marinkovićem** iz Srijemskih Karlovaca govori o prelaženju granica. Ova udruga sudjeluje na europskim natjecanjima s ciljem jačanja regionalne suradnje, umrežavanja organizacija na regionalnom i nacionalnom nivou što, kako navode, pridonosi razvoju zajednice kroz razmjenu primjera dobre prakse, inovativnih usluga i razvoju partnerstava. Do sada su realizirali četiri europska projekta, od toga s tri vodeća partnera iz Hrvatske i, kako kaže, u svome radu su koristili posebno iskustva Hrvatske. Tako su i za formiranje Lokalne akcijske grupe *Fruška gora – Dunav* koja okuplja javni, privatni i nevladin sektor iz četiri općine Srijemski Karlovci, Beočin, Bačka Palanka i Šid koristili iskustva *LAG Baranja* iz Belog Manastira i praktično prenijeli ovaj model u Srbiju. Smatrali smo kako je dobro prenijeti njihova iskustva, jer mogu biti korisna i za hrvatske udruge u Srbiji i njihove buduće projekte.

Možda neki smatraju, kako ovo nisu prave manjinske teme, kako bi se trebali zadržati samo na razgovorima s »našim« ljudima i temama iz područja manjinske kulture, prava, identiteta... kako bismo trebali ostati u »svojim« granicama. No, život sam je takav da nas upućuje na stalno prelaženje granica. To naravno ne znači da granice nemaju svoju funkciju u organizaciji života ljudskih zajednica i da ih treba ukinuti kako neki predlažu, jer – da ne postoje granice, kako bismo ih prelazili.

J. D.

Crtice o izborima za tijela manjinske samouprave u Srbiji

Manjine pred izborima

Predizborna tišina, barem kada je riječ o tzv. većinskim medijima, započela je, ili se nastavila, ovisno kako tko gleda, raspisivanjem izbora za nove sazive nacionalnih vijeća nacionalnih manjina u Republici Srbiji. Ne može se reći kako ništa o tome nije objavljeno, ali se rijetka sporadičnost nastavila, da se zamijetiti praćenjem medija na jeziku nacionalne većine.

S druge strane, velike su se aktivnosti započele u izbornim tablicama onih koji pretendiraju činiti nove sazive nacionalnih vijeća u predstojeće četiri godine. Osobito se to vidi kod brojnih nacionalnih zajednica, gdje je i demokratski potencijal veći.

Državni tajnik Ministarstva državne uprave i lokalne samouprave **Ivan Bošnjak** smatra da je veoma važno da što veći broj pripadnika nacionalnih manjina ostvari svoje biračko pravo na izborima, navodeći da je podizanje pozornosti javnosti i svih potencijalnih sudionika u izbornom procesu, glavni cilj resornog ministarstva. Ono je već izašlo s novim zakonskim rješenjima, koja će, tvrde, dodatno poboljšati položaj nacionalnih manjina u Srbiji.

»Tu se, prije svega, izdvaja upis podataka u matične knjige o nacionalnoj pripadnosti. Zatim, podnesen je prijedlog za izmjenu i dopunu Zakona o zaštiti prava i sloboda, kao i reguliranje nacionalne pripadnosti u javnim registrima. Uspostavili smo internetsku uslugu između jedinstvenog i posebnog popisa birača. Nadamo se da će to unaprijediti ovaj izborni proces. Tu je i cijeli niz rješenja koja se tiču službene uporabe jezika i pisma u zajednicama gdje većinu čine pripadnici nacionalnih manjina«, navodi Bošnjak, a prenose srbijanski mediji.

Hrvati

Reakcija iz hrvatske zajednice na finalno dotjerivanje pred izbore, ionako fino dotjeranih nacionalno-manjinskih prava, kako to vele u resornim državnim tijelima, došla je u vidu upozorenja kako se uvjeti za održavanje izbora ne bi trebali mijenjati u izbornoj godini. Naime, zbog toga što potpisi potpore izbornicima (elektorima) moraju biti ovjereni od javnih bilježnika, uvelike je usložen i otežan ovaj proces i tako je posredno pridonijeto da se »izborna prava pripadnika nacionalnih manjina dovede gotovo do besmisla«. Izbori za nove sazive nacionalnih vijeća nacionalnih manjina raspisani su za manje od dva mjeseca nakon usvajanja izmjena u zakonu, zaključuje se u reakciji.

Mađari

Namjerno ili ne, prije osam dana mađarski premijer **Viktor Orbán** osobno nazočeci otvorenju nogometne škole u Bačkoj Topoli, djelovao je impozantno i svakako ohrabrujuće u vrijeme kada se mađarska nacionalna manjina u Srbiji sprema za izbor novih članova svojega krovnog tijela kulturne autonomije. Naj-

veća politička snaga u mađarskoj zajednici, Savez vojvođanskih Mađara (SVM), ne krije tu snagu. Međutim, oni manje snažni, tvrde kako ih SVM sputava u njihovim demokratskim nastojanjima, prije svega u sudjelovanju u izborima.

Za sada je proglašena samo jedna lista, *Mađarska sloga*, dok Mađarski pokret i dalje prikuplja potrebnu podršku kako bi mogao proglasiti listu i sudjelovati na izborima za nacionalno vijeće.

Rusini

Rusini će u ovom izbornom ciklusu nastupiti u više kolona. Imaju četiri proglašene liste, što je najviše u jednoj zajednici do sada, i koje će predvoditi **Željko Kovač**, aktualni predsjednik njihovog Vijeća, zatim **Borislav Sakač** i **Olena Papuga**, te skupina birača *Za mlade Rusine*. Ova malobrojna nacionalna zajednica s oko 14 tisuća pripadnika osobito pozornost usmjeruje na obrazovanje. Ubrzo po raspisivanju ovogodišnjih izbora prvi su imali dvije proglašene izborne liste rusinske zajednice.

Za Rusine, među najvažnijim je svakako upis prvaša za nastavu na rusinskom jeziku, ali i stipendiranje učenika koji upisuju gimnaziju na rusinskom jeziku u Ruskom Krsturu, koja je, kako kažu, jedina na svijetu.

Rusini na prostoru Vojvodine žive dulje od 260 godina, nemaju matičnu državu i Srbiju smatraju svojom domovinom. Po podrijetlu pripadaju istočnim Slavenima, pišu ćirilicom, a po vjeroispovijesti su grkokatolici.

Crnogorci

Sporazum o međusobnoj suradnji nacionalnih udruženja Crnogoraca u Srbiji potpisan je u svrhu zajedničkoga nastupa na izborima za saziv vijeća nacionalne manjine. Sporazum je potpisalo 13 udruženja iz svih krajeva Srbije – Beograda, Novog Sada, Subotice, Aleksinca, Vrbasa, Kule, Lovćenca, Feketića, Crvenke, Zmajeva i Malog Idoša. Na ovaj način, kako navode u zajedničkom priopćenju, nacionalna udruženja Crnogoraca u Srbiji, čije se aktivnosti temelje na afirmaciji i zaštiti crnogorskih identitetskih vrijednosti, obvezuju se međusobno surađivati na predstojećim izborima za izbor članova Nacionalnog vijeća crnogorske nacionalne manjine u Srbiji.

Albanci

Ostaje upitno kako će albanska nacionalna zajednica u Srbiji birati predstavnike svojega nacionalnog vijeća.

Predsjednik Koordinacijskog tijela za Preševo, Bujanovac i Medvedu **Zoran Stanković** je rekao za srbijanske medije kako očekuje da će sve albanske stranke sudjelovati na izborima. On

je o sudjelovanju albanskih stranaka na izborima za vijeća nacionalnih manjina i drugim temama razgovarao u Bujanovcu s predsjednikom Nacionalnog vijeća Albanaca **Shukrijem Ymerijem**.

»Očekujemo da će biti postignut konsenzus, da će izabrani predstavnici Albanaca biti oni ljudi koji će na svaki način unaprijediti rad Nacionalnog vijeća Albanaca, unaprijediti saznanja o nacionalnim vrijednostima koja Albanci imaju i da će sve proteći u najboljem mogućem redu«, rekao je Stanković.

Treba na koncu reći i kako pojedini kandidati na listama iz pojedinih manjinskih zajednica tvrde da imaju problema s ovjerom potpisa kod javnih bilježnika jer, kako kažu, ne pripadaju

listi koju podupire vladajuća garnitura u lokalnoj samoupravi, poput recimo one u Vršcu.

Rok za podnošenje izbornih lista je do 19. listopada u ponoć. Konačan broj birača bit će poznat do 1. studenog u ponoć. Na izborima za nacionalna vijeća nacionalnih manjina sudjeluju 22 nacionalne manjine. Osamnaest će glasovati izravno, a četiri nacionalne manjine – makedonska, ruska, hrvatska i crnogorska će na izborima sudjelovati putem izborničkih (elektorskih) skupština. Izbori za nacionalna vijeća nacionalnih manjina bit će održani 4. studenog 2018. godine.

Siniša Jurić

Izbori za Hrvatsko nacionalno vijeće 2018.

Dovoljan broj elektora za skupštinu

Jučer (četvrtak, 4. listopada) završen je rok za prikupljanje potpisa za elektore koji bi za nepunih mjesec dana, odnosno 4. studenoga, trebali sudjelovati na elektorskoj skupštini u Beogradu, a na kojoj bi trebao biti izabran novi saziv Hrvatskog nacionalnog vijeća. Tada bi se trebalo birati novih 29-ero vijećnika koji će u iduće četiri godine odlučivati o pitanjima vezanim za manjinsku samoupravu ovdašnjih Hrvata.

Kako smo to pisali i u ranijim brojevima, jedan kandidat za elektora trebao je prikupiti i kod *notara* (javnog bilježnika) ovjeriti najmanje 60 potpisa potpore punoljetnih osoba koje su upisane u poseban birački popis hrvatske nacionalne manjine u Srbiji. Elektorske prijave predavale su se u resorno Ministarstvo državne uprave i lokalne samouprave u Beogradu koje, ukoliko je prijava potpuna, izdaje pozitivno rješenje. Minimalan broj elektora da bi skupština bila održana jest 60.

U procesu prikupljanja potpisa za elektore uvjerljivo najučinkovitiji bili su aktivisti okupljeni oko platforme (liste) *HRvati ZAJedno* koju čine Demokratski savez Hrvata u Vojvodini, više hrvatskih udruga i pojedinci. Po riječima predsjednika DSHV-a **Tomislava Žigmanova**, ta je lista u srijedu (3. listopada) imala potvrđenih 60 elektora, te predanih još sedam elektorskih kandidatura. Njihova očekivanja su da će na koncu imati više od 70 elektora.

»Smatramo da smo, zahvaljujući dobrim pripremama, uspješno završili veliki i složen posao i postigli rezultate iznad očekivanja, usprkos brojnim izazovima. Naime, izostala je potpora i interes Republike Hrvatske u smislu ohrabriranja i pozivanja ljudi na izbore, proces je pratila složena procedura i administrativne poteškoće, posebice glede upisa u poseban birački popis,

postojala je i kampanja u hrvatskoj zajednici koja je nerazumno pozivala na bojkot izbora. Kampanju prikupljanja potpisa pratilo je i antihrvatsko raspoloženje u javnosti zbog događanja u Hrvatskoj. Imajući u vidu i težak ekonomski položaj i društvenu deprivaciju Hrvata u Srbiji, kampanja i aktivnosti platforme *HRvati ZAJedno* pokazali su da unutar naše zajednice postoji kritič-

na masa nacionalno svjesnih Hrvata koji su spremni svoj ugled i vrijeme staviti u funkciju opstanka hrvatske zajednice na ovim prostorima«, kaže Žigmanov.

Kako saznajemo Hrvatska nezavisna lista iz Subotice će imati jednog elektora a za Hrvatski građanski savez nemamo saznanja.

Iako bi se konačan broj elektora službeno trebao znati tek idućeg tjedna, po svemu sudeći na elektorskoj skupštini, 4. studenoga, trebalo bi ih biti oko osamdeset.

H. R.

Katastrofe ne poznaju granice

(Ne)naučene lekcije

*Izvanredne situacije, kao što su prirodne katastrofe, ne poznaju državne granice, a uspješno se protiv njih može boriti samo ukoliko postoji suradnja među susjedima *
Za uspješne intervencije u izvanrednim situacijama važna je prekogranična suradnja *
Sustavi civilne zaštite Srbije i Hrvatske i dalje imaju brojne manjkavosti*

 Slaven Bačić, Ivana Perkušić, Ivan Bošnjak i Krunoslav Katić

Izvanredne situacije, kao što su prirodne katastrofe, ne poznaju državne granice, a uspješno se protiv njih može boriti samo ukoliko postoji suradnja među susjedima. Pa i onda ukoliko ih razdvajaju državne granice. To je i razlog što je u Osijeku održan međudržavni skup na kome se govorilo o mogućnostima smanjenja rizika od elementarnih nepogoda i drugih nesreća. Sastanak su inicirali državni tajnik Središnjeg državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske **Zvonko Milas** i državni tajnik Ministarstva državne uprave i lokalne samouprave Republike Srbije **Ivan Bošnjak**, inače i kopredsjedavajući Međuvladinog mješovitog odbora za zaštitu nacionalnih manjina. Potporu ovom skupu dao je i UNDP-i Program Ujedinjenih naroda za razvoj.

»Ovakve inicijative važne su, jer gradovi i općine i s jedne i s druge strane Dunava dijele zajedničke probleme i imaju iste potrebe. Stoga je njihova suradnja od presudnog značaja za reagiranje u određenim situacijama. Potrebna je suradnja timova pograničnih općina i gradova, odnosno njihovih institucija u zajedničkom djelovanju u saniranju šteta, ali i nastojanjima da se šteta, ili izbjegne, ili svede na minimum ako je već ima«, kazao je Bošnjak.

»Da katastrofe ne poznaju granice, toga smo bili svjesni u svibnju 2014. godine, kada smo imali poplave i BiH, Srbiji i Hrvatskoj. Međutim, na toj frazi da katastrofe ne poznaju granice nekako se uvijek sve i završi. Nikada ne napravimo onaj sljedeći korak, a to je

regionalno povezivanje, prekogranično povezivanje, jer u slučaju bilo kakve katastrofe, najbolje, najbrže susjed pomaže susjedu«, kazao je regionalni savjetnik Programa UNDP-a za razvoj za jugoistočnu Europu **Krunoslav Katić**.

»Kako bismo izbjegli katastrofe, bitno je da planiramo sve moguće situacije, a da bismo ih planirali moramo razgovarati. Zato je jako važno da danas razgovaramo o tome. Moramo imati na umu elementarne nepogode, jer one ne poznaju niti granice, niti nacije. To je razlog da se udružimo i da zajedničkom zaštitom stvorimo pretpostavke za miran život na ovom području«, kazao je gradonačelnik Osijeka **Ivica Vrkić**.

Poplave iznenadile

Prirodne katastrofe koje nisu mimošle niti Srbiju niti Hrvatsku bile su poplave iz 2014. godine. Bile su to lekcije iz kojih se učilo, jer se pokazalo da je prirodna katastrofa takvih razmjera ipak bila nešto za što Srbija nije bila spremna.

»Kada su se dogodile katastrofalne poplave, Srbija za to nije bila spremna. Nije bila spremna financijski, institucionalno; nije bila spremna za proces obnove. Ono što je bilo dobro jest odgovarajuće reagiranje sektora za izvanredne situacije. Ali u toj izvanrednoj situaciji ni sustav ni građani se nisu snašli«, kazala je zamjenica

ravnatelj Kancelarije za upravljanje javnim ulaganjima **Sandra Nedeljković**.

Prema njenim riječima, od ukidanja nekadašnjeg sustava civilne zaštite nitko se u Srbiji nije bavio preventivom, pa su velike poplave i posljedice stogodišnjih voda bile dovoljan razlog da se nešto počne mijenjati.

»Nakon poplava formirana je kancelarija za obnovu poplavljenih područja, donijet je Zakon za obnovu i krenula je obnova. Sredstva su osigurana na donatorskoj konferenciji u Bruxellesu i Srbija je dobila 170 milijuna eura bespovratne pomoći. Skroman dio sredstava izdvojen je iz državnog proračuna i dio je osiguran iz kredita. Kroz proces obnove vidjeli smo što sve ne funkcionira u našoj zemlji. I vidjeli smo koliko je važno raditi na preventivi u mirno vrijeme. Sljedeći korak bio je Nacionalni program upravljanja rizikom od elementarnih nepogoda, usvojen već krajem 2014. godine. Uočili smo da je veliki problem što su jedina sredstva koja postoje u državi za financiranje štete od elementarnih nepogoda ona iz stalne proračunske rezerve, ali proračun je jednogodišnji i mi ne možemo imati na raspolaganju veću količinu novca osim te rezerve. Zato je 2017. godine Srbija potpisala sa Svjetskom bankom sporazum o uzimanju kredita, koji se aktivira samo ako se dogodi neka elementarna nepogoda, odnosno izvanredna situacija«, kazala je Nedeljkovićeva.

A oni koji prvi mogu i trebaju reagirati su lokalne jedinice vlasti na čijim teritorijima se i dogodi poplava ili neka druga izvanredna situacija i zato je u Srbiji u tijeku posao na implementaciji mjera iz Nacionalnog programa u jedinice lokalne samouprave. Radi se intenzivno, ali posao još nije završen.

»Ako nemamo jake kapacitete u lokalnim sredinama da odreagiramo u pravom trenutku teško da centralne vlasti iz Beograda mogu riješiti probleme«, kazala je Nedeljkovićeva.

A razmjere štete koje mogu nanijeti prirodne katastrofe ona je ilustrirala podacima o šteti koju je Srbija pretrpjela 2014. godine zbog poplava. Šteta je procijenjena na 1,7 milijardi eura. A polovica te štete nastala je izlivanjem rijeke Kolubare. Da bi se uredio sliv te rijeke i izbjegle slične katastrofe potrebno je 200 milijuna eura i 20 godina.

Sustav u Hrvatskoj

Svaka jedinica lokalne samouprave u Hrvatskoj ima svoj stožer civilne zaštite.

»U sustavu civilne zaštite u Hrvatskoj ima 5.300 članova, a od 2007. godine za stožer civilne zaštite osposobljeno je 47.000 oso-

Na skupu i predstavnici HNV-a

»Manjine žive s obje strane granice i upravo smo posljednji sastanak MMO-a imali u Monoštoru, pograničnoj regiji i tu je naglašena potreba međuregionalne suradnje. Na ovaj način pokazujemo da smo zainteresirani za suradnju ne samo kada je riječ o manjinskim pitanjima već, s obzirom na to da u pograničnoj regiji žive i Hrvati, i za rješavanje svih problema koji pogađaju stanovnike tog područja«, kazao je predsjednik HNV-a **Slaven Bačić**. Uz njega, kao predstavnica HNV-a, skupu je nazočila i dopredsjednica **Snežana Periškić**.

Suradnja na djelu

Tijekom migrantske krize 2015. godine, kada je val migranta stigao u pogranično područje Srbije i Hrvatske i jedna i druga država dočekale su taj val ne u potpunosti spremne, ali u toj izvanrednoj situaciji uspostavljena je suradnja između Crvenog križa Osijek i Crvenog krsta Sombor. »Kada je krenuo migrantski val preko mosta kod Batine imali smo stalnu komunikaciju s Crvenim krstom u Somboru, tako da smo znali što nas čeka i mogli smo se pripremiti za migrante koji su prelazili preko mosta«, kaže **Denis Čosić**, ravnatelj Hrvatskog Crvenog križa Osijek.

Tijekom prošle godine upućeno je više od tri milijuna poziva hitnoj pomoći, policiji, službi za obavještanje. Tih tri milijuna poziva primilo je 712 operativaca koji rade 24 sata 365 dana u godini«, kazao je voditelj Županijskog centra 112 Osijek **Zvonko Grgec**.

Za efikasno funkcioniranje sustava civilne zaštite nedostaje jedinstveni sustav vođenja i zapovijedanja na intervencijama, te usklađenost programa obučavanja spasilaca koji se obučavaju na tri-četiri načina. Problem su i ljudi koji rade na tim poslovima.

»U mnogim lokalnim samoupravama poslovi civilne zaštite povjereni su ljudima kojima je to dodatni posao. U Osječkoj županiji, koja ima 35 općina, sedam gradova i županijsku upravu rade dva profesionalca. Većina općina i gradova ima tek čovjeka koji uz druge poslove radi i te, a jedan grad čak nema niti takvog čovjeka u sustavu civilne zaštite«, kaže Grgec.

Z. Vasiljević

Gradska uprava Subotica, Tajništvo za poljoprivredu i zaštitu životnog okoliša, Služba za zaštitu životnog okoliša i održivi razvoj, temeljem članka 10. i 29. Zakona o procjeni utjecaja na životni okoliš (*Sl. glasnik RS* br. 135/04 i 36/09) objavljuje:

OBAVIJEST O PODNIJETOM ZAHTJEVU ZA ODLUČIVANJE O POTREBI PROCJENE UTJECAJA NA ŽIVOTNI OKOLIŠ

Investitor: *Metalopromet* doo Kula, Vrbaški put bb podnio je Zahtjev za odlučivanje o potrebi procjene utjecaja na životni okoliš projekta: »Postrojenje za sakupljanje, skladištenje i fizički tretman neopasnog otpada« zaveden pod brojem IV-08/I-501-255/2018, a koji se planira na katastarskoj parceli 32279/3 KO Donji grad, Ulica Batinska 92 (46.083705^o, 19.636783^o).

Uvid u podatke, obavijesti i dokumentaciju iz zahtjeva nositelja projekta može se izvršiti u prostorijama Službe za zaštitu životnog okoliša i održivi razvoj (Trg slobode 1, Gradska kuća, I. kat, soba 129).

Zainteresirana tijela, organizacije i javnost u roku od deset dana od dana objavljivanja ove obavijesti mogu dostaviti mišljenja o potrebi procjene utjecaja predmetnog projekta na životni okoliš, osobno ili poštom na gore navedenu adresu ili elektronički na adresu zivotnasredina@subotica.rs.

Osmo izvješće o provedbi Akcijskog plana za manjine

Prošloga je tjedna u Beogradu predstavljeno osmo izvješće o provedbi Akcijskog plana za ostvarivanje prava nacionalnih manjina, srednjoročnog strateškog dokumenta čija je realizacija neophodna kako bi Srbija u procesu pristupanja Europskoj uniji otklonila nedostatak uočene u tom području. Osmo izvješće odnosi se na drugi kvartal 2018. godine. Ravnateljica Kancelarije za ljudska i manjinska prava **Suzana Paunović** istaknula je kako je u ovom izvještajnom razdoblju 74 posto aktivnosti u potpunosti realizirano ili se kontinuirano realizira od ukupno 112 aktivnosti predviđenih Akcijskim planom.

Paunović je navela i da je od 74 nositelja aktivnosti svoje priloge o provedbi dostavilo njih 60, među kojima i 50 jedinica lokalne samoprave u kojima žive pripadnici manjinskih naroda. Priloge je dostavilo i Hrvatsko nacionalno vijeće, čiji je predsjednik Izvršnog odbora **Darko Sarić Lukendić** nazočio prezentaciji izvješća u Beogradu.

»Kao i prije, HNV je dostavilo svoje priloge. Sada smo u fazi analize aktualnog, osmog izvješća kako bismo eventualno ukazali na dijelove s kojima nismo suglasni«, kaže za HR Darko Sarić Lukendić.

Po riječima Suzane Paunović, Kancelarija će se usredotočiti na daljnje unaprjeđenje sustava praćenja Akcijskog plana i nastaviti s potporom svim osobama koje sudjeluju u procesu izvještavanja.

D. B. P.

Vladan Čutura doktorirao na studiju kroatistike

Prošloga je tjedna na Filozofskome fakultetu Sveučilišta u Zagrebu u okviru Poslijediplomskoga studija kroatistike doktorski rad obranio **Vladan Čutura**. On je jedan od petoro pripadnika hrvatskoga naroda u Srbiji čiji doktorski studij u Hrvatskoj stipendira tamošnje Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta.

Naslov Čuturina rada bio je *Fenomenologija zločina u hrvatskoj popularnoj kulturi s osvrtom na narative o fenomenu kriminala u različitim suvremenim kulturnim praksama*. Rad je interdisciplinarnoga karaktera temeljen na uvidima kulturalnih studija, teorije književnosti, kriminologije, kaznenoga prava i filozofije morala. Rad je ocijenjen ocjenom *summa cum laude* (najveća pohvala),

a istraživanje je pisano pod mentorstvom redovitoga profesora dr. sc. **Stipe Grgasa**, predstojnika Katedre za amerikanistiku Odjeka za anglistiku. Članovi povjerenstva bili su prof. dr. sc. **Maša Kolanović** s Katedre za noviju hrvatsku književnost zagrebačkoga Filozofskog fakulteta te prof. dr. sc. **Boris Škvorc** s Odjeka za kroatistiku splitskoga Sveučilišta. Doktorski rad bit će priređen za objavu naredne godine u izdanju Hrvatske sveučilišne naklade.

»Vjerujem da će sada, nakon završetka dokorskog studija, moji projekti na području znanstvenih istraživanja, a planiram se baviti i istraživanjem Hrvata u Republici Srbiji, biti potpuniji i znanstveno relevantniji«, izjavio je Čutura za naš tjednik.

Vladan Čutura je rođen 1982. u Somboru. Osnovnu školu je završio u Bezdanu, a gimnaziju u Somboru. Studij kroatistike završio je na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. Radio je kao lektor u NIU *Hrvatska riječ* iz Subotice, te kao profesor hrvatskog jezika u školama u Subotici. Priredio je i uredio knjigu *Suvremena vojvođansko-hrvatska kratka priča*. Bio je zamjenik glavnog i odgovornog urednika Časopisa za književnost i umjetnost *Nova riječ* te član Povjerenstva za književnu nagradu *Emerik Pavić* koju dodjeljuje ZKVH. Sudjelovao je na nekoliko stručnih skupova s radovima koji su tematizirali književnost Hrvata u Vojvodini. Trenutačno živi u Austriji gdje radi kao lektor na Visokoj školi za međunarodne odnose i poslovanje u Burgenlandu (Gradišću) te kao profesor hrvatskog jezika i književnosti u Saveznoj gimnaziji Eisenstadt (Željezno).

D. B. P.

Manjinski mediji kao kulturno naslijeđe

Druga Europska konferencija posvećena manjinskim i lokalnim medijima bit će održana u Novom Sadu od 15. do 17. studenoga. Pod nazivom »Jesu li manjinski mediji kulturno naslijeđe«, konferencija će propitivati poziciju manjinskih medija kao aktivnih činilaca razvoja europskih društava. Prvi dan konferencije je rezerviran za predavanja o glavnim temama događaja namijenjenim novinarima, studentima, menadžmentima medija, predstavi-

cima institucija i organizacija koje se bave položajem manjinskih zajednica, manjinskim i kulturnim pravima, kao i srednjoškolicima koji pohađaju fakultativni predmet »Mediji i medijska pismenost«, dok će se drugog dana događaj odvijati kroz plenarni rad u četiri panela.

Organizatori konferencije su *Magyar Szó*, Asocijacija medija, *Heror media Pont* i Centar za razvoj manjinskih i lokalnih medija u suradnji s Europskom asocijacijom manjinskih dnevnih listova.

Korak po korak

Problemi se daju riješiti

Načelnik Školske uprave u Somboru Borislav Staničkov je jasno dao do znanja kako su sve one škole, ravnatelji i profesori koji su potpisali da će imati nastavu na hrvatskom jeziku dužni to i provoditi

U prošlome broju tjednika *Hrvatska riječ* pisali smo o problemima obrazovanja u srednjim školama. Samo tjedan dana kasnije problemi su se počeli rješavati. Pitanje koje mnogi postavljaju jest što se čekalo do sada?

Čekalo se ono čemu su se svi nadali: da će obrazovanje na hrvatskom jeziku u srednjim školama biti prihvaćeno još prije jedanaest godina kada je i počelo i da će još tada srednjoškolci imati udžbenike na školskim klupama. Za sve ove godine udžbenici nisu riješeni, a bila je to prvenstveno obveza države. Od svih obećanja, ostalo je vjerovanje da će to ipak jednoga dana biti; da učenici hrvatskih odjela za pojedine sudionike ovoga obrazovnog proceca neće biti učenici »trećeg reda«. Iako zvuči poprilično loše, možda se sada, više nego ikada, možemo nadati da će udžbenici u hrvatske odjele i stići, a da se na njih neće čekati još jedno desetljeće.

Podsjetimo, prije dva tjedna u Hrvatskom nacionalnom vijeću održan je sastanak koji su inicirali roditelji učenika subotičke Gimnazije, nezadovoljni nastavom koja se u velikom postotku odvija na srpskom, a ne onako kako bi trebalo, na hrvatskom jeziku. Naime, problem leži u tome da pojedini profesori traže od učenika da kupe udžbenike na srpskom jeziku, na kojemu i izvode nastavu, umjesto na hrvatskom. Činjenica je da je do sada sve ovisilo o dobroj volji profesora, što više neće biti tako, jer počinje sustavno rješavanje eventualnih problema.

Nije stvar dobre volje, nego obveze

Krajnje je vrijeme za rješavanje ovih pitanja, smatraju u HNV-u te se u tom pravcu i ozbiljno krenulo. Osigurana su dva glavna preduvjeta – to su Lektorat hrvatskog jezika na Filozofskom fakultetu u Novom Sadu i savjetnici-vanjski suradnici pri Ministarstvu prosvete, nauke i tehnološkog razvoja Republike Srbije. To znači da će do kraja školske godine nastavnici i profesori moći polagati ispit jezične stručnosti, koji je jedan od uvjeta za rad u nastavi na hrvatskom jeziku te se još ovoga mjeseca očekuje da će savjetnici krenuti u obilazak škola i imati pravi uvid u »stanje na terenu«.

Naime, savjetnica predsjednika HNV-a zadužena za razvojne projekte **Jasna Vojnić** i dopredsjednica odbora za obrazovanje **Margareta Uršal** prošlog tjedna susrele su se s ravnateljem subotičke Gimnazije **Svetozar Marković Veselinom Jevtićem** i pomoćnicom ravnatelja **Klarom Milojević** i obavijestili ih o zamolbi roditelja da škola poduzme korake po pitanju kvalitete nastave na hrvatskom jeziku. Neki od zahtjeva bili su da se nastavni proces odvija na hrvatskom jeziku, da obavijesti i drugi pisani dokumenti budu na hrvatskom, te da se u nastavi upo-

šljava jezično stručni kadar, a ukoliko nema mogućnosti – da raspoređeni kadar izvodi nastavu na hrvatskom jeziku.

Nekoliko dana poslije Margareta Uršal je o ovome problemu osobno obavijestila i tim povodom razgovarala s načelnikom Školske uprave u Somboru **Borislavom Staničkovim** koji je jasno dao do znanja kako su sve one škole, ravnatelji i profesori koji su potpisali da će imati nastavu na hrvatskom jeziku dužni to i provoditi. Također, Staničkov je obećao da će savjetnici-vanjski suradnici za hrvatski jezik u suradnji s prosvjetnim savjetnicima krenuti u stručni pedagoški nadzor škola i da će se vrlo skoro započeti s konkretnim rješavanjem ovakvih problema. Dakle, kratko i jasno: i u Gimnaziji mora biti nastava na hrvatskom jeziku i nije pitanje dobre volje, nego obveze.

Hoće li biti elektroničkih udžbenika?

Sljedeći planirani korak je susret s najvišim predstavnicima Ministarstva prosvete na kom će glavna tema razgovora biti obećani elektronički udžbenici. Ukoliko i ovoga puta obećanje, dano još prošle godine, ostane neispunjeno, u HNV-u će učiniti sve kako bi se odmah napravile skripte koje bi bile na pomoć učenicima srednjih škola, kaže Jasna Vojnić. Kada su u pitanju udžbenici, kako je navela Margareta Uršal, dodatni problem jesu veliki troškovi izrade i prijevoda udžbenika koji će ubrzo zbog reforme školstva izaći iz uporabe. Naime, po njenim riječima ni udžbenici na srpskom jeziku za prvi razred Gimnazije još uvijek nisu svi tiskani, jer se čeka konsenzus među profesorima koji će udžbenik koristiti. Problem s drugim razredom je taj što se ne isplati tiskati udžbenike za jednu školsku godinu, jer oni udžbenici koji bi sada odgovarali drugome razredu već sljedeće godine ne bi odgovarali sadašnjem prvom, odnosno nagodinu drugom razredu.

Problem udžbenika je prisutan otkako postoji nastava na hrvatskom jeziku u srednjim školama, no, do sada su profesori bili ti koji su pokazali dobru volju (kojih ima i danas) i svih ovih godina se dodatno trudili i radili na hrvatskom jeziku. Od profesora se također traži, kao i na svakom drugom jeziku, da osim izvođenja nastave na hrvatskom i pripreme za sate pišu na hrvatskom jeziku, te da učenici (što bi trebalo biti normalno) kontrolne zadatke dobivaju na hrvatskom jeziku i na latiničnom pismu.

Za sada možemo samo reći kako su problemi jedino pod lupom roditelja i HNV-a i da se njihovo rješenje očekuje što prije, kako učenici hrvatskih odjela ne bi ispaštali na državnoj maturi, koja prvi puta očekuje učenike sadašnjih drugih razreda.

Ž. V.

Prvi projekt socijalnog poduzetništva realiziran u Srijemskoj biskupiji

Pomoći sebi i drugima

»Teško je u današnje vrijeme biti bez posla, a teško je i do njega doći. Ovo je sjajna prilika za mene i osobe koje su u sličnoj situaciji kao što sam ja bila, budući da nam je kroz socijalno poduzetništvo omogućena sigurnost«, kaže Renata Nađ * Osim bolnice u Kovinu, dječjeg svratišta u Novom Beogradu, pomažemo i drugim ljudima u potrebi, kaže direktor Caritasa Srijem vlč. Jozo Duspara

Caritas Italije, uz podršku Talijanske biskupske konferencije pokrenuo je 2015. godine projekt ELBA (*Emergenza lavoro nei Balzani*), čiji je cilj razvoj socijalnog poduzetništva u Caritasovoj mreži na području jugoistočne Europe, a sve u cilju smanjivanja nezaposlenosti i socijalne isključenosti. Tijekom proteklih godina projekt *Caritasa* zaživio je u Bosni i Hercegovini i u Srbiji u gradovima Šapcu i Valjevu, gdje su, između ostalih, zaživjela socijalna poduzeća koja se bave uslugama pranja i sušenja rublja, a koja zapošljavaju žene iz marginaliziranih grupa. Slijedeći primjer dobre prakse, sličan projekt realiziran je nedavno i u župi Uznesenja Blažene Djevice Marije u Zemunu. Novootvoreni vešeraj za sada je prvi takve vrste u Srijemskoj biskupiji.

Potaknuti razvoj poduzetništva

Caritas Srijem prije nekoliko godina dobio je kao donaciju *Caritasa* strojeve za pranje i sušenje rublja. Tada je i pokrenuta ideja da se kroz projekt ELBA potakne razvoj poduzetništva kroz zapošljavanje ugroženih kategorija. Prostorije župe su preuređene i prilagođene potrebama vešeraja. Poduzeće nosi ime *Lavanda lux* i u kolovozu je službeno počelo s radom. **Renata Nađ** iz Zemuna trenutno je jedina uposlenica u njemu, a socijalno poduzetništvo prepoznala je kao dobar način da pomogne, kako drugima tako i sebi, s obzirom na to da je samohrana majka i da je zbog »racionalizacije« ostala bez posla.

»Nadam se ekonomskom osnaživanju i osamostaljenju. Teško je u današnje vrijeme biti bez posla, a teško je i do njega doći. Ovo je sjajna prilika za mene i osobe koje su u sličnoj situaciji kao što sam ja, budući da nam je kroz socijalno poduzetništvo omogućena sigurnost. Nismo više prepušteni sami sebi i dana nam je prilika koju mi samo trebamo iskoristiti. Nadam se da ću biti dovoljno sposobna da to iskoristim, kako bih pomogla i drugima i samoj sebi«, kaže Renata Nađ.

Prednost teže zapošljivim kategorijama

U vešeraju *Lavanda lux* pružaju se usluge pranja, sušenja i glačanja rublja. Fokusrani su samo na taj dio posla i ono što je najvažnije, vešeraj je opremljen s profesionalnim strojevima koje za kratko vrijeme mogu oprati i osušiti veliku količinu rublja svojih korisnika. Također, u vešeraju se mogu oprati i kabaste stvari po-

Renata Nađ

put posteljina, deka, jorgana, koje kućanice u svojim strojevima manjeg kapaciteta ne mogu oprati.

»Naziv *Lavanda lux* smo odabrali iz razloga što podsjeća na svežinu, na nešto lijepo i ugodno. Želimo da našim klijentima bude ugodno korištenje naših usluga i želimo da oni budu zadovoljni. Ovo je socijalno poduzeće i na tržištu u Srbiji socijalna poduzeća su još uvijek jednaka s ostalim poduzećima. Ali ono što nas razlikuje to je da mi dio profita usmjeravamo na zadovoljenje društvenih potreba. Pomažemo ugrožene kategorije kroz brojne projekte, ali i zapošljavanjem više ljudi koje planiramo u budućnosti, kada još malo razvijemo posao. Želja nam je da uključimo u rad i druge samohrane roditelje i teško zaposljive kategorije. To je jedna ideja koja će biti prepoznatljiva, a klijenti

će, nadam se, prepoznati ulogu društveno odgovornog poduzeća», kaže Renata, ističući da je velika prednost projekta socijalnog poduzetništva u tome što se prilikom zaposlenja daje prednost teže zapošljivim kategorijama i što se na ovaj način pomaže ljudima u potrebi.

»Slovo na papiru«

Usluge su do sada u najvećoj mjeri pružane djeci iz Svratišta na Novom Beogradu i bolnici u Kovinu, ali i lokalnom stanovništvu. No, u najavi je proširenje korisnika.

»Projekt je realiziran i počeo je s radom s jednom uposlenicom. Ukoliko se pokaže kao dobar, još nekoliko osoba će moći naći uposlenje. Ono što mi trebamo raditi s tim projektom jest da pomognemo onim osobama koje su socijalno ugrožene u smislu da su izgubile svoj posao, da su samohrani roditelji ili hendikepirani po bilo kom drugom socijalnom osnovu. U prostorijama naše župe prikupljamo staru garderobu, koju ovdje peremo, sušimo, sortiramo i dostavljamo našim korisnicima. Osim bolnice u Kovinu, dječjeg svratišta u Novom Beogradu, pomažemo i drugim ljudima u potrebi«, kaže direktor *Caritasa Srijem* vlč. **Jozo Duspara**.

Zakon o socijalnom poduzetništvu još nije zaživio u Srbiji i još uvijek je samo »slovo na papiru«.

»Vjerujem da je velika važnost državnih institucija u pružanju pomoći ljudima u socijalnoj potrebi. Mislim da bi država trebala pomoći i uvjeren sam da će do toga doći, posebice zbog svih potrebnih pripremnih radnji neophodnih za ulazak Srbije u Europsku uniju. U Europi je socijalno poduzetništvo dosta razvijeno i smatram da bismo i mi trebali slijediti njihov primjer«, ističe vlč. Duspara.

Primjer dobre prakse

Pored podrške koju ELBA pruža kroz materijalnu pomoć prvih godinu dana rada socijalnog poduzeća, potencijalni kandidati moraju proći i razne vidove obuka o osnovama socijalnog poduzetništva i o svim ostalim segmentima njegovog vođenja.

»Kroz projekt ELBA posjetili smo i susjedne zemlje budući da čitav projekat pokriva jugoistočnu Europu. Tako smo posjetili Bosnu i Hercegovinu kako bismo se upoznali s radom uspostavljenih socijalnih poduzeća i s tim kako se poduzeće razvija, kako bi primjere dobre prakse mogli primijeniti i kod nas. Također u Srbiji imamo socijalna poduzeća koja su kroz *Caritas* razvijena u Šapcu i Valjevu. Sada je i u Srijemskoj biskupiji prvi put zaživjelo jedno socijalno poduzeće, koje će, nadam se, biti podjednako uspješno«, navodi na kraju razgovora Renata Nađ.

S. Darabašić

Gradska uprava Subotica, Tajništvo za poljoprivredu i zaštitu životnog okoliša, temeljem članka 25. i 29. Zakona o procjeni utjecaja na životni okoliš (*Sl. glasnik RS* br.135/04 i 36/09) objavljuje:

OBAVIJEST O DONIJETOM RJEŠENJU KOJIM JE DANA SUGLASNOST NA STUDIJU PROCJENE UTJECAJA NA ŽIVOTNI OKOLIŠ

Dana 2. 10. 2018. godine nositelju projekta Javna skladišta doo Subotica, Tuk Ugarnice bb, je dana suglasnost na studiju o procjeni utjecaja na životni okoliš projekta: »Rekonstrukcija i promjena namjene zgrade u skladište amonij-nitratnog gnojiva u Subotici« na katastarskoj parceli 14450/1 KO Novi grad, Subotica, pristup lokaciji iz ulica Lošinjska i Đorđa Natoševića (46.093427°, 19.697819°).

Tekst rješenja se u cijelosti može preuzeti na sajtu Grada Subotice.

Rajko Marinković, predsjednik udruge DUNAV 1245

Tolerantni ljudi imaju svijest o različitostima

Intervju vodio: Zvonko Sarić

*Kad odem u Novi Sad, kažem da sam Karlovčanin, u Kragujevcu sam Vojvođanin, u Austriji sam Srbin, a u Americi sam Europljanin * Treba voditi računa o uključivanju lokalnog stanovništva u donošenju odluka o planiranju turizma i kreiranju slike o gradu u kojem žive, a koja će prezentirati njihove stavove i potrebe * U Ludbregu je upravo bila prilika da predstavimo vrijednosti našeg grada Srijemskih Karlovaca, kao i da čujemo vrijednosti partnerskih gradova. Uvijek je značajno razmijeniti iskustva, važno pitanje je kako valorizirati te historijske vrijednosti * Problem očuvanja kulturne baštine u uvjetima suvremenog života predstavlja važnu temu brojnih međunarodnih skupova i konferencija*

Što se može postići, ovdje i sada, građanskim inicijativama i aktivizmom u cilju jačanja kapaciteta lokalnih zajednica? O tome smo razgovarali s predsjednikom Udruženja građana DUNAV 1245 iz Srijemskih Karlovaca **Rajkom Marinkovićem**. Ovo udruženje je osnovano 2015. godine i aktivno je na rješavanju lokalnih izazova, zagovaranju aktivizma građana, podržavanju njihove aktivne uloge i sudjelovanju u lokalnom odlučivanju. S Marinkovićem smo razgovarali o ciljevima projekata u kojima je sudjelovala udruga DUNAV 1245, te o uspostavljanju lokalnih partnerskih odnosa koji pružaju stručnost u rješavanju izazova kroz zajedničke projekte i korištenje alata za sudjelovanje građana. Marinković kaže da su njegova radna iskustva na mjestima predsjednika Upravnog odbora Turističke organizacije Srijemski Karlovci (2005. – 2008.), predsjednika Skupštine općine Srijemski Karlovci (2008. – 2013.) i zamjenika predsjednika te općine (2013. – 2016.) doprinijela sagledavanju mogućnosti aktivnog djelovanja građana u razvojnim procesima, uspostavljanju partnerstva i umrežavanju.

 Udruga DUNAV 1245 svoje aktivnosti provodi putem projekata. Što je cilj tih projekata i što konkretno znači aktivno djelovanje građana na lokalnoj i regionalnoj razini?

Udruženje DUNAV 1245 stvara preduvjete za vlastito sudjelovanje u razvojnim procesima, programima i projektima u području ruralnog razvoja s ciljem jačanja kapaciteta lokalne zajednice, kako organizacija tako i pojedinaca, za pristup izvorima financiranja projekata u području ruralnog razvoja. Naš fokus je sudjelovanje na europskim natjecanjima s ciljem jačanja regionalne suradnje, umrežavanja organizacija na regionalnom i nacionalnom nivou što doprinosi razvoju zajednice kroz razmjenu primjera dobre prakse, inovativnih usluga i razvoju partnerstava. Članovi smo međunarodne organizacije ALDA koja okuplja organizacije civilnog društva, lokalne samouprave i gradove iz cijele Europe. Građani kroz sudjelovanje na konferencijama, radionicama, tribinama, debatama i sastancima ostvaruju komunikaciju i suradnju s građanima šire regije što potiče građanski aktivizam i građansko sudjelovanje, međuetničku i međugeneracijsku toleranciju i

suradnju. Građani prenose primjere dobre prakse u svoju lokalnu zajednicu, promoviraju ih putem društvenih mreža i na taj način šire i dijele svoja iskustva sa sugrađanima. Srijemski Karlovci imaju ogroman potencijal u građanstvu i upravo je tu prednost ovakvih organizacija što možete u rad uključiti sugrađane raznih profesija, doba starosti i spola. Oni nesebično nude svoja profesionalna znanja i iskustva, a na nama je da stvorimo dobru atmosferu da se oni tu osjećaju ugodno i dobrodošli, te da prepoznaju priliku u svezi davanja svog doprinosa razvoju zajednice i u krajnjem slučaju da sve to ima smisla. Nakon svakog održanog događaja na koji smo vodili građane, udruženje postaje jače za nove sugrađane koji se žele aktivno uključiti u rad naše organizacije.

Koji su alati u rješavanju lokalnih izazova dostupni ili osvojivi građanima?

Dosta je široka lepeza alata koja je dostupna. Navest ću način koji smo mi koristili kada je u pitanju lokalni razvoj. Projekt »Izgradnja međunarodnog pristana u Srijemskim Karlovcima – novi izazov i šansa za razvoj turizma u Srijemskim Karlovcima« je podržalo Pokrajinsko tajništvo za privredu, turizam i ravnopravnost spolova. Tema je bila aktualna, jer je lokalna samouprava dobila sredstva za izradu pristana na Dunavu. Prikupili smo materijale o stanju kruzing turizma u Srbiji, koristili iskustva kruzing turizma u okruženju, posebno iz Hrvatske, koristili primjere dobre prakse. Okupili smo građane i kroz radionice organizirali edukacije, uradili intervjue s građanima koji već pružaju usluge u turizmu, tiskali brošure koje smo podijelili sudionicima, prezentirali aktivnost putem sajta našeg udruženja, društvenih mreža članova i sudionika.

Tko financira projekte koje ste ostvarili?

Trudimo se da pratimo raspoložive natječaje i fondove domaćih i međunarodnih donatora. Lista je velika i mogu se koristiti usluge raznih vodiča kroz potencijalne domaće i inozemne izvore financiranja. Iskustvo pokazuje da prolazi otprilike svaki petnaesti projekt s kojim aplicirate. Osim spomenutog projekta, iza nas su

ostvareni projekti »Jačanje kapaciteta za građansko sudjelovanje u razvoju općine Srijemski Karlovci«, »Putevima EU, Europa za građane i građanke«, vodeći partner je bila Općina Erdut, zatim projekt koji je još u tijeku – »Male općine protiv euroskepticizma«, vodeći partner je Lokalna akcijska grupa *Prigorje-Zagorje* iz Hrvatske, realizirali smo i projekt »WISE« s vodećim partnerom ASSOCIATION DES AGENCES DE LA DEMOCRATIE LOCALE iz Francuske, kao i projekt »Ujedinjeni u kulturi u EU« s vodećim partnerom – Kulturno-umjetničkim društvom *Anka Ošpuh* iz Ludbrega. Stjecanjem referentne liste počeli smo pisati, među ostalim, projekte za programe i fondove: Centralno-europske inicijative (CEI), Njemačku razvojnu organizaciju (GIZ), Norveški financijski mehanizam, Savjet za regionalnu suradnju (RCC). Dakle, udruženje DUNAV 1245 je realiziralo četiri europska projekta, od toga s tri vodeća partnera iz Hrvatske. Shvatili smo da bismo radili na regionalnom nivou, neophodni su partneri i mi ih imamo ukupno dosad 42 iz 18 zemalja Europe. Članovi našeg udruženja su sudjelovali u formiranju Lokalne akcijske grupe *Fruška gora – Dunav* koja okuplja javni, privatni i nevladin sektor iz četiri općine Srijemski Karlovci, Beočin, Bačka Palanka i Šid. U formiranju ovog kompleksnog udruženja koristili smo iskustva LAG *Baranja* iz Belog Manastira i praktično prenijeli model u Srbiju. Zahvalni smo prijateljima iz LAG *Baranja* na nesebičnoj pomoći u realizaciji ovog projekta.

Kako se odvija projekt »Male općine protiv euroskepticizma«, koji radite u suradnji s hrvatskim partnerom?

Program Europa za građane i građanke (EFC) je program Europske unije i ima za cilj promoviranje europskog identiteta i europskog građanstva. Projekt »Male općine protiv euroskepticizma« je u tijeku, počeo je u rujnu 2017. i završit će se ožujka 2019. godine. Sudjeluju partneri iz devet država: Hrvatske, Slovenije, Portugala, Latvije, Mađarske, Rumunjske, Bugarske, Makedonije i Srbije. Upravo smo bili na četvrtom događaju, od 18. do 21. rujna, koji se održavao u Kruševu, u Makedoniji, na koji smo povelili 35 građana

Srijemskih Karlovaca koji su aktivno sudjelovali kroz debatu »Neka se čuje vaš glas, članstvo u EU da ili ne«, kao i kroz radionice, zajedno s građanima navedenih država. Cilj ovog projekta je da se građani malih općina, kroz debate, izjasne o svojim stavovima o budućnosti Europe, brigama i prednostima Europske unije, jesu li svi imali iste mogućnosti za korištenje fondova EU, o primjerima dobre prakse ... U debati su sudjelovali građani zemalja koje su članice EU, kao i građani zemalja koje su u predpristupnoj fazi učenja.

HR Mislite li da je euroskepticizam prisutan u nekoj mjeri i u Srbiji?

Euroskepticizam postoji i u zemljama Europske unije, svakako da je prisutan i u Srbiji. Mi prolazimo kroz niz uvjetovanja napretka k Europskoj uniji i to doprinosi stavu dijela građana da nismo dobrodošli i da nam ulazak u Europsku uniju neće donijeti ništa dobro. Europska unija je prije svega mirovni projekt, sjetimo se da su svjetski ratovi započeti u Europi, a formiranjem EU europske države članice su u miru, posvećene razvoju i napretku, stvorile jedinstveno tržište s preko 500 milijuna stanovnika. No, nijedan sustav nije savršen i svakako treba raditi na promjenama koje donose boljitak.

HR Kako Vi promišljate o temi »Stvaranje ili potvrđivanje europskog identiteta kroz poštovanje europskog naslijeđa«, što je bila jedna od tema projekta »Ujedinjeni u kulturi u EU«, a koji je bio održan od 7. do 9. rujna u Ludbregu u Hrvatskoj? Što je zapravo europski identitet?

Projekt »Ujedinjeni u kulturi u EU« je okupio građane iz dvije slovenske općine, Tržič i Laško, te građane iz Općine Ludbreg iz Hrvatske i Općinu Srijemski Karlovci iz Srbije. Sve te općine imaju značajno kulturno-povijesno naslijeđe. Nama je to posebno važna tema i uvijek s radošću očekujemo poziv na kome je tema kulturno-povijesno naslijeđe. Srijemski Karlovci su domaćini međunarodne Konferencije o očuvanju i unaprjeđenju historijskih gradova koju organizira Pokrajinski zavod za zaštitu spomenika kulture i Općina Srijemski Karlovci. Izgled grada koji je ostvaren u određenoj historijskoj epohi treba ostati trajan i kroz kasnija razdoblja, jer on u sebi sadrži estetsku vrijednost koja prevazilazi estetsku vrijednost modernog grada i on dijelom uvjetuje način života budućih generacija. Osim materijalnih, tu su i nematerijalni elementi koji uključuju kulturne običaje, tradiciju, sjećanja i kulturne reference koje konstituiraju historijsku vrijednost. U Ludbregu je upravo bila prilika da predstavimo vrijednosti našeg grada Srijemskih Karlovaca, kao i da čujemo o vrijednostima partnerskih gradova. Uvijek je značajno razmijeniti iskustva, važno pitanje je kako valorizirati te historijske vrijednosti. Mi smo geografski u Europi i koristimo europska iskustva i naš odnos prema ovim i drugim vrijednostima daje europski identitet, koji ne isključuje naš nacionalni identitet. Kad odem u Novi Sad, kažem da sam Karlovčanin, u Kragujevcu sam Vojvođanin, u Austriji sam Srbin, a u Americi sam Europljanin.

HR Kolika je važnost očuvanja kulturne baštine u svezi europskog identiteta?

Problem očuvanja kulturne baštine u uvjetima suvremenog života predstavlja važnu temu brojnih međunarodnih skupova i konferencija. Kulturna baština predstavlja neprocjenjivu vrijednost koju treba njegovati kroz generacije, ona je predmet interesiranja, pored lokalnog stanovništva i turista, za koje smatramo da nam povećavaju kvalitetu života. Turizam dominantno pripada privatnom sektoru čiji je osnovni cilj stvaranje profita, dok očuva-

nje i zaštita pripada javnom sektoru koji za cilj ima prvenstveno zaštitu i očuvanje javnog dobra. Treba voditi računa o suradnji između ova dva resora, kao i o uključivanju lokalnog stanovništva u donošenje odluka o planiranju turizma i kreiranju slike o gradu u kojem žive, a koja će prezentirati njihove stavove i potrebe. Čuvanjem svoje kulturne baštine potvrđujemo europske vrijednosti i doprinosimo europskom identitetu.

HR Koliko ste upoznati s kulturnom baštinom i aktualnom produkcijom u području kulture i umjetnosti ovdašnjih Hrvata? Ako niste mnogo, što mislite, zbog čega je to tako?

Pravo na kulturnu baštinu predstavlja sastavni dio osnovnih ljudskih prava. Poznato mi je da karlovački Hrvati imaju objekt u sklopu Kapele mira, koji je renoviran, vrlo je lijep i funkcionalan prostor, da se okupljaju u njemu i zajedno sa svojim prijateljima organiziraju aktivnosti, proslave, rođendane i drugo. Rimokatolička crkva Presvetog Trojstva je dio glavnog i prelijepog trga u centru grada. Znam da već duže vrijeme karlovački katolici nemaju župnika koji je naš stanovnik, već mise u župnoj crkvi obavlja župnik iz Petrovaradina. Imaju dobro organiziran kor koji uspješno vodi naša sugrađanka, gospođa **Vlasta Malešević**. U udruženju DUNAV 1245 imamo članova koji su aktivni i u udruzi i u aktivnostima hrvatske zajednice. Srijemski Karlovci nemaju lokalnu televiziju, ni radio stanicu, imaju *Karlovačke novine* koje izlaze jednom mjesečno i to je prilika za sve koji nešto rade u gradu da prikažu svoje aktivnosti lokalnom stanovništvu. Televizije Novi Sad i RTV imaju povremeno priloge o Srijemskim Karlovcima, ali to nije dovoljno.

HR Tolerancija i multikulturalnost često se spominju u diskursima od strane nevladinih organizacija. Što za Vas znače ti pojmovi u odnosu na aktualnu društvenu praksu u Srbiji?

Za multikulturalnost je tolerancija neophodna. Na ovu temu može se mnogo toga reći, ali ja bih se vratio na kontekst udruženja DUNAV 1245 koji je otvorena organizacija, članstvo je dobrovoljno i pristupačno svima. Funkcioniranje udruge zahtijeva prisustvo sugrađana koji pored realizacije ciljeva imaju i određenu dozu tolerancije u najširem smislu, da bi udruga funkcionirala na željeni način. Na projektu »Ujedinjeni u kulturi« u Ludbregu jedan od rezultata projekta je bio i *Manifest tolerancije*, gdje smo bili podijeljeni u pet radionica, Hrvati, Srbi i Slovenci različitih profesija, doba starosti, spola i svaka grupa je iznosila zajedničke prijedloge za *Manifest tolerancije*. U sastavu građana koji su bili iz udruženja bilo je Srba, Hrvata, Mađara i Nijemaca. Bili smo u prilici građanima Ludbrega, Laška i Tržiča ponuditi karlovački bermet i kuglof koji je prije svega njemački kolač i koji ta zajednica promovira kroz *Festival kuglofa*, tradicionalne manifestacije u Srijemskim Karlovcima. Slovenci su ponudili svoje proizvode i kroz nastupe svojih kulturno-umjetničkih društava prezentirali su svoju kulturnu baštinu. Tolerantni ljudi imaju svijest o različitostima u odnosu na njih same i prihvaćaju to u svakodnevnom životu. Društvo mora raditi na tome, počevši od obitelji, školstva, institucija i drugih da svaki pojedinac ili grupa treba uvažavati i tuđe ideje, stavove i načine života. Program »Europa za građane i građanke« pridonosi podizanju nivoa tolerancije i pridonosi prezentaciji multikulturalnosti u najljepšem obliku.

HR Zbog čega je odabran naziv udruge DUNAV 1245?

Dunav je rijeka Europe koja teče kroz više zemalja nego bilo koja rijeka u svijetu. Eto simbolike, a 1245 je broj kilometara od Srijemskih Karlovaca do ušća Dunava u Crnom moru.

Dodjela *Grand Prix* za projekt obnove Bačke tvrđave

Dio europskog identiteta

Dvije zamišljene stare Šokice, koje cijelog života s prozora svojih kućica, dok se divani na sokaku u ulici Bačke tvrđave u Baču, gledaju srednjovjekovnu fortifikaciju, sjetno su se prvog listopada dana ove godine osvrnule na prošlost i pohvalile sadašnjost Bačke tvrđave. »Na zidinama tvrđave su nekada bile guske. Sada se to ne smije, sve je uređeno«, ukratko su ispričale svoja zapažanja o suživotu s velikom tvrđavom.

Europsko i lokalno

Organizacija *Europa Nostra* dodijelila je 22. lipnja ove godine *Grand Prix* nagradu EU za kulturno naslijeđe za ovu godinu projektu obnove Bačke tvrđave. Ovaj dugotrajan projekt plod je suradnje više sektora i organizacija, a podržan je kako od fondova Europske unije, tako i od lokalnih, pokrajinskih i državnih vlasti. Od samog početka ga vodi i usmjerava Pokrajinski zavod za zaštitu spomenika kulture, a na čelu tima ovoga zavoda koji vodi projekt *Stoljeća Bača*, okvir u kojem je rekonstruirana i tvrđava, stoji dr. sc. **Slavica Vujović**, koja je ljetos i primila *Grand Prix*.

Dodjeli i ceremoniji postavljanja brončane ploče, koja ovu nagradu simbolizira, na zidine najveće i najočuvanije kule ove tvrđave – Donjon kule, nazočio je u Baču 1. listopada europski povjerenik za obrazovanje, kulturu, mladež i sport **Tibor Navracsics**, uz šefa Delegacije EU u Srbiji **Sama Fabrizia**, generalnu tajnicu organizacije *Europa Nostra* **Snešku Quaedvlieg-Mihailović** te brojne lokalne uzvanike. Povezujući u Godini europskog kulturnog naslijeđa, u kojoj je ova nagrada dobivena, ono što nekada teško povezujemo, povjerenik Navracsics je rekao:

»Ono što je europsko je istovremeno i lokalno. Slaveći Europu, slavimo i lokalne kulture. Tvrđava Bač je simbol heterogenosti europske kulture i simbol europskog identiteta.«

On je, čestitajući svima koji će uživati dobiti ove nagrade, naglasio da »naša zajednička kulturna baština pomaže u stvaranju zajedničkog europskog identiteta, kao i u stvaranju kulturnih veza s našim partnerima u lokalnom sektoru kulture u europskim državama.« Svakako su ove sasvim primjerene riječi i više nego simbolične za dojam o neupitno velikom značaju ovog spomenika kulture izgrađenog u XIV. stoljeću u vrijeme čestih ugarsko-srpskih sukoba, a za potrebe zaštite teritorija i granica Ugarske.

Obilježena povijesna cjelina

Dr. Vujović je, u dvanaestoj godini od početka obnove Bačke tvrđave, i s nagradom u rukama, priznala da je kulturno naslijeđe vrlo teško sačuvati.

»Zato je važno da ovoliki fokus danas bude na naslijeđu i da naslijeđe stavimo u srce Europe«, kazala je Vujović.

Što je sve učinjeno na Bačkoj tvrđavi jasno je svakom posjetitelju koji je ovdje bio prije početka restauracije. Sada je to jasno obilježena povijesna cjelina, na kojoj su učinjeni osjetljivi građevinski radovi, a Donjon kula, nekada otvorena i »na tacni« vandalima, osigurana je, potpuno obnovljena, dok je njena unutrašnjost pretvorena u edukacijski centar iz koga se pruža pogled na široku ravnicu jugozapadne Bačke. Arheološki ostaci koji su pronađeni tijekom intervencija očuvani su i izloženi upravo u ovoj kuli.

Europska godina kulturnog naslijeđa je vrlo rijetka prilika da se o naslijeđu govori na kontinentalnoj razini. Moto ove godine je poziv da se prepozna naslijeđe tu gdje jeste i da građani o njemu uče, da ga prepoznaju i da se uključe u njegovo očuvanje, te da naslijeđe koriste.

»Nije riječ o pasivnoj konzervaciji, čuvanju i umrtvljavanju«, kaže dr. Vujović. »To je akcija u kojoj Europa poručuje da posjedujemo nešto što je zajedničko, usprkos svih konflikata koji su pogađali naš kontinent. Naši građani ipak prepoznaju naslijeđe. Ljubav prema njemu, njegovim vrijednostima i estetici je urođena. Naš suvremeni izazov je sačuvati vrijednosti naslijeđa u okolnostima u kojima ono danas postoji«, naglašava Vujović.

Primjer tvrđave kod Bača pokazuje da je to itekako moguće.

Marko Tucakov

Priča iz Dundićeve ulice

Ulica Alekse Dundića u Kertvarošu nekada je bila duža, izlazila je na današnji Senčanski put na mjestu koje se i danas precizno može utvrditi prema lokaciji oglasnog stupa (na fotografiji), koga na ovoj istoj poziciji pamte desetljećima. U vrijeme kada se ova ulica sastajala sa Senčanskim putem, gledajući s ruba puta lijevo se nalazio kompleks zgrada Doma za djecu *Kolijevka* (ljudi ovu lokaciju još nazivaju *stara Kolijevka*), a s desne strane ulice su bile obiteljske kuće koje su porušene istovremeno s Domom, 1979. godine. Potom je na ovom terenu podignut kompleks novih objekata Sekretarijata unutarnjih poslova.

Među srušenim kućama u dijelu Ulice Alekse Dundića bila je i kuća obitelji **Putin**, koju pamti **Verica Vidaković**, unuka **Srednja – Vladimira i Melanije**: »Naša kuća je bila udaljena pedesetak metara od Paličkog puta, te se iz divnog djetinjstva sjećam zvuka tramvaja koji je tuda prolazio. Bila sam zaljubljena u ovaj kraj grada. Djeca su se mogla bezbrižno i sigurno igrati na ulici... Nije bilo televizora. Djed i baka bi nam u sumrak pričali o životu, događajima, mjestima koja su vidjeli... a mi smo kao djeca 'gutali' te priče. Puno lijepih uspomena nosim iz djetinjstva u Dundićevoj ulici«.

Za ljude koji su ovaj kraj poznavali u vrijeme dok je Ulica Alekse Dundića imala prohodnost na put Subotica – Palić, oglasni stup ostao je mali podsjetnik na vrijeme prije. Na isječku s karte grada iz 1928. godine vidi se *stara Kolijevka* i pokraj nje spomenuta ulica koja se u vrijeme nastanka karte zvala Vesnićevo.

Danke, umirovljenici!

Dosadašnja društvena saznanja demokraciju smatraju najvećim dometom ljudske civilizacije, kao najpravedniju i najdjelotvorniju. Jedna od definicija je: »Demokracija je uređenje koje garantira političke slobode, ravnopravnost svih građana, postojanje različitih stranaka, smjenjivost vlasti, slobodan pristup informacijama itd.« Naravno, i »demokracija« nije savršena, zato ćemo pružiti primjere za ovu tvrdnju. U suvremeno uređenim državama najviši nivo demokracije prakticira se preko izbora predstavnika naroda u najviše zakonodavno i kontrolno tijelo – parlament (skupština, sabor, državni sabor itd.). Zakoni i ostale odluke usvajaju se glasovanjem; tko ima prostu većinu glasova njegov prijedlog se usvaja. U slučaju vrlo važnih zakona ili promjene neke bitne odredbe često je potrebna i dvotrećinska većina glasova. U ovom slučaju vladajuća elita mora primijeniti ponekad i određene »trikove«. Parlament EU nedavno je smislio novi način prebrojavanja glasova. Pošto je za osudu Mađarske zbog nedemokratske njezine Vlade bila potrebna dvotrećinska većina, smislili su da se uzdržani glasovi, kojih je bilo mnogo, ne ubrajaju u ukupni rezultat, i tako je dobijena potrebna dvotrećinska većina. Parlament EU slične osuđujuće-disciplinske procese vodi i protiv Poljske, a ovog će tjedna ponovno na dnevnom redu biti Rumunjska. Očito da su istočnoeuropske države na udaru, jer se ne slažu s »glavnim članovima EU« oko nekih važnih pitanja. Iz istih razloga Velika Britanija je već istupila iz Unije. No, zasad da mi ostavimo Europu i Engleze; trebamo gledati naša posla i rad naše Skupštine.

Naša praksa

Posljednjeg tjedna rujna održana je izvanredna sjednica Skupštine Srbije. Na dnevnom redu je bila rasprava o Zakonu o izmjenama i dopunama zakona o penzijskom i invalidskom osiguranju. Rasprava je trajala tjedan dana i u subotu, u predviđenom roku, ona je i usvojena. Inače, ovaj prijedlog zakona je propagiran u Vladi bliskim medijima, kao tobož »zakon u ukidanju smanjenja penzije«. Predsjednik Republike je govorio u istom tonu. Istina je da je ovaj usvojeni Zakon jedan potpuno novi zakonski tekst o budućem mirovinskom sustavu države. Sam prijedlog izmjene i dopune ima ukupno 55 članaka, i doista u 53. piše: »Zakon o privremenom uređivanju načina isplate penzija (Sl. glasnik RS br. 116/14 i 99/16) prestaje važiti 30. rujna 2018. Osnov za isplatu za mjesec listopad 2018. godine i njeno

dalje usklađivanje čini penzija isplaćena, odnosno pripadajuća za mjesec listopad 2014.« Sve je jasno kao dan. Više nam neće umanjivati mirovinu, drugo je pitanje hoće li nam Vlada na neki način vratiti iznos koji smo, tvrdilo se, »dragovoljno dali državi«. Ovo pitanje u raspravi postavila je oporba, naravno bez odgovora. Očito nisu primijetili da u sad već ukinutom prijevremenom

Zakonu u 4. članku jasno piše: »Isplate penzija izvršene u skladu sa ovim zakonom smatraju se konačnim« što prevedeno na narodni jezik znači: »što je carevo, to je car i uzeo i nema namjere oduzeto vraćati«. Zakonodavac uopće nije imao namjere da oduzeti novac smatra zajmom, ni u trenutku donošenja »privremenog uređivanja isplate«, a kamoli danas.

Kako obesmisлити raspravu?

Naravno, vladajuća stranka i njen predsjednik, ovu su temu smatrali vrlo važnom, jer se njenim donošenjem (tobož) »diže visina mirovina«, a umirovljenici su važan segment biračkog tijela. Zato su se kreatori tijekom odvijanja »rasprave« pobrinuli da se, u dijelu gdje se rasprave vode o pojedinim paragrafima prijedloga zakona, do rasprave o članku 53., u kojem se ukida smanjenje, ni slučajno ne stigne. U

isto vrijeme trebalo je onemogućiti oporbu da uopće dođe do riječi. Zato su se članovi vladajuće stranke poslužili institucijom amandmana (dodavanjem novog teksta) prijedlogu. Tako se dogodio apsurd da zastupnici SNS-a predlože bezbroj amandmana. Primjera radi, na članak 1. upućeno je bar pedesetak »dopuna«. Naravno, svaki zastupnik je imao pravo obrazložiti svoj »dodatak«, pritom je uz »obrazloženje« obvezno kritizirao oporbu, istovremeno upućujući pohvale mudroj i sjajnoj politici predsjednika stranke, te često čitajući slične (unaprijed napisane) tekstove s papira. Primijetio sam da su pojedini zastupnici pročitali isti tekst obrazloženja i za dopunu ostalih članaka koji su stigli na dnevni red. Mnogi zastupnici su se demagoški zahvalili penzionerima što su »dobrovoljno« prihvatili ograničenja visine mirovine (ja nisam taj!) i podnijeli teret tzv. ekonomskih reformi. Samo što nisu pjevali pjesmicu *Danke, umirovljenici!* Sve u svemu, bio je to besplatni politički marketinški šou u trajanju od tjedan dana. Očekujem uskoro još jedan sličan zabavni program, kada će se raspravljati o ukidanju Zakona o privremenom uređivanju osnove za isplatu plaća, odnosno zarada i drugih primanja kod korisnika javnih sredstava koji je donesen usporedo s »programom ekonomskih reformi uz korištenje mirovine-uštede bogatijih umirovljenika«. U ovom slučaju morat će se primijeniti novi scenarij skupštinskog igrokaza.

»Opozicija« prilikom rasprave

Hendikepirana manjinska zajednica

Drugo lice **SUBOTICE**

»Dobar dan, komšija. Rezani?«, i ne čekajući potvrđan odgovor prodavačica u jednoj subotičkoj pekari već se uputila s vrećicom kruha ka izlazu, gdje ju je u invalidskim kolicima čekala stalna mušterija dok su ostali kupci strpljivo stajali u redu.

Prodavačicina ljubaznost i empatija kupaca zapravo su jedini lijepi primjer događaja koji se zbio prošloga tjedna i koji se, nema razloga sumnjati u to, odvija gotovo svakodnevno ne samo u dotičnoj pekari nego vjerojatno i na mnogim drugim mjestima u gradu na koja osobe s invaliditetom ne mogu prići. Ljubaznost i empatija običnih građana svakodnevno su na taj način svijetle točke u crnoj rupi sustavnog odnosa spram hendikepiranih osoba koji se u ovom društvu tradicionalno desetljećima zanemaruje. Drugim riječima, obični građani pomažu svoje onemoćale sugrađane u situacijama u kojima brigu trebaju voditi institucije društva.

Iako službenih podataka o tome nema (temeljni postulat nebrige), procjenjuje se da u Subotici ima između 12 i 15 tisuća osoba s nekim oblikom invaliditeta, što čini oko deset posto ukupne populacije ovoga grada. Ovi postotci uklapaju se i u državni, ali i u svjetski prosjek osoba s invaliditetom, jer je prema procjenama Ujedinjenih naroda (opet procjene namjesto bilo kakvih preciznijih podataka) oko 10% stanovništva na Planetu na neki način tjelesno hendikepirano.

Osim opisanog slučaja s početka teksta, u praksi u Subotici (a vjerojatno nije bolje ni u drugim gradovima ove zemlje) tjelesno hendikepirane osobe svakodnevno se součavaju s brojnim za njih nerješivim problemima: nemogućnost ulaska u prodavaonicu, ljekarnu (!), banku ili neku drugu zgradu, jer nema izgrađenih (!) ulaza/izlaza s poravnatim blagim nagibima; nemogućnost prijelaza pješačkog prijelaza jer s obje strane nedostaju isti blago poravnati nagibi; nemogućnost ulaska u autobus, jer mnogi od njih ni danas nemaju spuštene stepenike koji omogućuju nesmetan ulaz/izlaz; nemogućnost prelaska pješačkog prijelaza bez pomoći druge osobe jer mnogi semafori ni danas nemaju zvučnu signalizaciju koja bi ih (slijepe) obavijestila je li crveno ili zeleno...

Primjera je, naravno, u svakodnevici mnogo, mnogo više, a najbolje bi ih mogli nastaviti upravo oni koji su s ovim proble-

mom suočeni. Ali... ostavimo nešto i za zaključke kojih također ima više. Primjera radi, kada to već nisu uradile sve prethodne, što to sprječava sadašnji sastav lokalne samouprave da već danas pošalju radnike kako bi svakodnevne »punktove spoticanja« izbetonirali tako da olakšaju život za 10% građana od kojih 100% naplaćuju sve vrste lokalnih računa? Ako im je kamen spoticanja za takvu odluku neki od oblika proračunskih stavki (»problem prenamjene«), neka se prije toga zapitaju kako isti problem bez problema uspijevaju riješiti sva uređenja društva u našem bližem ili daljem okruženju, odnosno kako to da je istih problema najmanje čak i kod nas kada su u pitanju investitori iz uređenih društava u kojima je briga o osobama s invaliditetom pitanje zakonske regulative i standarda a ne milosrđa slučajnog prolaznika? Konačno, tih 10% Subotičana s nekim oblikom invaliditeta poklapa se i s brojkom nekih od ovdašnjih nacionalnomanjinskih zajednica ili zavičajnih udruga, pa opet na godišnjoj razini iz gradskog se proračuna za potrebe njihove udruge izdvajaju iznosi koji zbog svoje »niskosti« nisu ni za usporedbu a ne za već opisano betonsko izravnavanje.

Umjesto želje da bilo tko iz lokalne samouprave, na čelu, naravno, s gradonačelnikom ma i jedan dan bude suočen s problemom mušterije iz pekare, savjet njemu i njemu podređenima da porazmisli o vječno istinitoj filozofiji: zdrav čovjek mašta o milijun stvari, a bolestan samo o jednoj...

Z. R.

Gradska uprava Subotica, Tajništvo za poljoprivredu i zaštitu životnog okoliša, temeljem članka 25. i 29. Zakona o procjeni utjecaja na životni okoliš (*Sl. glasnik RS* br.135/04 i 36/09) objavljuje:

OBAVIJEST O DONIJETIM RJEŠENJIMA KOJIMA JE DANA SUGLASNOST NA STUDIJE O PROCJENI UTJECAJA NA ŽIVOTNI OKOLIŠ

Dana 25. 9. 2018. godine nositelju projekta TELEKOM SRBIJA ad Beograd, Takovska br. 2, Direkcija za tehniku, Prvomajska 2-4, Subotica, je dana suglasnost na studije o procjeni utjecaja na životni okoliš projekata:

1. Bazne stanice mobilne telefonije SU36/SUU36/SUO36 BAČKI VINOGRADI na katastarskoj parceli 1919 KO Bački Vinogradi, Ulica Željeznička bb, Bački Vinogradi (46.008212°, 19.759508°).

2. Bazne stanice mobilne telefonije SU20/SUU20/SU20C404, SUO20-BIKOVO na katastarskoj parceli 1665 KO Bikovo, Ulica Bikovački put br. 160, Bikovo (46.008212°, 19.759508°).

Predmetna rješenja i studije u kojima su navedeni glavni razlozi na kojima se temelji odluka i najvažnije mjere koje je nositelj projekta dužan poduzimati u cilju sprječavanja, smanjenja ili otklanjanja štetnih utjecaja, mogu se u potpunosti preuzeti s internet stranice Grada Subotice na adresi www.subotica.rs.

Subotičke tramvajske predigre – Anatomija jedne novinske parnice (1)

Počinje izgradnja i nevolje

List Szabadkai Közlöny (Subotički glasnik) u broju od 25. prosinca 1892. prenosi vijest iz Fővárosi Lapok (Prijestolnički listovi): »Subotica će biti drugi grad u Ugarskoj koji će dobiti električnu željeznicu«

O subotičkom tramvaju napisani su brojni članci (»krenuo« 7. rujna 1897. – »stao« 2. travnja 1974.), kao i o **Lajos Vermesu** (Nagybudafalvi Lajos Vermes, 1860. – 1945.), profesoru tjelesnog odgoja i svestranom sportašu, osnivaču čuvenih *Palićkih olimpijskih igara* održanih od 1880. do 1914. godine (i službeno međunarodno priznatih kao predolimpijske igre). Stjecajem raznih okolnosti Vermes je i aktivni

sudionik subotičkih »tramvajskih predigara«. Njega za subotički tramvaj vezuje to što je začetnik ideje i financijer izgradnje električne željeznice – *villamos vasút* – kako su onomad nazivali tramvaj. Glavni partner u tom poslu bio mu je **János Bobula** (pravo ime **Ján Nepomuk Bobula**, 1844. – 1903.) građevinski inženjer, arhitekt i poduzetnik iz Budimpešte, zastupnik u parlamentu Ugarske.

Provođenje ideje o uvođenju tramvaja, izgradnju tramvajske pruge, a pogotovo događaje u svezi izgradnje, tadašnji subotički tisak pratio je s velikim interesom na opće zadovoljstvo stanovnika slobodnog kraljevskog grada Subotice.

»Najzad i ovo će se izgraditi«

List *Szabadkai Közlöny (Subotički glasnik)* u broju od 25. prosinca 1892. (koje slučajnosti – ili možda namjerno – baš na Božić, op. a.) prenosi sljedeću vijest iz *Fővárosi lapok (Prijestolnički listovi)*: »Subotica će biti drugi grad u Ugarskoj koji će dobiti električnu željeznicu. Već od prije je odlučeno da će se od Subotice do kupališta Palić izgraditi uskotračna željeznica. Ovlašteni građevinski inženjer János Bobula sada je dobio dozvolu od Ministarstva trgovine da prugu elektrificira«.

Bácskai Ellenőr (Bački kontrolor) 8. siječnja 1893. objavljuje »svoje saznanje iz sigurnih izvora«, kako je navedeno, da je do-

kument dozvole za izgradnju električne željeznice izdan Jánosu Bobuli ustupljen putem pravno ozvaničenog i zaključenog dogovora udruženju koje čine **Gyula Birkáss, Mór Schönstein** i Lajos Vermes s partnerima dioničarima, te da su novi poduzetnici u pogledu izgradnje predmetne električne željeznice već zaključili ugovor s tvornicom strojeva *Ganz* iz Budimpešte i to s takvom obvezom da će imenovano poduzeće izgraditi kompletnu prugu s pripadajućom opremom do kraja lipnja tekuće (tada 1893., op. a.) godine. Završna rečenica teksta u članku glasi: »Znači – najzad i ovo će se izgraditi«.

Počinju nevolje

Međutim, 1894. godine počinju nevolje i sudski sporovi između Vermesa i Bobule. Naime, kako piše *Szabadkai Közlöny* u broju od 8. travnja 1894. godine, Lajos Vermes je pao u stečaj. U njegovu stečajnu masu prijavljeno je 522.961 forinta potraživanja. Sam Bobula prijavio je 124.240 forinti potraživanja na temelju odštete-dugovanja putem mjenica, Vermesov stariji brat 100.000 forinti, a Vermesova majka (sic!) 21.685 forinti. U prijavljenim potraživanjima ima jako puno mjenica, što ukazuje da je vjerojatno Vermes u pravu kada tvrdi da su mu u cilju prolongiranja (tako piše u članku, op. a.) za ista dugovanja dali potpisati više mjenica.

Bácskai Ellenőr 28. veljače 1895. u podužem članku pod naslovom »János Bobula je dospio u stečaj« prenosi objavu/proglas Kraljevskog mjeničnog i trgovačkog suda iz Budimpešte pod brojem 17581/1895 od 27. veljače 1895. da je nad firmom *Bobula* evidentirano kao vlasništvo Jánosa Bobule, građevinskog inženjera, otvoren stečaj nad nepokretnostima i pravima na teritoriju Ugarske, izuzimajući Hrvatsku i Slavoniju. U daljem tekstu proglašava pozivaju se vjerovnici da svoja potraživanja prijave do 2. travnja tekuće godine, a datum likvidacije je određen za 9. svibnja 1895.

A. Dunderski

Kada usporedimo analizu novinskih članaka iz ovog teksta i neka sadašnja događanja, naročito ono sa »sposobnim« pojedincima, nameće se nekako samo od sebe da za Suboticu izgleda i danas važi latinska izreka – *nihil novi sub sole* – ništa novo pod suncem.

Sunce jarko – pobjednička pjesma

*Za svih ovih 18 godina napisano je 274 pjesme koje govore o običajima, tradiciji, životu i ljubavi Hrvata Bunjevaca na ovim prostorima * Glavna nagrada za najbolju kompoziciju po ocjeni stručnog žirija pripala je Mladenu Crnkoviću*

Festival bunjevački pisama, XVIII. po redu, održan je u nedjelju, 30. rujna, u dvorani Tehničke škole *Ivan Sarić* u Subotici. Kako smo navikli, na kraju Festivala dodijeljene su brojne nagrade, a glavna nagrada za najbolju kompoziciju po ocjeni stručnog žirija pripala je **Mladenu Crnkoviću**, koji je autor glazbe za pjesmu *Sunce jarko*, čiji tekst potpisuje **Stipan Bašić Škaraba**. Aranžman je napisao **Vojislav Temunović**, a

pjesmu je izveo **Martin Vojnić Mijatov**. Mladen Crnković, koji se na ovome festivalu pojavljivao i prijašnjih godina i to kao autor teksta, glazbe, te kao izvođač, posljednjih 40 godina bavi se glazbom. Iako iznenađen odlukom žirija, kako je rekao, drago mu je da je dobio ovo priznanje.

»Pjesma se piše onda kad imaš inspiraciju, nije to uvijek i ne ide lako, ali svi autori ovoga festivala trude se kroz pjesmu lju-

dima približiti naše običaje, život i uspomene», kaže Crnković.

U tome je uspio i **Nikola Jaramazović**, koji je dobio nagradu za najbolji do sada neobjavljivani tekst *Jedna ljubav*. Za najboljeg interpretatora proglašen je Somborac **Emil Antunić**, a nagrada publike pripala je **Petru Kuntiću** za pjesmu *Bečarsko srce*, koju je izveo ansambl *San*. Po odluci stručnog žirija najbolji aranžman napisao je Vojislav Temunović, a poticajnu nagradu, prvi puta ove godine žiri je dodijelio ansamblu *San* za već spomenutu pjesmu *Bečarsko srce*. Druga nagrada stručnog žirija pripala je ansamblu *Ruže* za pjesmu *'Ej, tamburo'* dok je treća nagrada stručnog žirija pripala **Josipu Franciškoviću** za pjesmu *Dan za danom*, koju je izveo ansambl *Biseri*.

Od ukupno 16 izvođača, ove godine njih četvero je nastupilo prvi puta na ovome festivalu, a sudjelovalo je i sedam manjih sastava, među kojima su i gosti, tamburaški sastav *Allegro* iz Vukovara, koji su dobili nagradu za najboljeg debitanta.

Sve pjesme na CD-u

Za ovogodišnji Festival napisano je 17 novih skladbi, od kojih je 16 premijerno i izvedeno, dok jedna, zbog bolesti izvođača nije izvedena. Za svih ovih 18 godina, kako je rekao predsjednik Hrvatske glazbene udruge *Festival bunjevački pisama*, dr. **Marko Sente** napisano je 274 pjesme koje govore o običajima, tradiciji, životu i ljubavi Hrvata Bunjevaca na ovim prostorima. Sve dosadašnje skladbe snimljene su na nosač zvuka te tako trajno zaobilježene. Sente je ovim povodom rekao kako je zadovoljan i odzivom izvođača, kao i publike, koja je i ovoga puta ispunila dvoranu. Također, naglasio je kako je iza ovoga sad već punoljetnog festivala, veliki broj pjesama, te se ne mogu pamtili sve, ali svatko u srcu nosi ono što mu je bilo lijepo i drago, te su te pjesme i zaživjele među ljudima. »Mislim da je Festival bunjevački pisama ispunio svoju misiju. Ono što smo prije 18 godina, gledajući u budućnost zamislili, smo i ostvarili. Postigli smo čak i više od onoga što smo na početku mislili i planirali, te je ovo preraslo u najveću tamburašku manifestaciju na ovim prostorima. To nam daje snagu za dalji rad«, kaže prim. dr. Sente.

Kao i prijašnjih godina, soliste je pratio festivalski tamburaški orkestar koji je uvijekbala i njime ravnala prof. **Mira Temunović**.

Osim nagrađenih i spomenutih izvođača, na ovogodišnjem Festivalu bunjevački pisama nastupili su i: **David Antunić**, **Kristina Crnković**, tamburaški sastav *Amajlija*, **Marko Peić Tukuljac**, **Milan Horvat**, **Bernadica Ivanković**, ansambl *Ravnica*, **Marko Križanović**, ansambl *Hajo* i **Antun Letić Nune**.

Već ovoga tjedna započelo je i snimanje novog nosača zvuka na kom će se naći sve pjesme s ovogodišnjeg Festivala. Po riječima Marka Sentea promocija novog CD-a bit će pred kraj godine na godišnjem koncertu Hrvatske glazbene udruge *Festival bunjevački pisama*.

Ž. V.

Sombor: Zaštićena jezgra grada mijenja izgled

Urbani cunami

Stara jezgra Grada Sombora zaštićena je kao prostorno kulturno-povijesna cjelina od velikog značaja. S obzirom na to da su viši stupnjevi zaštite samo izuzetni značaj i svjetska baština za očekivati je da se somborska jezgra grada čuvala kao posebna dragocjenost. Ali, ipak više nije tako, jer Sombor polako, ali nepovratno mijenja svoj izgled. Posljednja u nizu tih promjena je rušenje nekoliko kuća na Vencu Stepe Stepanovića i Avrama Mrazovića.

Srušena kuća Jánoša Hercega

U planu Grada Sombora iz 1878. godine bile su ucrtane kuće na Vencu Stepe Stepanovića, što znači da su već tada postojale u sadašnjim gabaritima. Dio tih kuća nestao je ovih dana po želji novog vlasnika koji je te kuće kupio ne zato da ih obnovi već poruši i tako napravi atraktivan prostor u centru grada za novu gradnju. Promatrali su Somborci tešku mehanizaciju koja je rušila dio zaštićene jezgre, a oni u čijem se neposrednom susjedstvu sve to događalo ovo rušenje doživljeli su ne samo kao rušenje dijela grada, već i dijela svog života.

»Svaki zvuk rušenja koji je dopirao do nas posljednjih dana otkidao je dio mog djetinjstva. Kuća broj 4 bila je kuća **Jánoša Hercega**, somborskog književnika i jednog od najvećih književnih stvaralaca na mađarskom jeziku, člana Vojvođanske akademije nauka i umjetnosti. Sve kuće od kuće Jánoša Hercega u broju 4, pa do kuće broj 14 bile su ucrtane još u planu Sombora iz 1878. godine u postojećim gabaritima, s postojećom regulacijom i pretpostavljam jedinstvenom građevinskom linijom, osim što su neke od naših kuća početkom XX. stoljeća dobile novu fasadnu dekoraciju«, kaže **Gordana Kelić**.

Kuća Jánoša Hercega srušena je samo tjedan dana nakon književne manifestacije *Podunavski dani Jánoša Hercega* koju organizira Gradska biblioteka *Karlo Bijelicki*. Ipak na rušenje njegove kuće somborska književna javnost ostala je nijema.

Alarmantan slučaj

Rušenje dijela starog Sombora zateklo je i iznenadilo i glavnog gradskog urbanista **Milana Stojkova**. »Ovo nije prvi slučaj, ali je ovaj slučaj alarmantan, jer je srušeno šet kuća u istom bloku, a to se u centru Sombora do sada nije dogodilo. Procedura je takva da onaj tko hoće da ruši podnese zahtjev za rušenje, mi onda tražimo mišljenje Pokrajinskog zavoda za zaštitu spomenika kulture i nakon toga izdaje se rješenje pozitivno ili negativno. Ovaj slučaj zaista jest alarmantna situacija, jer se mi oslanjamo na Studiju zaštite koju je još 2007. godine uradio Pokrajinski zavod za zaštitu spomenika kulture, baš da bi zaštitili jezgru grada«, kaže Stojkov.

A upravo je Pokrajinski zavod za zaštitu spomenika kulture dao suglasnost za rušenje. Usprkos tome što kuće u Studiji zaštite nisu bile planirane za rušenje.

Oprobana praksa je nalaz vještaka u kome se navodi da je kuća sklona rušenju, što je dovoljan dokaz da se rušenje i odobri

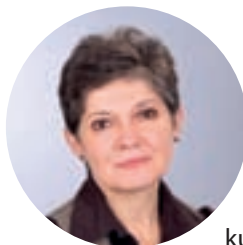

Zaboravljena praksa

Prije desetak godina u Somboru je vođena prava akcija za obnovu i očuvanje centra grada. Tako su svi korisnici poslovnog prostora na glavnoj ulici prilikom adaptacije objekata bili obvezni da im vrate autentični izgled. Za to su korištene stare fotografije s početka XX. stoljeća. Ali trajala je ta akcija tek godinu ili dvije.

Tjedan u Somboru

Što će nama ovaj grad?

Koja ironija. Prije tjedan dana u lokalnom listu iz pera jednog somborskog arhitekta objavljen je tekst o kući akademika **Jánosa Hercega**, i to skoro u istom danu kada je ta ista kuća s još nekoliko okolnih nestala

obješću i voljom jednog Somborca koji

je izgleda zamislio da sruši pola centra grada. I može mu se. Novca ima, a ima i onih spremnih da amenuju njegovu želju. Ili u prijevodu: da dozvole rušenje čak i kada studijom zaštite rušenje nije dozvoljeno. Jer nije u današnje vrijeme teško naći vještaka koji će pronaći kakav »valjan« razlog da stabilnu kuću proglasi ruševinom koja samo što nije pala pod vlastitim teretom. A to »relevantno« mišljenje jednog čovjeka, pa makar on imao i stotinu licenci, prekraja izgled grada. Nepovratno. I nevjerovatno. Jedno mišljenje presudno je za sudbinu gradske jezgre koja je pod najvećim stupnjem zaštite. Da smo normalna zemlja, pisale bi se studije, angažirali sveučilišni profesori prije nego li se dozvoli da i jedna opeka iz zaštićene jezgre bude uklonjena. Da smo normalna država, dignula bi se sva lokalna stručna javnost i građanski Sombor u borbi da se takve stvari više nikada ne dogode u Somboru. A kako nismo, onda mišljenje jednog vještaka postaje jedina moguća istina koja pokreće buldožere koji nemilosrdno gaze, lome, uništavaju povijest Sombora. Tako da tamo kuda su prošli više ne ostane ni opeka na opeki, ni greda na gredi. I nikom ništa. I svi šute. A do tada već su spremni »papiri« da nepovratno nestane još koja prepoznatljiva somborska kuća. U zaštićenoj gradskoj jezgri. Onoj istoj kojom se toliko dičimo i ponosimo, onoj istoj koju s ponosom pokazujemo turistima, onoj istoj koju su nekdašnji Somborci smišljeno gradili i razvijali.

Z. V.

P. S. I poslije svega strah me izaći na ulicu. Strah od nove rupe koja će danas ili sutra zjapiti na mjestu neke dobrodržeće, gospodske, varoške kuće. Strah me od onoga što će Sombor (ili već jest) postati.

»Investitor je podnio potrebnu dokumentaciju s izvješćem o zatečenom stanju gdje je utvrđeno da je objekt u ruševnom stanju i iz tog razloga je služba zaštite dozvolila uklanjanje iako je taj objekt studijom zaštite predviđen za zadržavanje. Da, investitor je ishodovao uvjete za rušenje, ali su mu u uvjetima za uklanjanje objekata dana ograničenja za izgradnju novog objekta«, kaže **Jelena Filipović** iz Pokrajinskog zavoda za zaštitu spomenika kulture.

Sličnih primjera u gradu ima još, a na mjestu starih kuća niču višekratnice koje se ni oblikom ni gabaritima ne uklapaju u postojeći izgled ulica. Tako je već najavljeno i odobreno rušenje kuće u Ulici Veljka Petrovića, gdje umjesto prizemne kuće treba biti izgrađena katnica s 32 stana.

»Svjedoci smo danas velike navale investitora koji žele srušiti staru kuću i na njenom mjestu podići zgradu s tridesetak i više stanova. To znači opterećenje komunalne infrastrukture, 30-40 novih parkirališnih mjesta. Na žalost, ne možemo to spriječiti sve dok ne promijenimo Detaljni plan regulacije Venca i Generalni urbanistički plan Sombora. Do tada mi ovo što se događa ne možemo zaustaviti«, kaže Stojkov.

Promjena planske dokumentacije moguća je tek sljedeće godine, a do tada mnogo toga u zaštićenoj jezgri grada više neće biti kao danas. Jedini trag nekadašnjeg Sombora ostat će samo crtež arhitekta **Brane Jovina** *Sombor viđen očima ptice* na kome je ucrtana svaka somborska kuća, svaki prozor, dimnjak i kapija.

Z. Vasiljević

Zaštita

U Srbiji je na popisu prostorno kulturno-povijesnih cjelina 28 zaštićenih područja, kao što su, primjerice, stara gradska jezgra Pančeva, Zrenjanina, stara jezgra Kragujevca. Na popisu prostorno kulturno-povijesnih cjelina od izuzetnog značaja su gradska jezgra Srijemskih Karlovaca, Tvrdava u Baču, Fruška gora s manastirima...

Obnova rimokatoličke crkve Kraljice svete Krunice u Platičevu

OBNOVA, na zadovoljstvo župljana

»Bila je pričinjena velika materijalna šteta, ali je lim s krova uz napor dobrih ljudi vraćen i pričvršćen na mjesto U pitanju su veliki radovi čija je vrijednost tri milijuna dinara, a za jednu malu zajednicu kao što je naša, to je nemoguće sakupiti«, kaže vlč. Živković*

Kada je prošle godine u rujnu na rimokatoličkoj crkvi Kraljice svete Krunice u Platičevu nakon oluje stradao krov, župljani su se zajedno sa svojim župnikom vlč. **Ivicom Živkovićem** organizirali kako bi ga sanirali. Dobrovoljnim radom to su i uspjeli, ali je to bilo samo privremeno rješenje. Na mjestu limenog krova koji se prije oluje nalazio na krovu crkve postavljen je drugi, ali on kao takav nije bio trajno rješenje. Bilo je potrebno organizirati se kako bi se prikupila neophodna financijska sredstva da bi se na crkvi postavio krov s crijepom, koji bi mogao odoljeti zubu vremena. Nakon godinu dana neophodna sredstva su prikupljena, a radovi na crkvi su u punom jeku.

Privremeno rješenje

Crkva Kraljice svete Krunice u Platičevu novijeg je datuma. Sazidana je 1972. godine i do sada je vršeno nekoliko sanacija na njoj. Prije pet godina na krovu je promijenjen kompletan lim. Nakon velike oluje crkva je ostala bez potpunog krovišta, a i unutrašnjost crkve je pretrpjela izvjesna oštećenja.

»Kako bismo mogli služiti svetu misu, održavati sate vjeronauka i vršiti religijske obrede krov je privremeno saniran uz pomoć župljana. Bila je pričinjena velika materijalna šteta, ali je lim s krova uz napor dobrih ljudi vraćen i pričvršćen na mjesto gdje se nalazio. Bilo je potrebno što hitnije prikupiti neophodna sredstva, koja nisu neznatna. Zato smo se obratili Mjesnoj zajednici Platičevo, Općini Ruma i Ministarstvu pravde, Upravi za suradnju s crkvama i vjerskim zajednicama i ljudima dobre volje za pomoć«, kaže vlč. Ivica Živković.

Sudjelujući na natječaju za crkve i vjerske zajednice koje je raspisala Općina Ruma, filijalnoj crkvi u Platičevu odobrena su sredstva u visini 500.000 dinara.

»To je velika svota za našu malu zajednicu. No, ona nisu bila dovoljna za kompletne radove s obzirom na to da projekt zahtijeva zidanje čvršćeg krova i pokrivanje crijepom. Za cjelokupan projekt potrebno nam je tri milijuna dinara. Zato smo se obratili Ministarstvu pravde, Upravi za suradnju s crkvama i vjerskim zajednicama gdje smo sudjelovali na natječaju. Prošli smo natječaj i od njih smo dobili milijun dinara. Organizirali su se i vjernici i prikupili pola milijuna dinara. Ovim putem im se svima od srca zahvaljujem«, navodi vlč. Živković.

Mala, ali složna zajednica

U Platičevu živi oko 500 vjernika, što je veoma značajna zajednica za jedno malo mjesto. Veliki je i broj djece, njih 30, koji redovito pohađaju vjeronauk. Crkva i pastoralni dom su jedino mjesto njihovog okupljanja, po pitanju svih pastoralnih i kulturnih aktivnosti.

»Nedostaje nam još milijun dinara i molimo nadležne institucije i donatore da nam pomognu kako bismo završili kompletne radove. U pitanju su veliki radovi čija je vrijednost tri milijuna dinara, a za jednu malu zajednicu kao što je naša, to je nemoguće skupiti«, kaže vlč. Živković.

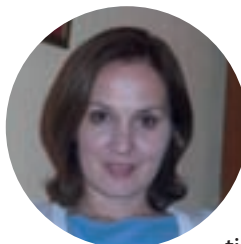
Crkva od iznimnog značaja

Župljani su zadovoljni što su im odobrena znatna sredstva za obnovu njihove crkve i nadaju se da će svi radovi biti završeni do zime.

»Nadam se da će nakon završetka radova to biti trajno rješenje za našu crkvu, kako za naše vrijeme, tako i za vrijeme poslije nas. Krov od lima koji smo imali prije oluje nije bilo pravo rješenje i tijekom svakog vjetra i oluje imali smo problema. Po prvobitnom projektu crkve, ovakav krov koji se sada radi je i bio u planu. Crkva je jedino mjesto koje okuplja nas Hrvate i Mađare. Tu dolazimo, družimo se, a u pastoralnom domu se održava-

Tjedan u Srijemu

Primjer dobre prakse

Pogranični projekti u većini slučajeva su dobri načini da se riješe određeni problemi u lokalnim samoupravama. Tamo gdje ima volje na obje strane, oni se i realiziraju. Što se tiče gradova u Srijemu, rekla bih da

Srijemska Mitrovica prednjači u tome, jer su do sada brojni pogranični projekti u suradnji s komunalnim poduzećima, socijalno-zdravstvenim institucijama i turističkim organizacijama iz Hrvatske realizirani na obostrano zadovoljstvo. Jedan od svakako značajnijih je i događaj od 2. listopada. Naime, u srijemskomitrovačkoj bolnici organiziran je projektni događaj u sklopu promoviranja svih dosadašnjih aktivnosti i ukazivanja na značaj i potrebu zbrinjavanja i njege pacijenata koji boluju od teških i neizlječivih bolesti s ciljem osiguravanja najboljih mogućih uvjeta u pružanju usluga pacijentima u posljednjim fazama bolesti u bolničkim uvjetima. Opća bolnica u Srijemskoj Mitrovici potpisnik je ugovora o partnerstvu za provođenje projekta *Take care (Brini se) – Razvijanje i poboljšanje zdravstvenih i socijalnih usluga za ugrožene društvene grupe* u okviru INTERREG IPA programa prekogranične suradnje Hrvatska – Srbija 2014. – 2020. Osim mitrovačke bolnice, partneri u projektu su Republika Srbija i Udruga osoba s invaliditetom *Bubamara* iz Vinkovaca, Republika Hrvatska kao nositelj projekta, Dom za starije i nemoćne Ilok, Grad Ilok, Regionalna agencija *Srem* i Općina Ruma. Ukupan proračun za sva četiri partnera u projektu iznosi 939.505 eura. Za Opću bolnicu iz Srijemske Mitrovice taj iznos je 309.024 eura, od čega je 85 posto učešće europskih fondova, a 15 posto te zdravstvene ustanove. Implementacijom ovog projekta zdravstvena ustanova iz Srijemske Mitrovice bi trebala značajno podići kvalitetu bolničkih usluga u dijelu palijativnog zbrinjavanja i njege. Bespovratna sredstva u iznosu od 4 milijuna dinara uručena su ovoj bolnici krajem 2017. godine od strane Pokrajinskog tajništva za financije, namijenjenih za potrebe sufinanciranja aktivnosti u ovom projektu. Svakako, primjer dobre prakse koji bi mogle slijediti i druge općine, napose u smislu poboljšanja kvalitete života građana i pružanja usluga.

S. D.

ju probe pjevanja, kao i razna događanja poput zahvale za plodove, krštenja, vjenčanja. Važno nam je da crkva bude urađena kako treba, kako bi služila i mlađim generacijama», kaže župljanka **Katica Kovač**.

Klaudia Rukavina je bila jedna od župljana koja je pokrenula akciju prikupljanja sredstava:

»U Platičevu sam odrasla, tu sam išla u školu. U ovoj crkvi sam primila sve sakramente, a tu su mi krštena i djeca. U vrijeme kada je ovdje bio vlč. **Željko Tovilo** prikupljali smo dobrovoljni novčani prilog kako bi se restaurirala crkva. No, tada nije urađeno ništa veliko. Samo malanje izvana i iznutra i mijenjane su navlake na klupama. Mi župljani smo tada bili akteri svega toga. Selo nije veliko, ali je zajednica brojna. No, ne dolaze svi u crkvu. Sada dolaze jedni te isti ljudi, nas 20-30. Ima mnogo djece i omladine koja ne dolaze u crkvu, a prilikom blagoslova kuća ima 100 kućanstava. Kada bi oni svi došli na misu, ne bi mogli stati u crkvu«, kaže Rukavina, dodajući da je za nju osobno crkva iznimno važna.

»Prvi moji koraci vjerskog i duhovnog odgoja potekli su u ovoj crkvi. Od tada se mnogo župnika promijenilo i drago mi je da se nešto događa. Ja imam malo djeteta, moj brat također ima malu djecu koja će se radovati što će prvu krizmu i pričest primiti u obnovljenoj crkvi. Trebalo bi biti mnogo više događanja, ali nema zainteresiranih mladih. Trebali bismo osnovati neki zbor, orkestar... kako bismo ih okupili. Pokrenuli smo inicijativu prije nekoliko godina, ali je odaziv bio mali tako da nismo to mogli ostvariti onako kako je bilo zamišljeno.«

Rok za završetak radova je 60 dana. Župljani Platičeva se nadaju da će uz pomoć dobrih ljudi i donatora uspjeti sakupiti i preostala sredstva potrebna za sanaciju, kako bi radovi na crkvi bili završeni do početka zime.

S. Darabašić

Manifestacija

VIII. Tavankutski festival voća

Popularnost Festivala sve veća

Tavankutski festival voća i rukotvorina održan je u Tavankutu 29. rujna osmi put u organizaciji Hrvatskog kulturno-prosvjetnog društva *Matija Gubec*, a u suradnji s Galerijom Prve kolonije naive u tehnici slame, te Voćarskom zadrugom *Voćko*.

U okviru cjelogodišnjeg programa Festivala tijekom godine održavala su se edukativna predavanja na temu zaštite voćarskih vrsta i drugih tema značajnih za ovu proizvodnu granu, dok je sam festivalski dan zamišljen i realiziran kao dan na kojem voćari mogu prezentirati svoje proizvode, odnosno kao manifestacija koja je posvećena predstavljanju privrednih potencijala i proizvoda, autentičnih rukotvorina, kao i proizvoda starih zanata. Ove se godine predstavilo više od tridesetak izlagača koji su sa svojim proizvodima ili suvenirima predstavljali svoju djelatnost.

Predsjednica VIII. Tavankutskog festivala voća **Lidija Cvijin** u svojem obraćanju se zahvalila svim izlagačima koji su i ove godine došli na ovu manifestaciju, a da Festival raste i ima svoju priču pokazuje sve veća zainteresiranost kako izlagača tako i posjetitelja. U gastronomskom dijelu Festivala sudjelovalo je desetak kuhara sa svojim tradicionalnim specijalitetima. Festival je otvorio **Mato Jurić**, predstavnik Zagrebačke županije:

»Zagrebačka županija je već nekoliko godina suorganizator ovog festivala, pa će tako i ove godine putem projekta pomoći njegovu realizaciju, a time i Hrvate koji ovdje žive, te HKPD *Matija Gubec* u Tavankutu. Zagrebačka županija u Tavankutu ima i iskrene prijatelje, zato sve vas pozdravljam u svoje osobno ali i u ime župana mr. sc. **Stjepana Kožića**.«

Na izlagačkim štandovima se moglo vidjeti grožđe, vino, rakija, suveniri, kolači, tu su bili i školski štandovi učenika osnovnih škola *Matija Gubec* iz Tavan-kuta i *Ivan Milutinović* iz Subotice, te štandovi zaštitarskih kuća, osiguravajuće kuće i partnerskih udruženja. U gastro ponudi našao se gulaš, grah, *pivčiji paprikaš*, tarana, kupus s ovčijim mesom, soparna čorba, koje su osim mjesnih kuhara ponudili gosti iz HKC-a *Bunjevačko kolo* iz Subotice, Baje i Be-log Manastira. Sve prisutne do kasnih popodnevnihi sati zabavljao je Tamburaški sastav *Rujne zore*.

Predsjednik Društva **Ladislav Suknović** o organizaciji Festivala je rekao:

»Tavankutski festival, koji je osnovan prije osam godina, u svojem odrastanju imao je promjene, kako u svojem imenu tako i u mjestu održavanja. Prije osam godina, kad je pokrenut s ciljem promoviranja gospodarskog aspekta Tavankuta kroz proizvodnju voća, tj. jabuka, zamisao je bila da se on organizira u Voćarskoj zadruzi, ali na njihovom planu je bilo promjena, od ujedinjenja dvije zadruge do kadrovskih promjena. Sada se Festival udomaćio na lokaciji Etno salaša što smatramo da je sigurno najbolje mjesto za organizaciju. U naziv festivala i njegov prezentacijski oblik dodali smo i autohtone rukotvorine, jer se pokazalo zanimanje da se na Festivalu, osim voćarskih i zaštitarskih kuća, nađu i domaće rukotvorine, proizvodi i suveniri koji su izraženi u okvirima drugih udruženja ili malim kućnim gospodarstvima. Čini nam se da se popularnost Festivala širi te da je i krug posjetitelja veći.«

I. D.

Croart na likovnoj koloniji u Vugrovcu

VUGROVEC – Članica HLU *Croart* iz Subotice **Nela Horvat** sudjelovala je na likovnoj koloniji u mjestu Vugrovec pokraj Zagreba, koja je okupila petnaestak stvaralaca iz Hrvatske i Srbije. Bilo je ovo deseto izdanje vugrovečke kolonije čiji je glavni organizator lokalni KUD *Dragutin Domjanić*. Predstavnicima udruge *Croart* – predsjedniku **Josipu Horvatu** i članici Neli Horvat – organizatori su ovom prigodom uručili posebnu zahvalu u vidu umjetničke slike za dugogodišnje sudjelovanje na koloniji. *Croart*-ovci su zahvalili na isti način, odnosno poklon slikom iz fundusa udruge.

Izložba djela nastalih na koloniji priređena je u vugrovečkoj galeriji *Farof* nakon koje će biti preseljena u galeriju *Kurija* Muzeja Prigorja u Sesvetama, te potom i u zagrebačku galeriju *Kristofor Stanković*.

D. B. P.

Organizatori su Umjetnička organizacija *Noć hrvatskog filma i novih medija* iz Zagreba i ZKVH, u suradnji s Art kinom Liffka. Peta *Noć hrvatskog filma i novih medija* održava se u Zagrebu, Sisku, Dubrovniku, Šibeniku, Otočcu i Novoj Gradiški, ali i na bioskopskim platnima u Srbiji, Bosni i Hercegovini i Rumunjskoj, i to u Subotici, Mostaru, Klokotiću i Temišvaru.

D. B. P.

Šokci i baština u Baču

BAČ – Zajednička manifestacija udruga šokačkih Hrvata iz Vojvodine pod nazivom *Šokci i baština* ove će godine biti održana sutra i prekosutra, 6. i 7. listopada u Baču, a program će biti u znaku 330. obljetnice doseljenja Šokaca u Bač i okolicu. Slogan ovogodišnje manifestacije glasi *Još nas ima; još smo tu!*

Središnja svečana akademija će biti održana u Domu kulture u Baču u nedjelju, 7. listopada, s početkom u 19 sati. Ranije, od 17 sati u Franjevačkoj crkvi u Baču bit će služena sveta misa zahvalnica koju će predvoditi fra **Zdenko Gruber**, gvardijan subotičkog Franjevačkog samostana. U okviru programa manifestacije, dan ranije, u subotu, 6. listopada, u Franjevačkoj crkvi u Baču od 19 sati bit će predstavljena knjiga *Život i djelo Stjepana Adžića*.

Ovogodišnji domaćin manifestacije *Šokci i baština* je HKU *Antun Sorgg* iz Vajske.

Večeri i noći Ilje Žarkovića Žabara

GOLUBINCI – HKPD *Tomislav* iz Golubinaca organizira manifestaciju *Večeri i noći Ilje Žarkovića Žabara* koja će ove godine biti održana sutra (subota, 6. listopada) u prostorijama Društva, s početkom u 19 sati. Sudjeluju: Omladinski tamburaški orkestar HKPD-a *Tomislav*, Tamburaški sastav *Ladan Špricer* i mladi talenti. Gost večeri bit će novinar, publicist i recitator **Ratomir Rale Damjanović**.

D. B. P.

Noć hrvatskog filma u Subotici

SUBOTICA – Subotički program u okviru pete *Noći hrvatskog filma i novih medija* bit će održan sutra (subota, 6. listopada) u Art kinu *Liffka*. Program počinje u 18 sati dugometražnim animiranim filmom za djecu *Čarobnjakov šešir* kojega je režirao **Milan Blažeković**. Od 19.30 sati slijede tri kratka animirana filma: *Bijela vrana* **Mirana Miošića**, *Exodus* **Martine Lexi Vizec** i *Flim Flam* **Marka Belića**. Od 20 sati na programu su dva dugometražna dokumentarca: *Dušan Vukotić – hrvatski oskarovac* **Silvija Petranovića** i *Dum spiro spero* **Pere Kvesića**. Od 22 sata slijede kratki animirani filmovi: *Biciklisti* **Veljka Popovića**, *Bečarac* **Zlatka Boureka** i *Eutanazija* **Joška Marušića**. Manifestacija završava dugometražnim igranim filmom *Tri Ane* **Branka Bauera** koji se prikazuje od 22.30 sati. Ulaz je besplatan.

Promocija knjige o Nenadiću

SOMBOR – HKUD *Vladimir Nazor* iz Sombora priređuje u nedjelju, 7. listopada, promociju knjige *Moj Nenadić*. Promocija će biti održana u Hrvatskom domu u 16 sati. Knjiga *Moj Nenadić*, knjiga je o salašima Nenadić, tiskana na oko 500 stranica, a autori većine tekstova su ljudi koji su svojim rođenjem ili životom vezani za Nenadić. Nakladnik knjige je HKUD *Vladimir Nazor*.

Z. V.

Izložba likovnih stvaralaca amatera Subotice

Raznolikost vrijedna pažnje

Likovni stvaraoci amateri iz Subotice odlučili su da se jednom godišnje skupa predstave svojim sugrađanima. Tako se do idućeg petka, 12. listopada, u Galeriji Otvorenog sveučilišta u Subotici može pogledati skupna izložba na kojoj sudjeluje čak 53 likovna stvaraoca amatera (s po jednim radom). U pitanju su članovi Likovne sekcije *Sándor Oldh* Mađarskog kulturnog centra *Népkör* (koju vodi **György Boros**), Likovnog odjela Hrvatskog kulturnog centra *Bunjevačko kolo* (voditelj **Željko Vidaković**) i Likovne radionice Gerontološkog kluba *Centar 2* (voditelj **Sándor Kerekes**).

Prigodom otvorenja istaknuto je kako su se slikari amateri ovom prigodom predstavili svojim najboljim uradcima, različitih stilova i tehnika. Izložbu je otvorio likovni kritičar **Mile Tasić**.

»Govoriti o nekom presjeku na ovakvoj kolektivnoj izložbi je vrlo teško, ali u svakom slučaju ono što treba pozdraviti je velika raznolikost, šarenolikost i sloboda koju nosi ovaj postav i koja u nama izaziva podosta pažnje. Ipak, ove tri skupine, uz pažljivo gledanje, u sebi imaju otisak likovnog pedagoga koji s njima radi ili voditelja sekcije koji organizira okupljanje stvaralaca. Ovo je ujedno i prilika da autori svoje radove prikažu jedni drugima, da se vidi njihov napredak u proteklom razdoblju. Ovaj susret će u nama izazvati nove porive tako da se vidimo i sljedeće godine«, rekao je Tasić.

Nazočne na otvorenju pozdravio je i predsjednik HKC-a *Bunjevačko kolo* **Lazar Cvijin** koji je naglasio važnost suradnje udruga, odnosno povezivanja putem kulture i umjetnosti.

Želja organizatora, odnosno voditelja sekcija, jest da ova izložba u budućnosti postane tradicionalna. Na otvorenju izložbe nastupio je vokalni solist **Marko Križanović** i članice ženskog zbora MKC-a *Népkör*.

D. B. P.

HKU *Antun Sorgg* iz Vajske na poljoprivrednom sajmu u Tuzli

Predstavljene rukotvorine i proizvodi iz Bača

Hrvatska kulturna udruga *Antun Sorgg* iz Vajske predstavila se na 12. međunarodnom poljoprivrednom sajmu koji je održan u Breškama pokraj Tuzle. Vaištanci su tamo sudjelovali na poziv predsjednika Udruženja poljoprivrednika Tuzlanskoga kantona **Ilije Stojaka**.

HKU *Sorgg* bila je jedini sudionik na sajmu iz Srbije, a predstavila se proizvodima te rukotvorinama vezanim za dio tradicijske kulture svojega kraja, odnosno Bača. Posjetitelji su mogli vidjeti čilime i ručnike iz riznice **Katice Barukčić** iz Vajske i **Evice Bartulov** iz Plavne (koje su predstavile i šokačku nošnju toga kraja u koju su bile odjevene), proizvode od voća (poput pekmeza), kolače... Posebno zanimanje gostiju izazvao je kolač s rajčicom. Bila je tu i rakija od šljiva te liker od malina. Udruga je na svome štandu izložila i jabuke iz Poljoprivredne škole u Baču, te prospekte turističke ponude Općine Bač.

Štand HKU *Antun Sorgg* je bio dosta posjećen, a posjetili su ga i konzul Hrvatske u Tuzli, te pojedini ministri iz federacije BiH.

Udrugu iz Vajske predstavljali su – predsjednik **Mladen Šimić**, **Željko Pakledinac** i **Aleksandra Pakledinac** koja je i aranžirala štand. Ovo je bilo njihovo prvo gostovanje na sajmu u Tuzli, a zadovoljni nastupom u udruzi kažu kako će se, ukoliko ih pozovu, odazvati opet.

A. Š.

Izložba *Slikom zajedno* u organizaciji manjinskih zavoda za kulturu

Jedinstveni jezik suvremene umjetnosti

Predstavljeni suvremeni vizualni umjetnici iz pet manjinskih zajednica koje imaju zavode za kulturu: Davie Nagy Abonyi, Alena Klátiková, Lea Vidaković, Darjan Hardi i Valentina Brostean

Četiri manjinska zavoda za kulturu u AP Vojvodini (Slovačka, Hrvata, Rusina i Rumunja) ove godine slave desetljeće svojega rada. Tim povodom su skupa sa Zavodom za kulturu vojvođanskih Mađara, koji postoji nešto duže, odnosno 12 godina, priredili izložbu pod nazivom *Slikom zajedno*. Izložba je prošloga petka imala svoje premijerno predstavljanje publici, i to u Subotici, u tamošnjoj Suvremenoj galeriji.

U ovom zajedničkom projektu zavoda predstavljaju se suvremeni vizualni umjetnici mlađe generacije iz navedenih pet nacionalno-manjinskih zajednica. To su: **Davie Nagy Abonyi, Alena Klátiková, Lea Vidaković, Darjan Hardi i Valentina Brostean**. Uz njih, na izložbi sudjeluje i likovna umjetnica **Maja Rakočević Cvijanov**.

Potpora zavodima

Izložbu *Slikom zajedno* otvorila je pokrajinska tajnica za kulturu, javno informiranje i odnose s vjerskim zajednicama **Dragana Milošević** istaknuvši kako će aktivnosti manjinskih zavoda uvijek imati potporu resornog Tajništva i Pokrajinske vlade.

»Međusobno uvažavanje i suradnja tijekom prethodnog desetljeća, kao i očuvanje nacionalnog identiteta jest misija i za-

daća svakog zavoda za kulturu nacionalnih manjina u Vojvodini, a vi ste to i dokazali. Posebno mi je drago što će ovu postavku u narednom razdoblju vidjeti i građani Novog Sada, Zrenjanina i Sente. Važno je da manjinski zavodi funkcioniraju zajedno i udruženo, a ova izložba je dokaz za to. Nadam se da će u budućnosti biti još više ovakvih aktivnosti«, rekla je Milošević.

Sloboda i izvrsnost

Po riječima kustosice izložbe **Nele Tonković** zavodi za kulturu manjinskih zajednica su se na ovoj izložbi predstavili suvremenom umjetnošću, što predstavlja svojevrstan iskorak. Zastupljenih šestoro umjetnika su različitog uzrasta i karijere (od onih koji tek počinju svoj umjetnički put do onih koji su već afirmirani). Također, umjetnici su to koji stvaraju u različitim medijima te su u postavu zastupljeni radovi nastali u kombiniranoj tehnici, fotografije, litografije, lutke koje se koriste u *stop-motion* animaciji, skulptura. Kako kustosica Tonković navodi, odabir umjetnika bio je vođen načelima slobode u izrazu ideje i izvrsnosti u njezinom ispoljavanju. A to je, kako dodaje, upravo ono što ove umjetnike čini srodnima.

Afirmacija mladih umjetnika

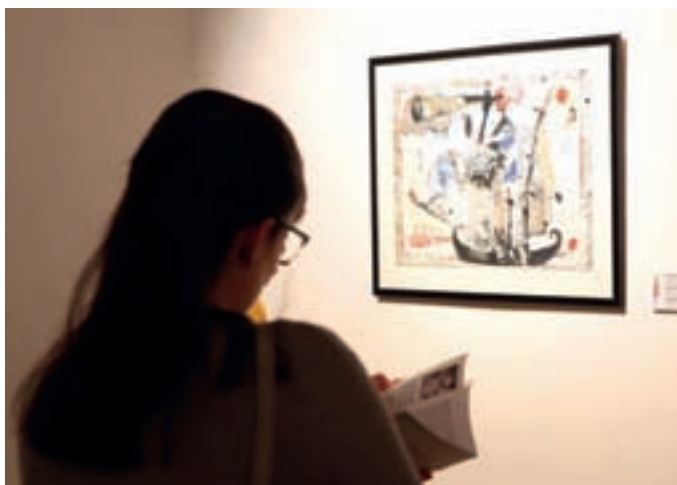
Otvorenju je nazočila i umjetnica **Alena Klátiková**. Osim grafike (kojima se na izložbi predstavila), bavi se i slikarstvom i crtežom. Sudjelovanje na ovoj izložbi ocjenjuje kao potencijalno značajan korak u njezinoj afirmaciji te je raduje činjenica što će izložba gostovati diljem Vojvodine.

.....

»Njih sve zajedno karakterizira što njihova umjetnost nije omeđena granicama, ni dobom, ni tematskim usmjerenjem i zato su slikom zajedno to uspjeli i nama dokazati. Ono što je izdvojilo ove umjetnike je činjenica da svi djeluju u polju suvremene vizualne umjetnosti, svi su medijski i po mnogo čemu različiti ali ih spaja jedinstveni jezik suvremene vizualne umjetnosti koji sve razlike izravna i čini da određene točke budu relevantne u njihovom pređenom umjetničkom putu«, rekla je Nela Tonković.

Multikulturalna scena

Prigodom otvorenja izložbe nazočne su na svojim materinskim jezicima (mađarskom, slovačkom, hrvatskom, rusinskom i rumunjskom) pozdravili ravnatelji manjinskih zavoda za kulturu. Inicijator i suorganizator izložbe u Subotici bio je Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata.

»Ne želimo biti izdvojeni već biti integralni dio multikulturalne scene Vojvodine. Ovo su pravi povodi i načini da dio našeg stvaralaštva bude prezentiran javnosti. Ostali zavodi su se više nego dobro odazvali pozivu, kustosica je odabrala po jednog mladog umjetnika i u sinergijskom djelovanju uspjeli smo organizirati ovu sjajnu izložbu«, kazao je ravnatelj Zavoda za kulturu vojvođanskih Hrvata **Tomislav Žigmanov**.

Izložba *Slikom zajedno* moći će se u Subotici pogledati do 12. listopada, nakon čega kreće na svoju vojvođansku »turneju«. U Novom Sadu će biti priređena u dvorcu *Egység* (od 22. do 31. listopada), u Zrenjaninu u Kulturnom centru Zrenjanina (od 21. do 28. studenoga) te na koncu u Senti u tamošnjem Gradskom muzeju (od 5. do 28. veljače 2019. godine).

D. Bašić Palković

Lutke Lee Vidaković

Hrvatsku zajednicu na izložbi predstavlja **Lea Vidaković** (Subotica, 1983.), multimedijalna umjetnica koja radi na polju proširenih medija i animacije. Ona se predstavila s nekoliko lutaka koje koristi u svojim *stop-motion* animiranim filmovima. Vidaković je diplomirala slikarstvo i grafiku na

Akademiji likovnih umjetnosti u Zagrebu 2011., animaciju u Norveškoj 2010. i završila master studij audio-vizualne umjetnosti na Kraljevskoj akademiji u Belgiji 2012. godine. Od 2014. doktorandica je na Nanjang tehnološkom sveučilištu u Singapuru. Izlagala je na više samostalnih i grupnih izložbi, a filmovi su joj prikazani na više od 200 festivala. Dobitnica je više nagrada, kako za umjetnički rad, tako i za animirani film.

Festival *Svratište u pozorište* u Šidu

Kazalište posvećeno Čovjeku

Premijernim izvođenjem predstave *Bal vampira* amaterskog kazališta *Branislav Nušić* iz Šida u tom je gradu otvoren četvrti po redu kazališni festival *Svratište u pozorište*. Ovaj festival okuplja amaterska kazališta iz cijele bivše Jugoslavije: Hrvatske, Bosne i Hercegovine, Crne Gore, Makedonije, Slovenije, a ove godine na festivalu će sudjelovati 37 kazališta, s predstavama različitih žanrova i tematika. Šidska publika će svakog vikenda sve do 24. studenoga imati priliku uživati u brojnim teatarskim ostvarenjima.

Održati amaterizam živim

Ideja da se u Šidu organizira kazališni festival ovakvog tipa nastala je prije četiri godine na prijedlog šidskog redatelja **Cvetina Aničića**.

Mrak teatar iz Županje

»Amaterizam polako izumire. Zbog toga što nije u trendu ili jer je prevaziđen, ne znam. Posljedica toga je da se polako gase i amaterska kazališta. To što je živo, mi ih okupljamo ovdje u Šidu. Festival je pokazao veliku moć umrežavanja iz svih krajeva zemlje i inozemstva. Umrežavanje omogućava, osim razmjene iskustva i novog istraživanja i održavanje amaterskog kazališta u životu. Amateri su puni entuzijazma, a materijalno su potpuno razoružani. I ovaj festival, kao i prethodni, posvećujemo upravo najvećem motivu stvaralaštva, čovjeku. I dalje polazimo od ideje da je čovjek u središtu dramske ideje. Glumac je prije svega čovjek, pa onda glumac«, kaže redatelj Cvetin Aničić.

Umjetnost u prvom planu

I ovoga puta će se na kazališnom festivalu predstaviti i amaterska kazališta iz Hrvatske, s kojima šidski redatelj Aničić ima višegodišnju uspješnu suradnju.

»Među njima je i *Mrak teatar* iz Županje, kazalište iz Retkovaca kod Vinkovaca koji imaju višegodišnju kazališnu tradiciju i svoj festival, zatim kazališta iz Vinkovaca i Belog Manastira koja će se

predstaviti s dječjim predstavama. Gostovat će i kazalište iz Bosne, a šidska publika imat će priliku pogledati i zanimljivu predstavu na kajkavskom narječju. Ono što je jako bitno jest da su sva kazališta jednako prihvaćena, ne postoji nikakva 'nacionalna' prepreka kod publike, nego ljudi zaista dolaze da bi uživali

Predstava *Bal vampira*

u kazališnom stvaralaštvu, što je i cilj ovog festivala. U prvi plan stavljamo dobročiniteljstvo i nešto po čemu čovjek treba biti čovjek. A tome služi umjetnost«, ističe Aničić.

Zajednička ljubav

Jedno od prvih kazališta koje će biti predstavljeno na šidskom kazališnom festivalu je amatersko kazalište *Mrak teatar* iz Županje.

»Suradnja kazališta iz Šida i našeg iz Županje traje već deset godina. Spojila nas je zajednička ljubav prema kazalištu, a poslije je i poslovna suradnja. Naime, Cvetin Aničić je osoba koja privlači kao magnet, ne samo svojom stručnošću i pozitivnim stavom nego je on i veliki radoholičar koji pored svih svojih obveza uvijek nađe vremena i za nas amatere da nam pomogne i educira nas, bilo da se radi o kostimima ili nastajanju neke predstave. Našem *Mrak teatru* režirao je dvije predstave koje su na festivalima osvojile zavidne nagrade. Glumci i jednog i drugog teatra danas su prijatelji i s radošću čekaju druženja nakon predstave. Dolazimo na šidski festival svake godine i s radošću iščekujemo svaki novi«, kaže dopredsjednica *Mrak teatra* **Andrijana Cvitanović**.

Ulaznica za predstave podrazumijeva dobrovoljni prilog, a tim putem prikupljena sredstva bit će donirana u humanitarne svrhe.

S. Darabašić

Ptice Palića – Palics madárvilága (István Hulló, Grafoprodukt, Subotica, 2016.)

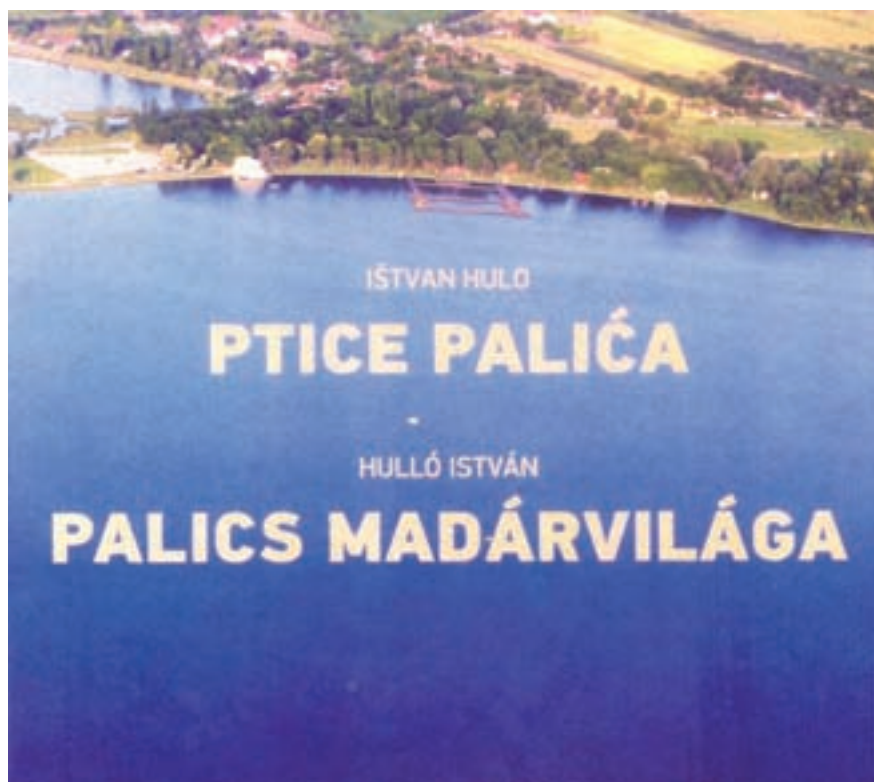
Koje ptice žive na Palićkom jezeru?

Popularne knjige o pticama koje žive na našim geografskim koordinatama, na sreću, više nisu rijetke. Koji god da je motiv da se tiskaju posrijedi, nakladnicima treba čestitati na hrabrosti da ih publiciraju, a autorima na istrajnosti da ih napišu. To vrijedi i za ovu zavičajno-ornitološku knjigu. Iako je neobično da je jedna tiskara nakladnik popularnoga prirodoslovnog vodiča, činjenica da je Društvo ekologa *Richárd Csornai*, perjanica proučavanja i zaštite ptica u Vojvodini, odgovorni nakladnik, pozitivno iznenađuje, jer se činilo da je javnost, posebice pticoljubiteljska, već zaboravila na postojanje ove organizacije. Nadamo se njihovim intenzivnijim aktivnostima na sjeveru Bačke, odakle su potekli i gdje su pokazali cijelom civilnom sektoru, na početku njegova jačanja u Srbiji prije tri desetljeća, kako se voli, proučava i štiti priroda.

Toponim iz naslova obuhvaća čuveno jezero i kopnena staništa u njegovoj okolini. Na njihov postanak i sadašnjost autor se osvrće zanosom prirodoslovca, opisujući kako i zašto su jezero i okolica takvi kakvima ih znamo danas. Ono što autorova dosadašnja pisanja i objave (na srpskom jeziku) razlikuje od ove knjige jest mnoštvo uspješnih i autentičnih fotografija, gotovo nepatvorenih. Nije to neobično za mr. **Istvána Hullóa**, ornitologa i dugogodišnjega ravnatelja Gradskog muzeja u Subotici. Uočljiva je želja da se motivi prenesu čitateljima neizmijenjeni modernim tehnikama obrade svjetloписа, što postaje vrlo velik nakladnički i dizajnerski raritet.

Ornitološki materijal koji je predstavljen nije obrađen na tipično znanstveni način. Nema popisa ptica ni konačnih brojki, pa će mnogi stručnjaci možda biti razočarani. Ipak, ova knjiga, osim promidžbe (nadajmo se) drugog po značaju i (tako kažu statistike) prihoda turističkog punkta u Srbiji, ipak ima i ornitološki značaj. Lucidni komentari su čisto ornitološki, a tu su i pikanterije. Ne znam skoro nikoga kome je poznato da je morski žalar do samo prije 20 godina bio gnjezdarica Palićkog jezera. Imajući to u vidu, publika koja će poželjeti pročitati ovu knjigu daleko je šira od turista i posjetitelja ovoga područja u svrhe odmora. Ne može se ne reći da i danas ima vrsta ptica kojima je Paličko jezero jedino mjesto boravka u Srbiji i da su za to zaslužni mnogi

zasukani rukavi i blatnjave čizme upravitelja ovog prostora (Paličko jezero je Park prirode) i, još više, brojnih volontera – članova subotičkih organizacija civilnog društva. Bez njih ptičji svijet ovog prostora, prepušten prirodnoj sukcesiji, koju organsko opterećenje podrijetlom iz subotičke kanalizacije znatno ubrzava, bio bi daleko siromašniji!

Nedosljedan i u nekim slučajevima nesavjesno lektoriran tekst manjak je ove publikacije. U prirodopisnom dijelu »navođeno« je puno ornitoloških izvora, no nema popisa literature, pa ostaje dojam da su ornitološke opaske potekle iz drugih (mogućno autorovih osobnih?) istraživanja. Znanstveni model citiranja bi možda opteretio ovaj popularni tekst, te je stoga u ovakvim izdanjima potrebno pronaći drugi, kreativniji način izražavanja kada je preuzimanje rezultata već obavljenih istraživanja u pitanju.

Marko Tucakov

Posjet Gospi u Bistricu

U subotu, 29. rujna, rano ujutro, dok su prvi zraci sunca izbijali na nebu, četiri autobusa iz ravne Vojvodine uputila su se preko hrvatske granice putom slavonskih ravnica do Zagorja, točnije Gospina svetišta u Mariji Bistrici. Dio putnika

toga dana posjetio je rodno mjesto blaženoga **Alojzija Stepinca**, Krašić, koje je ujedno i mjesto smrti nadbiskupa zagrebačkog, čije proglašenje blaženim ovih dana broji punih 20 godina. U Krašiću je toga dana održana sveta misa u crkvi blaženika i hodočasnici su imali priliku posjetiti njegov dom u kome je prebivao i preminuo. Po dolasku u Mariju Bistricu svi hodočasnici

iz Vojvodine imali su zajedničku svetu misu i priliku za svetu ispovijed. Nakon mise sabrali smo svoje molitve, križeve i zahvale koje su nam u srcima i krenuli putom križa prikazati ih Gospi. Na ovoj našoj pobožnosti križnoga puta nije nas uspjela ometi nevjerojatna hladnoća brdovitog noćnog zraka, kao ni umor poslije dugog dana. Svijeće su nam grijale prste i osvjetljavale put. Ta večer je bila posebna i nismo se vratili isti u toplinu svojih postelja.

Sutradan, u jutarnjim satima hodočasnici su imali svetu misu u crkvi, a u 11 sati održana je sveta misa na otvorenom za obitelji iz zajednica *Bračnih susreta* iz cijele Hrvatske, na kojoj su sudjelovali i drugi hodočasnici. Gospa nas je i ovog puta sve ujedinila. Nakon svete mise uslijedio je još jedan križni put, ovoga puta bili smo obasjani toplim jesenskim suncem. Postaje ovog križnog puta bile su inspirirane iskustvima i problemima bračnog života, čiji su autori bili 14 parova iz zajednice *Bračnih susreta* diljem Hrvatske. Osnaženi Gospinim zagrljajem i blagoslovom uputili smo se svojim domovima, a u srcima nam i dalje odzvanja pjesma »Majko Božja Bistrička, moli se za nas. Mi smo Tvoji putnici, blagoslovi nas«.

Ana Piuković
foto: Vedran Jegić

Proštenje u Kaću

Mala zajednica koja se drži skupa

Dan nakon blagdana svetog Mateja proštenje je 22. rujna proslavila katolička zajednica u Kaću, čiji je molitveni dom posvećen ovom apostolu i evanđelistu. Jedina je to Katolička Crkva u Subotičkoj biskupiji posvećena svetom Mateju. U filijalnom je statusu u odnosu na župu Budisava, a predano je vodi župnik vlč. dr. **Tibor Szöllösi**. Svečanu misu proštenja predvodio je titelski župnik preč. **Franjo Lulić**, uz koncelebraciju župnika domaćina i gostiju iz Novog Sada: kapelana župe Novi Sad i vlč. **Gáspára Józse** i župnika župe Novi Sad II. vlč. **Attila Nagya**. Posluživao je novosadski đakon vlč. **Danijel Katačić**. Ugled male kačke zajednice svojom nazočnošću su potvrdili pravoslavni svećenici na službi u Kaću koje je predvodio proto-namjesnik **Branislav Mrkić**, arhijerejski namjesnik novosadski drugi.

Kačka zajednica specifična je po mnogo čemu. Po riječima župnika, u ovom velikom selu nedaleko Novog Sada, među više od 11.000 stanovnika, živi i oko 150 katolika, Hrvata i Mađara, od kojih svake nedjelje u 8 sati na misu dođe između 20 i 30 vjernika. »Imamo desetak vjeroučenika u osnovnoj školi. Svete mise su dvojezične. Ove godine je bilo jedno krštenje i dvojica prvoispovjednika, dok krizmanika nije bilo. Vjernici se iznimno čvrsto drže skupa. Poslije svake svete mise ostaju se družiti, po-

pričati, popiti kavu. Jako im je važna sveta misa i jako se raduju svećeniku«, kaže velečasni Szöllösi. Naš sugovornik dodaje da su za potrebe ove filijale obnovljene dvije male dvorane, za vje-

ronauk i za druženje, te sakristija, a pred zajednicom je veliki izazov – obnova crkve. Riječ je o molitvenom domu, kući koja ima veliku središnju prostoriju koja se koristi kao crkva, te u dvorištu posebno podignut zvonik. Proširena je 1965. godine, a nalazi se na križanju ulica Svetozara Miletića i Kralja Petra I.

M. Tucakov

Proslava Radosne Gospe u Baču

Proslava Radosne Gospe u Baču i 330. obljetnica doseljavanja Hrvata Šokaca iz Gradovrha, iz Bosne i Hercegovine bit će obilježena u nedjelju, 7. listopada, svetom misom koja će biti služena u franjevačkoj crkvi u Baču, s početkom u 17 sati.

Obljetnica posvete subotičke katedrale

Obljetnica posvete subotičke katedrale bit će proslavljena 14. listopada kada će svečano misno slavlje predvoditi subotički biskup mons. dr. **Ivan Pénzes**, a propovijedat će đakoni, vlč. **Dražan Skenderović** na hrvatskom i vlč. **Dezső Serfőző** na mađarskom jeziku. Euharistijsko slavlje počinje u 18 sati.

Proštenje u katedrali

Na blagdan sv. Terezije Avilske, zaštitnice katedrale i Grada Subotice, 15. listopada u subotičkoj katedrali slavi se proštenje. Misno slavlje će predvoditi katedralni župnik mons. **Stjepan Beretić**, a propovijedat će vlč. **Vinko Cvi-jin**, župnik u Vajskoj i Bođanima, i vlč. **Tibor Szöllösi**, župnik u Budi-savi. Sveta misa počinje u 18 sati.

Inicijativa 40 dana za život

Inicijativa *40 dana za život*, ekumenska molitva za spas nerođene djece započela je prije desetak dana. Zbog tehničkih nemogućnosti dobijanja potvrde iz gradske uprave, miroljubivo bdijenje, koje se prijašnjih godina održavalo ispred subotičke bolnice, sada će se održati u bolničkoj kapelici sv. Elizabete. Kampanja traje sve do 4. studenoga svakim radnim danom i subotom od 17 do 20 i nedjeljom od 14 do 16 sati u spomenutoj kapelici.

Ž. V.

Piše: dipl. theol. Ana Hodak

Čuvati ženidbeno zajedništvo

Farizeji su često postavljali Isusu pitanja kako bi ga iskušali, u želji da ga uhvate za neku pogrešnu riječ, pa da imaju razlog osuditi ga. No, provokativna pitanja pokušavali su zapakirati u tobože dobru namjeru i želju da bolje razumiju Mojsijev zakon. Ipak, Isusa nisu mogli prevariti, jer je imao moć čitanja srdaca, pa je svaku njihovu namjeru prozreo i nije se dao uhvatiti u postavljenu zamku, a svaku je takvu prigodu iskoristio da pouči kako one koji su ga provocirali, tako i sve ostale okupljene koji su bili željni slušanja njegove riječi. Kako je Isusova pouka svezvremenska, tako nam svaki Isusov okršaj s farizejima donosi nove spoznaje i upute za svakodnevni život u duhu kršćanstva.

Različiti pogledi na ženidbu

Dvadeset sedma nedjelja kroz godinu donosi nam odlomak iz Markovog evanđelja u kojem farizeji, iskušavajući ga, pitaju Isusa je li dopušteno otpustiti ženu (usp. Mk 10, 2-16). Isus na pitanje odgovara protupitanjem, jer želi razotkriti prave namjere farizeja i njihovih sljedbenika, a želi uputiti i na različite poglede koje na ženidbu imaju on i farizeji. Oni na ženidbu gledaju u kontekstu dopušteno-nedopušteno, te tako zanemaruju Božju nakanu i smisao koji joj je dao. A Isus na ženidbu gleda u svjetlu Knjige Postanka (usp. Post 2, 18-24), kao dio Božjeg spasenjskog plana, kao dio Božje volje kroz koju se čovjek na zemlji ostvaruje. Ženidba je izraz Božje stvarateljske ljubavi, jer stvaranje čovjeka je dovršeno tek kada su stvoreni i muškarac i žena da budu jedno. Međutim, ljepotu Božje zamisli narušio je grijeh koji je otvrdnuo ljudska srca, te čovjek svojim djelovanjem često razara zajedništvo koje je Bog stvorio. Zato je u Mojsijevom zakonu postojala odredba da čovjek može otpustiti svoju ženu, te je Božja stvarateljska zamisao tvrdoćom ljudskog srca svedena na razinu dopušteno-nedopušteno. Ljubav, odgovornost, zajedništvo promatraju se legalistički, traže se vlastita prava, mimo zalaganja za izvršenje Božje volje i ostvarivanja njegove stvarateljske zamisli.

Tako se Isus i farizeji razilaze u svojim pogledima na ženidbu. Oni pokazuju da nisu sposobni uvidjeti Božji spasenjski plan ponuđen čovjeku. Usredotočeni su, kao i mi danas, samo na pitanje kako razvrgnuti brak, dok se Isus

usmjerava na pitanje kako ga sačuvati, kako ga ojačati i vratiti mu onaj smisao koji mu je Bog na početku dao. A smisao ženidbe je u čvrstoj povezanosti muškarca i žene kroz koju se lakše razumije povezanost Boga i čovjeka. Ona je dio Božjeg stvarateljskog plana i slika je Kristove ljubavi pram Crkvi. Iz Isusove perspektive ženidba se više ne promatra isključivo s ljudske razine u kojoj se samo traži svoje, već se ona uzdiže na božansku, koja podrazumijeva trud, zalaganje pa čak i žrtvu da bi se sačuvala.

Važna je čistoća srca

Tumačeći svoj pogled na ženidbu, koji je suprotan od farizejskog, Isus koristi termin »okorjelo srce«. Zbog okorjelosti ljudskog srca Mojsije je napisao zapovijed kojom dopušta otpustiti ženu (usp. Mk 10,5). Dakle, Isusov pojam ženidbe zahtijeva čisto srce, jer se samo takvim srcem može živjeti zajedništvo zamišljeno od Boga. Takvo srce ne traži samo svoj interes, nego ljubi i, uronjeno u zajedništvo s Bogom, čuva ono zajedništvo primljeno sakramentom. Samo čisto srce može očuvati ženidbeni vez.

Isus tako poučava svoje učenike, među kojima smo i mi, da se ne treba baviti pitanjem kako rastaviti brak, nego kako ga sačuvati. Statistike našeg vremena mogu se učiniti poražavajuće, ali nas ne smiju obeshrabriti. Brak nije zastarjela institucija, koja je osuđena na propast, jer tako pokazuju brojke. On je dio spasenjskog Božjeg plana za svakog čovjeka. Muškarac i žena sklapanjem ženidbe ulaze u zajedništvo koje je Bog u vječnosti isplanirao i ljudima darovao. To zajedništvo treba živjeti čistog srca, ispunjenog ljubavlju prema Bogu i ženidbenom drugu. Tako ono postaje radost, bez obzira na žrtvu koju je ponekad potrebno podnijeti, te put spasenja za svakog bračnog druga.

Ženidbeno zajedništvo je Božji dar, iz njega se rađa obitelj. Zato niti jedna žrtva nije prevelika da se ono sačuva. A znamo da čovjek ne može ništa postići ni sačuvati ne uloži li neki trud i napor. Kako onda misli sačuvati bračno zajedništvo ako ne uloži trud. Ipak, čisto srce, ispunjeno ljubavlju i čuvanje zajedništva s Bogom čuvaju ženidbeno zajedništvo i omogućuju čovjeku da ga gleda kao Isus, kao dio Božje stvarateljskog i spasenjskog plana, a ne kao farizeji, kako i kada se može rastaviti.

Dani pčelarstva u Subotici

PČELA – život znači

Proteklog vikenda u Subotici održani su 22. Dani pčelarstva, a organizator Udruženje pčelara *Pčela*, kao i izlagači, željeli su skrenuti pažnju čovječanstvu na važnost i značaj pčela. Upravo radi toga je ove godine moto susreta *Spasimo pčelu*.

Ozbiljan problem kod pčelarstva koji zahvaća i puno širu populaciju jest krčenje šuma i iz dana u dan korištenje sve više štetnih kemikalija, pesticida i drugih preparata, od koji ne samo da ginu pčele i drugi kukci, nego će taj račun (kad-tad) biti ispostavljen i nama ljudima.

Od pčela se može i živjeti

Jedan od izlagača na ovogodišnjim Danima pčelarstva bio je i **Ivan Sudarević**, mladi čovjek koji je odlučio baviti se samo pčelarstvom. Ljubav prema ovome poslu usadio mu je otac **Kalman**, koji se pčelarstvom počeo baviti još prije 30 godina. Danas on i Ivan skupa rade, te imaju oko 600 košnica. Ivan je još kao mali dječak, kao i njegova sestra **Ana**, bio tatin glavni pomagač. Danas je situacija drugačija, Ivan ima svoje pomagače. Njegov sin **Martin** (3 godine) je sada glavni pomagač, a kako je mama **Marijana** dodala, Martin je i glavni degustator meda. Vjerojatno

će im se u ovome poslu uskoro pridružiti i mala **Iva**, ali tek za koju godinu.

U posljednjih šest godina Ivan se intenzivno počeo baviti pčelarstvom, do tada je bio tu za ispomoć ali je radio u tiskari. Odlučio je stroj zamijeniti pčelama, te je uvidio da se od ovoga posla može i živjeti.

Po njegovim riječima, ali i po mišljenju drugih pčelara ova godina je bila loša. Naime, klimatski uvjeti su bili loši za pčele.

»Prvenstveno je loše bilo za bagrem. Bagrem se smrztio, sunčokret je također bio loš, jer je bilo puno kiše, svilenica ili kako se kod nas naziva divlji duhan je također loš zbog klimatskih uvjeta. Sve u svemu, ovo je bila lošija godina za nas pčelare«, kaže Ivan Sudarević.

Samim time, po košnici je proizvedena manja količina meda u odnosu na neke prijašnje godine.

Po riječima brojnih pčelara problem je i sa šumama, koje se sve više krče i nestaju, a što se tiče špricanja i upotrebe kemikalija naš sugovornik kaže kako je najgora uljana repica, jer se ona dosta šprica i što je još gore – šprica se kada je u cvatu! U tom razdoblju se špricanje mora najaviti na vrijeme, jer loše utječe na pčele do te mjere da zna biti i pomor pčela. Slična je

 Ivan, Marijana i Kalman Sudarević

Vrijedi pročitati!

Pčele su jedini kukci na svijetu koji proizvode hranu koju jedu i ljudi. Znanstvenici su tako proučavajući život pčela i njihove navike uočili neke zanimljivosti:

- Pčela za života proizvede oko 1/12 žlice meda, a tijekom ljeta posjeti od 50 do 100 cvjetova.
- Život pčele matice može potrajati i do pet godina. Ona jedina u košnici polaže jaja, i to do 2.500 jaja dnevno.
- Pčele se ne rađaju tako da znaju kako napraviti med. To uče od starijih i iskusnijih pčela.
- Medonosne pčele u košnici dobivaju poslove na temelju svoje starosti: prva dva dana života pčela radilica provede čisteći ćeliju, počevši s onom u kojoj se rodila, od trećeg do petog dana života hrani starije larve, a do 11. dana starosti hrani mlađe larve. Od 12. do 17. dana života pčele radilice proizvode vosak, nose hranu i obavljaju pogrebe. Od 18. do 21. dana starosti štite košnicu od uljeza i stražare na ulazu u nju, a od 22. dana pčele radilice prikupljaju pelud i oprašuju, a to rade sve do smrti.
- Za svog života pčela matica će se pariti s 20 trutova iz jedne kolonije, nakon čega će oni uginuti.
- Pčele med proizvode na isti način najmanje 150 milijuna godina.

.....

situacija i sa suncokretom gdje također ima špricanja kemikalijama koje štete pčelama.

O pčelama treba tijekom cijele godine brinuti, te su one sada na zimovniku u Bezdanu duž Dunava i tamo ostaju sve do proljeća. Prva paša koja ih čeka je odlazak na uljanu repicu, poslije toga kad krene cvjetanje bagrema u šumu, te na divlji duhan, a kasnije na suncokret, te ponovno na zasluženi odmor.

Iako ima veliki broj ljudi koji cijele godine konzumiraju med, sezona meda počinje s prvim hladnijim danima, te tako obitelj Sudarević za svoje vjerne potrošače, osim cvjetnog, bagremovog i šumskog meda, priprema i matični mliječ u medu, pelud u medu, a kada su prigode za sajmove ili po želji kupaca pripremaju i orahe u medu, brusnice i drugo kandirano voće.

Po Ivanovim riječima do sada nisu toliko posjećivali druge sajmove, ali im je u planu upravo na ovaj način više prezentirati svoje proizvode, te se pojaviti i na tržnici.

Za sve ljubitelje ove zlatne tekućine kilogram meda se kreće od 500 do 800 dinara u zavisnosti od vrste.

Zanimljivosti o pčelama

»Ako pčele nestanu s lica zemlje, ljudima preostaje još sam četiri godine...«, rekao je **Albert Einstein**.

Znanstvenici tvrde da je značaj pčela izuzetno velik. Pčele upravo kroz oprašivanje itežu i na poljoprivrednu proizvodnju i povećanje prinosa. Kada ne bi bilo pčela, prinosi bi bili daleko manji ili ih ne bi ni bilo. S oprašivanjem nije kraj koristi od pčela. Iako su najpopularnije po medu, one još proizvode i pelud, propolis, matični mliječ i vosak. Po mnogo čemu bi se ljudski rod mogao ugledati na pčele, ako nikako drugačije onda bar po poznatim principima koji vladaju među pčelama: red, rad i disciplina!

Ž. V.

RECEPT NA TACNI

Loptice za punjenje

Internet je jedno čudo koje nam se dogodilo. On je postao sve što smo mi ili bar sve što mi znamo. Skoro smo pokušali dati odgovor na jednu dilemu, ali s izazovom da nitko ne smije pogledati na internet. Mozak se uspaničio, a svi smo počeli osjećati neku dozu nestrpljenja. Počeli smo mnogo oslanjati se na internet, i to ne samo mi nego i naš mozak, naše vijuge su naučile igrati s njim u timu. Dakle, razmišljanje nije više individualni sport nego je igra u dublu, ako ne i timski sport koji igraju naš mozak i svi pretraživači i ostale alatke na internetu.

Kada zanemarimo tu činjenicu, koja čak malo zastrašuje, dobijemo sve lijepe strane interneta kao što su dostupnost prije svega. Takva dostupnost nam donese neke stvari koje su nam daleke i nedostupne, a njom do nas doluta i nešto što ni ne tražimo, a dobro nam dođe. Tako sam na jednoj društvenoj mreži nabasala na jedan super praktičan recept za punjene loptice.

Potrebno: 500 ml mlijeka / 200 ml vode / 1 kvasac / žlica soli / 2 žlice šećera. Nadjev za punjenje: sir, pršut, ajvar ili tuna.

Postupak: U 200 ml mlijeka potopiti kvasac, šećer i malo brašna da navre. Kada kvasac dovoljno nadodje, dodati ostale sastojke i umijesiti tijesto, te ga preklopiti i ostaviti da odstoji pola sata. Nakon toga kidati s gomile tijesto i praviti od njega loptice i redati na pleh. Ja volim spljoštiti kuglicu i puniti ju sirom, pršutom, ajvarom ili nečim drugim, te opet napravim kuglicu od tijesta i stavim na pleh. Izbor je vaš. Prije pečenja loptice premazati mlijekom i politi sjemenkama te peći 10 do 15 minuta na temperaturi od 220 Celzija. Kada ih izvadite iz pećnice, premažite loptice s malo maslinovog ulja.

Dobar tek!

Gorana Koporan

Idemo li večeras u kazalište? (132)

PUBLIKE SVE MANJE – traže se uzroci

Kazalište spada u predstavljačku umjetnost ili drugačije rečeno: umjetnički se čin priređuje u nazočnosti publike, te se i ona gdjekada može smatrati (i, jeste!) njezinim protagonistom. Sve dok je riječ o prostoru, gledateljstvu i glumcu – i sve dok su njemu ondje zadani kretnja, govor i jezik – radi navedenoga mu se još pripisuje specifična odgovornost, budući da je tako shvaćeno i postavljeno kazalište, kuća bića u kojoj se brižno njeguju uvjeti opstanka; kroz mit i tradiciju, kultura, jezik i identitet. Presudno važni sastojci od XIX. stoljeća, iz vremena buđenja naroda.

Ljubiša Ristić, Petar Radovanović (stoji), Rade Šerbedžija i Miodrag Krivokapić, detalj s probe uoči premijere *Don Juana*, na obali jezera Ludaš

No, međutim, ne drže ga svi takvim. Dio teataru XX. stoljeća i ovoga vremena, koji za sebe vele da im je koncepcija utemeljena u »europskoj i pučkoj« provenijenciji, štogod ovaj iskaz značio, također ne nalazi ni povode, niti vidi razloge, pa ni značenja za traženje mjesta publike u navlastitu vrijednosnom sustavu. Ovakav stav kazališnih umjetnika (zamjetan, primjerice, kod **Ljubiše Ristića** i njegova KPGT), zapravo i nije od jučer, već u nekim aspektima potječe još od **Platona** i njegovih shvaćanja kazališta, morao je prouzročiti i stanovite posljedice, u mnogo čemu – dalekosežne. Dovodeći ih do »legitimnog prava« prijezira gledateljstva, koje tobože nije kompetentno izgraditi sud o predstavi. Rezultat je da publika okreće leđa kazalištu. Prijeziru sa scene uzvraća prijezir iz gledališta.

U Subotici se ovo zbilo osamdesetih godina XX. stoljeća kada je u njezinu teatru zagospodarilo shvaćanje zagovornika KPGT-a. Do toga nas u ovom radu dijeli još desetak godina.

Do tada u sezoni 1976./77. obje su drame subotičkog kazališta izvele po sedam premijera, a težište je njihova zanimanja bilo usmjereno prema neupitnim književnim vrijednostima. Među predstave na zavidnoj umjetničkoj razini kritika je svrstala *Sluge*

Ivana Cankara, u režiji **Marjana Bevka** – za ovo su ostvarenje redatelj, nadalje scenograf **István Hupkó** i glumac **Dobrica Stefanović** pohvaljeni od Udruženja dramskih umjetnika Srbije.

Na 27. Susretu vojvođanskih kazališta veoma je bila zapažena *Farma* **David Storyja**, zbog, kako je istaknuto, traženja novih izražajnih sredstava u postupku redatelja Marjana Bevka. Međutim od publike, komedija *Titanik valcer* **Tudora Mušateskua**, u režiji **Anatola Konstantinova**, kao da je bila za nijansu bolje prihvaćena. Dobro je prošla i predstava **Miroslava Antića** *Garavi sokak*, ali je ipak najviše uspjeha, barem kod ovdašnje publike, imala komedija **Geze Kopunovića** *Martinove mengule*, u režiji **Boška Pištala**, za razliku od komedije *Bela ruža za Dubljansku ulicu*, beogradskog pisca **Miodraga Zupanca**, u režiji **Jovana Putnika**, koja je ubrzo i skinuta s repertoara.

U sezoni 1976./77. televizijska drama **Đorđa Lebovića** *Lutka s kreveta br. 21* prenesena je na pozornicu, ali publika ovom adaptacijom baš i nije bila oduševljena, prije svega zbog nedovoljnog iskustva tada mladog redatelja **Milorada Berića**, dok je stručna kritika bila mišljenja kako bi ovo uprizorenje bilo uspješnije da je dramatizacija rađena prema polaznom Lebovićevu djelu *Viktorijsa*, kako navodi **Ivanka Rackov**. Tijekom sezone 1976./77. među glumcima posebno zapažena ostvarenja postigli su **Danilo Čolić**, **Dobrica Stefanović** i **Milica Ostojić**, nadalje **Katarina Bačlija** i **Geza Kopunović**. U istom razdoblju Mađarska drama subotičkog kazališta zabilježila je također nekoliko zapaženih ostvarenja. U prvom redu, kritika je ukazala na uspješno postavljenu *Galiciju* **Miroslava Krleže**, u režiji **Mihályja Virága**, potom *Dom Alberta Albe*, **Frederica Garsije Lorce**, u režiji Marjana Bevka i djela *Pobjeda* **Lászlóa Németha**, u režiji **Istvána Varge**. Kod publike je, međutim, najviše uspjeha imala lascivna komedija subotičkog pisca **Lászlóa Kopeckog** *Don Juanova posljednja avantura*, dok je predstava *Amfitron* **Pétera Saksa** ubrzo nakon premijere skinuta s repertoara zbog slabog zanimanja gledališta. Nešto bolje sreće bila je glazbena komedija *Dobro jutro, srećo* **Alekseja Arbuzova**, dok je u *Studiju 75.*, ali ne s mnogo uspjeha scenski uprizorena poema *Havarija* glasovitog mađarskog pjesnika **Istvána Domonkosa**, u režiji **Istvána Szabóa**, pod naslovom *Ja, biti ...* Tijekom sezone 1976./77. svojim su se glumačkim ostvarenjima istaknuli: **Gabriella Jonás**, **Miklós Korica**, **Valéria Kerekes**, **Margit Karna**, **Ferenc Árok** i **Mátyás Pásti**. Osvrćući se na navedenu sezonu Ivanka Rackov je, među ostalim, zapazila kako bi kazališna uprava trebala u što kraćem razdoblju osposobiti Malu salu, u kojoj bi se mogli igrati lakši i zabavni komadi, što bi zacijelo naišlo na zanimanje publike. Također, po njenom mišljenju stekli su se svi uvjeti za ponovno pokretanje lista *Naša pozornica – A mi színpadunk*, glasila subotičkog kazališta koje je izlazilo početkom pedesetih godina XX. stoljeća, na zadovoljstvo i korist publike, izvođača i kazališne kritike.

Sonćani u erdutskoj berbi grožđa

Najmlađe dijete na ovoj fotografiji je **Stipan Krstin, Kozonjin**. Rođen je u Sonti 1955. godine, a kaže da je tada imao četiri godine. Snimka je napravljena u Erdutskoj planini prilikom branja vinograda njegovih roditelja, oca **Ivana Krstina, Kozonje** i majke **Janje**, rođene **Domić, Zevine**. Oni su također rođeni i živjeli su u Sonti sve do prije godinu dana do ove berbe. Ukazala im se povoljna prilika za kupnju kuće i maloga obiteljskoga imanja uključujući i ovaj vinograd i tako su se iz Sonte preselili u Erdutsku planinu. Do sedamdesete godine prošloga stoljeća su ovdje živjeli, a onda su se preselili u daleku Australiju. Stipan je proveo djetinjstvo, mladost i cijeli dosadašnji život u Australiji sa samohranom majkom i sestrom, jer im je otac poginuo radeći na građevini šest tjedana nakon dolaska u Australiju. Stipan je u Sontu dolazio nekoliko puta, jer ga vezuju obiteljske spone ovih ljudi s fotografije i ostalih koji nisu na fotografiji, a žive u Sonti i okolici. Ovoga ljeta (2018.) on je opet »skoknuo« do Sonte.

Ovo je prva berba grožđa mladoga bračnoga para od kada su se iz Sonte doselili u Erdut. Presretni što je vinograd obilato urodio, a ne poznavajući puno ljudi u novome kraju, pozvali su u berbu grožđa svoju rodbinu iz Sonte. Sonćani su stigli s parom zaprežnih kola. Na fotografiji su u prvom redu, nama s lijeve na desnu: Stipan Krstin, Kozonjin (1955.), **Mandica Šokac, Žiškova** (1950.) i **Kata Domić, Zevina** (1952.). U drugom redu: **Marko** (1938.) i **Marta** (1941.) **Klecini** bračni par **Krećanovi, Ivan** (1932. – 1970.) i **Janja** (1934. – 2017.) **Krstin Kozonjini** (Stipanovi roditelji), **Marko Domić, Zevin** – **Kraljević Marko** (1932. – 1996), **Marica Vodeničar, Lešina** (1949.), **Pava Krstin, Kozonjin** (1947. – 1995), **Kata Krstin, Kozonjina** – **Šećerka** (1944. – 2017.), **Eva Domić, Zevina** (1922. – 1992.) **Manda Domić, Zevina** (1908. – 1977.) i **Grga Domić, Zevin** (1946. – ?).

Vinograd je na brdovitom terenu. Iza njega vidimo baru, to jest poloj. Prilikom rasta nivoa vode Dunava izliva se i u zemljanim udubljenjima ostavlja vodu, odnosno bare. U takvoj jednoj bari, prisjeća se Stipan, se i prehladio pecajući čikove kojih je tada bilo u izobilju. Liječio ga je mjesni lekar, ali i travar. Baš u ovoj putonji koju nosi na leđima, prepunu grožđa, Grga se banjao u toploj kupki ljekovitih trava i soli. Sjeća se on i kako je s majkom putovao na tržnicu u Osijek, pa su prodavali sir koji je mama pravila, a nikada ga nije probala, jer nije voljela mlijeko. Bio je izvrsne kvalitete te su tako imali osiguranu prodaju. Uz sir

su obavezno u proljeće nosili kitice ljubičica i visibaba s planine, a kasnije i drugoga cvijeća i voća u zavisnosti od godišnjeg doba. Kada su iz Sonte dolazili gosti, donosili su u vrećama u Erdut kukuruza, a u povratku jabuke i drugo voće, bilo da su putovali vlakom ili zapregom.

Za djecu je u gostima uvijek zanimljivo, a naročito im se svidjela kosina terena i bara sa svim svojim čarima, a tu je još bio i njihov čika Marko Kraljević. Marko je bio niskoga rasta, s bolesnim zglobovima i uslijed toga iskrivljenim udovima. Vidimo ga u njegovom legendarnom šeširiću koji nikada nije skidao. Bio je vesele naravi, nadaren za šale, pošalice i rječit. Bio je pravi šeret. Gdje

je bio Marko Kraljević tamo je bilo veselo, a zašto su ga prozvali Kraljevićem ostaje nepoznanica. Marko je bio primjer svladavanja životnih tegoba na optimističan način.

Muškarci nazdravljaju rakijicom. Jasno je vidljivo da Ivan i Marko drže u ruci polučak, rakijsku bočicu. Ženske osobe i djeca nazdravljaju povećim grozdovima. Beru se vinske sorte grožđa, rizling i kadarka kao i stolna grožđa.

Ova fotografija odiše vedrinom, srdačnošću i veselim raspoloženjem tipičnim za berbu grožđa. Slikovito nam govori o rodbinskim vezama prožetim pozitivnim emocijama. Tu je pjesma, smijeh i šala na svoj i tuđi račun ali bez uvreda i svađa. Radosni, sretni ljudi uz pomoć prirode ubiru plodove svojih žuljevutih ruku.

Stipan ili Steven se uskoro vraća u svoj dom u Australiju. Ponijet će sa sobom ovu fotografiju koju su mu darivali rođaci iz nekih starinskih škrinja da ga sjeća na rane dane djetinjstva i na brigu i potragu svojih roditelja za svojim mjestom pod suncem.

Ruža Silađev

Vukovarski *Prvi pljesak* za mlade Petrovaradinke

Nakon prvih stidljivih, pa sve uvježbanijih nastupa pred domaćom publikom u Srijemu, polaznici dramsko-literarnoga odjela kreativne radionice *Petrovaradionice*, koju organizira HKPD *Jelačić*, okušali su se u prvom nastupu u matičnoj državi. Prilika za to je uslijedila po pozivu za sudjelovanje na dječjoj manifestaciji *Prvi pljesak* koju je organiziralo KUD *Osif Kostelnik* iz ovog grada, a koja je održana 29. rujna u Kući Lavoslava Ružičke u Vukovaru. Uz pedesetak djece iz Vukovara i okolice, *Jelačić* su dostojno predstavili recitatori **Matea Gro-**

njevanju kulture i tradicije svojih zajednica. U ovogodišnjoj manifestaciji, kojoj su potporu pružili Grad Vukovar i Savjet za nacionalne manjine Republike Hrvatske, sudjelovalo je pedesetak djece iz udruga koje njeguju kulturu Rusina iz Vukovara, Mikluševaca i Petrovac, te, uz goste Petrovaradinke, KUD *Zora* iz Piškorevaca.

M. Tucakov

znica, **Jovana Blanuša** i **Ivan Štimac**, koji su u Vukovaru bili u pratnji roditelja, članice Upravnog odbora *Jelačića* **Zlate Bale-nović**, te voditeljice ovoga odjela **Branke Dačević**, koja je djecu pripremala za nastup. »Naši mali članovi su izveli šaljivi recital koji se sastojao od pjesama hrvatskih pjesnika **Ratka Zvrka**, **Grigora Viteza**, **Ante Gardaša** i **Jadranke Čunčić**. Bili smo veoma lijepo primljeni, a izvođenje recitala je praćeno gromkim pljeskom«, kazala je Dačević. Tijekom nastupa korišteni su rekviziti koje su pripremili polaznici likovnog odjela *Petrovaradionice* koji vodi prof. **Tatjana Štimac**.

Manifestacija *Prvi pljesak*, po riječima **Vlade Rusina**, predsjednika KUD *Osif Kostelnik*, prvi puta je organizirana 2012. godine. Njezin je cilj da djeci pruži priliku pokazati svoje uspjehe u

Dječji tjedan

Tjedan za nama bio je namijenjen najmlađima. Naime, oni su, počevši od ponedjeljka pa sve do danas, bilo da su u vrtićima ili u školama, imali poseban program. Ove aktivnosti su ujedno i pokazatelji kreativnosti odgojitelja, učitelja i nastavnika. U brojnim školama su školski sati drugačiji nego uobičajeno, kada učenici i nastavnici mijenjaju svoje mjesto, puno je više igre, druženja i zabave. Mnogi su posjetili igrališta, kino dvorane, muzeje, te druge kulturne znamenitosti, posjetili druge vrtiće, družili se i pjevali.

Cilj obilježavanja ovoga tjedna je usmjeriti pozornost javnosti prema ostvarivanju prava, potreba i aktivnosti s djecom i za djecu. Upravo zbog toga se i organiziraju brojne igre, priredbe i razne aktivnosti u kojima su djeca u središtu pozornosti.

Ž. V.

Zaziv Duha svetoga

U subotu, 29. rujna, služena je sveta misa za blagoslov školske i vjeronaučne godine. Na misnom slavlju sudjelovala su djeca iz vrtića, osnovne i srednje škole, koja pohađaju katolički vjeronauk u subotičkim i školama iz okolnih mjesta. Misno slavlje predvodio je vlč. **Dragan Muharem** uz prisustvo svećenika Subotičke biskupije.

Prije misnoga slavlja svu okupljenu djecu, učitelje, nastavnike, profesore i ravnatelje škola pozdravila je ravnateljica OŠ *Matija Gubec* iz Tavankuta, **Stanislava Stantić Prčić**.

Kako smo već navikli, učenici su predvodili misna čitanja, molitve vjernika, te pjevanje i sviranje pod svetom misom, a zborom i orkestrom je ravnala **Emina Tikvicki**.

I ove, kao i prijašnjih godina okupilo se oko tisuću djece.

L. V.

Svjetski dan učitelja

Svi mi imali smo svoju učiteljicu ili učitelja koje ćemo pamtiiti cijeloga života. Naučili su nas prva slova i prve brojke. Svjetski dan učitelja obilježava se baš danas, 5. listopada, te je ovo prigoda da se javnosti skrene pozornost na važnost učitelja i nastavnika za ukupan doprinos razvoju društva. Ovaj datum obilježava se od 1994. godine, kada ga je UNESCO proglasio Svjetskim danom učitelja u spomen na isti datum 1966. godine kada je potpisana *Preporuka o statusu učitelja*.

Ako ovaj podatak niste znali i niste se pripremili, za lijepe riječi nikada nije kasno! Možete svojim učiteljima, učiteljicama i nastavnicima napisati neki stih; oni mlađi mogu nešto nacrtati i to im darovati onako iskreno, od srca. Osmjeh i zagrljaj sigurno neće izostati.

Budimo zahvalni svojim učiteljima, jer samo malo promislite kako bi sve bilo teško učiti da njih nije bilo!

Ž. V.

Zlatna harfa 2018.

Susret malih župnih zborova, *Zlatna harfa*, ove godine bit će održan u subotu, 13. listopada u Čantaviru. Na ovome susretu okupit će se dječji zborovi brojnih župa Subotičke biskupije, a susret će kao i prijašnjih godina započeti zajedničkom svetom misom u 10.30 sati. Nakon misnoga slavlja i kratkog predaha slijedi nastup malih župnih zborova.

Izdajem apartmane u Novom Vinodolskom. www.apartmani-karasic.com

Prodaje se apartman od 36 m² u Jadranovu, 5 km od Crikvenice. Tel.: 024-4527-499, 064-18-39-591.

Tročlana obitelj prima na dvorbu stare osobe za mirovinu ili nekretninu. Tel.: 062 1941729.

Prodaje se stambena zgrada u Kertvarosu površine oko 120 m². Tel: 024 546800.

Izdajem stan na Srednjacima, Zagreb, 25m², topla voda, centralno grijanje, interfon. Tel.: 063 596840 i 024 547204.

U Somboru prodajem kompletno završenu termoizoliranu veću katnicu sa suterenom, garažom, ljetnom kuhinjom, svim komunalijama i CG u centru grada. Tel.: 025 5449220; 064 2808432.

Prodajem u Donjem Tavankutu 1 ha 6 ari pijeska kod groblja, odlična lokacija. Vlasnik. Tel.: 0638560635.

Mijenjam stan u Pančevu, jednosoban od 30 m², III. kat bez grijanja blizu centra za sličan uz morsku obalu ISTRE. Tel: 065/689-35-47.

Starija kuća (4 sobe, ručao, 2 kupao, kuhinja, ostava) + sporedna zgrada (ljetna kuhinja, soba, kupao) se prodaje ili mijenja za stan ili kuću u Zagrebu (centar). Tel.: 024 754760 ili 064 2394757.

Uziman zemlju u zakup, Klisa, Stari i Novi Žednik, Mala Bosna, Subotica. Plaćam 12 metar po jutru. Tel.: 064 305 1488.

Prodajemo lijepu kuću u Subotici, 145 m², dvije terase, dvije garaže, svi priključci, bazen, legalizirano, može zamjena za manji dvosoban stan, plus doplata. Tel.: 024-456-12-05.

Hrvat, katolik, 61 godinu, umirovljenik s dobrim primanjima, grad Slavenska Orahovica, kuća, automobil, vitalan, zgodan, traži ženu – katolkinju za brak, bez djece, koja ima do 57 godina. Pošaljite za početak SMS poruku na 063-766-88-08. Josip, Hrvatska, Slavenska Orahovica kod Osijeka.

U predgrađu Subotice prodajem trosobnu katnicu sa suterenom. Parket u svim sobama, dvije kupao, legalizirano, sa svim priključcima. Plac 560 m². Moguća i zamjena za slično u okolici Zagreba. Tel.: 062-332-247.

Povoljno se prodaje legaliziran objekt na parceli od 510 m² u Somborskoj ulici br. 67. Kod dvije pruge, komplet opremljen za nastavak radova male privrede, trofazna struja, gradska voda, priključak na plin. Tel.: 063-551-871.

Sijačica OLT GAMA 18, s lulama, dvobrazni plug 12 leopard – tel: 024/528-682. Gobels prikolica 14 tona registrirana za traktor, u dobrom stanju, na prodaju – tel: 024/532-570.

Prodajem aparat za zavarivanje, monofazno i trofazno napajanje, kao i sjeme uljane rotkve (pogodno za golubare). Tel: 064/3910182.

Subotica - Bajnat, prodaje se uknjižena dvosobna kuća od miješanog materijala, površine 90 kv m s većim dvorištem i nusprostorijama. Monofazna struja, telefon, kablovska, gradski vodovod i kanalizacija. Cijena 32.000 eura. Interesirati se na 064-2943798 ili 064-1611709.

Prodaje se kuća na kat, plac 650 m², kuća 210 m², velika garaža, kotlarnica, 3 prostora 5x4, ljetna kuhinja i za ogrjev. Dva trosobna stana – 6 soba, 2 kuhinje, 2 kupatila, 2 ostave, etažno grijanje i plin, KDS, telefon, interfon, parket sobe, pločice ostalo, autobus br. 16 Mali Radanovac, Subotica. Može zamjena po dogovoru. Tel.: 061 2323223.

Gradska uprava Subotica, Tajništvo za poljoprivredu i zaštitu životnog okoliša, temeljem članka 10. i 29. Zakona o procjeni utjecaja na životni okoliš (*Sl. glasnik RS* br. 135/04 i 36/09) objavljuje:

**OBAVIJEST O DONIJETOM RJEŠENJU
DA NIJE POTREBNA IZRADA STUDIJE
PROCJENE UTJECAJA NA ŽIVOTNI OKOLIŠ**

za projekt »Izgradnja bunara B-3/I u Mišićevu«, na katastarskoj parceli 10831 KO Bajmak, Ulica Vlade Četkovića bb, Mišićevo (45.994735°, 19.490542°), nositelja projekta JKP VODOVOD I KANALIZACIJA, Subotica, Trg Lazara Nešića br. 9/a.

Zainteresirana javnost ima pravo žalbe u roku od 15 dana od dana objavljivanja obavijesti u sredstvima informiranja. Tekst rješenja se u cijelosti može preuzeti na internet adresi: http://www.subotica.rs/documents/pages/12139_1.pdf

Besplatni mali oglasi uz kupon iz Hrvatske riječi koji VAŽI DO 12. 10. 2018.

Poštovani čitatelji našeg i vašeg tjednika, i dalje nastavljamo objavljivati rubrike malih oglasa u kojima možete objavljivati sve ono što želite prodati, mijenjati, kupiti ili darovati. Jedini uvjet za objavu vašeg malog oglasa je priloženi kupon kojega objavljujemo u svakom broju Hrvatske riječi.

Duljina malog oglasa ne smije prelaziti više od 30 riječi.

Uredništvo

Hrvatska likovna udruga *CroArt* prodaje umjetničke slike, djela članova udruge. Zainteresirani se mogu javiti predsjedniku udruge. Tel.: +381 24 529 745; mobil: +381 63 518 218; e-mail: horvat.josip.su@gmail.com

HKC *Bunjevačko kolo*, Likovni odjel, prodaje slike svojih članova. Slike se mogu vidjeti u prostorijama Centra, Ul. Preradovićeve 4, radnim danom od 8 do 14 sati. Tel: 024/556-898 ili 555-589.

AKCIJA!
SG
internet

već od
649 din

TIPPNET

SUBOTICA KARADORDEV PUT 2 TEL: 024/555765 WWW.TIPPNET.RS

Najbolji nogometaš svijeta

Godina Luke Modrića

Priča o karijeri najboljeg hrvatskog nogometaša svih vremena, što nakon svih dobivenih nagrada i ostvarenih rezultata uopće nije više upitno, trebala bi inspirirati sve sportaše koji maštaju o najvišim sportskim visinama. Jer **Luka Modrić** nije stigao do njih preko noći, nego baš suprotno. Vrijednim i marljivim radom, igranjem na posudbi čak i u klubovima koji nisu bili na razini njegovog talenta, ali s čvrstom vjerom kako će se uloženi trud jednog dana višestruko isplatiti. A danas, u svojoj 33. godini, kapetan hrvatske nogometne reprezentacije najbolji je igrač proteklog SP-a u Rusiji, najbolji europski nogometaš u izboru UEFA-e, te odnedavno i najbolji svjetski igrač u izboru FIFA-e.

Nogometni razvoj

Zasigurno jedna od najzaslužnijih osoba u razvoju buduće Modrićeve profesionalne karijere je bio **Tomislav Bašić**, šef omladinskog pogona NK Zadar koji je **Zdravku Mamiću** preporučio talentiranog igrača. Unatoč onižem rastu (172 cm) i slabijim tjelesnim performansama, preporuka je prihvaćena i Luka je, nakon osam godina provedenih u mlađim uzrastima svog prvog kluba, 2000. godine potpisao stipendijski ugovor s *Dinamom*. Na putu do prve momčadi višestrukog prvaka Hrvatske nogometno se razvija u dvije »pozajmice« koje je na najbolji mogući način odradio igrajući u *Zrinjskom* (BiH) od 2003. do 2004. i *Interu* iz Zaprešića od 2004.

do 2005. Povratkom u *Dinamo*, sada već kao formirani igrač s iskustvom igranja ligaških duela, Modrić sudjeluje u osvajanju tri uzastopna naslova prvaka i dva naslova pobjednika kupa Hrvatske. Za Hrvatsku nogometnu reprezentaciju debitirao je 1. ožujka 2006. godine u prijateljskom susretu protiv Argentine, a zaigrao je i na SP-u u Njemačkoj 2006. godine ulazeći s klupe u susretima protiv Japana i Australije. Odlične igre i veliki nogometni talent priskrbili su mu skupocjene transfere u *Tottenham* i *Real Madrid*, s kojim je osvojio četiri naslova Lige prvaka i danas s velikim uspjehom igra.

Fenomen

U proteklm mjesecima, osobito nakon spektakularnog uspjeha *vatrenih*, su svi hrvatski i svjetski mediji donijeli sve moguće detalje iz karijere Luke Modrića, pa bi nastavak ovoga teksta bio samo puko nabranje svega što je u zlato pretvorio genijalni veznjak *Real*a i hrvatske reprezentacije. Ali namjera ovih redova je ukazati na fenomen jednog nogometaša koji svaku momčad čiju majicu nosi čini jačom, boljom, uspješnijom...

Luka Modrić nema u svojim statistikama puno pogodaka, čak niti asistencija, no njegov doprinos ukupnoj bilanci momčadi je zbilja velik. Igra na cijelom terenu, prečesto prekida protivničke akcije ispred svog šesnaesterca, ima viziju i odličan pregled igre, te nadasve precizan pas. Plus, unatoč onižem stasu, ne libi se ulaziti u duela s mnogo snažnijim protivnicima, izlazeći često kao pobjednik.

A upravo takvi igrači u današnjem gladijatorskom nogometu donose rezultatsku prevagu, jer zahvaljujući njihovom na prvi tren ne toliko vidljivom učinku, topnici zabijaju a momčad pobjeđuje.

Prisjetite se samo velikih susreta *Real*a u finalima Lige prvaka i Lukinog doprinosa u njima, kao i nezaboravnih partija u hrvatskoj majici na srebrnom prvenstvu u Rusiji. Upravo zbog tih vrijednosti danas nogometni svijet širokogrudno nagrađuje Modrićev talent, prekidajući desetogodišnju seriju najvećih naslova rezerviranih za **Messija** i **Ronaldo**. S druge strane, to je

svojevrsna počast i svim drugim velikim nogometašima koji su igrali na njegovoj poziciji a nisu stigli do najvišeg stepenika na pijedestalu najboljih.

Mala Hrvatska je bila 1998. godine treća na svijetu i imala najboljeg strijelca (**Šuker**), dvadeset godina kasnije *vatreni* su druga momčad SP-a i imaju najboljeg nogometaša na planetu (Modrić).

Posve zasluženo. Kao i sve navedene nagrade koje su se zaredale ove nezaboravne godine. Godine Luke Modrića.

D. P.

Rukomet žene Druga liga Sjever

Potop u Petrovaradinu

PETROVARADIN – Slabašna, kardinalno pomlađena ekipa ŽRK *Sonta* gostovala je u Petrovaradinu, kod jednog od favorita prvenstva, ŽRK *Petrovaradin*. Sonćanke, impresionirane tjelesno znatno jačim protivnicama, nisu bile u stanju pružiti bilo kakav otpor. Bilo bi besmisleno pisati o igri, za domaće je ova utakmica bila samo lagani pucački trening. O razlici u klasi dovoljno govori krajnji rezultat od 43:4 za Petrovaradinke. Sonćanke će na domaćem parketu igrati tek u 3. kolu, ugostit će ekipu ŽRK *Srijem* iz Srijemske Mitrovice.

Nogomet Srpska liga Vojvodina

Prejaki gosti

SUBOTICA – U 8. kolu, pred oko tristotinjak svojih navijača, ekipa *Bačke 1901* poražena je rezultatom 1:3 (0:2) od ekipe *Bratstvo 1946* iz Prigrevice. Gosti su odlično otvorili utakmicu i već u 2. minuti došli u prednost, koju su u 37. minuti i podvostručili. Domaćini su u nastavku igrali agilnije, stvarali prigode, a poslije nekoliko nerealiziranih, **Manojlović** je u 70. minuti zatresao mrežu Prigrevčana. Nade domaćina pokopane su novim zgoditkom *Bratstva 1946* svega tri minute kasnije. U narednom kolu *Bačka 1901* će gostovati u Kuli, gdje će odmjeriti snage s liderom *Hajduk* 1912.

Vojvođanska liga Sjever

Sedmi poraz zaredom

KARAVUKOVO – I nakon 7. kola *Tavankut* čvrsto drži fenjer, bez ijednog osvojenog boda, s 2 postignuta i 17 primljenih zgoditaka, odnosno s najneefikasnijim napadom i najpropustljivijom obranom. Pred pedesetak gledatelja *Polet* je na svojem travnjaku porazio Tavankučane rezultatom 2:0 (0:0). Iako su u polju bili ravnopravni, a pred protivničkim vratima i opasniji, gosti nikako nisu uspijevali zatresti mrežu domaćeg vratara, pa se na odmor otišlo bez zgoditaka. Kazna za promašaje uslijedila je u nastavku, **Sabo** je vadio loptu iz mreže u 56. i 59. minuti. Iako je do kraja bilo još prigoda ispred obojice vratara, mreže se više nisu tresle, pa bodovi zasluženostaju u Karavukovu. U narednom kolu Tavankučani će ugostiti ekipu *Budućnosti* iz Mladenova.

Zaboravili na pobjede

BAČKI BRESTOVAC – Na gostovanju kod pretposljednjeplasirane ekipe BSK-a, favorizirani *Radnički* nije uspio osvojiti više od boda. U utakmici koju će oko 150 gledatelja brzo zaboraviti, jedine svijetle točke bili su vratari **Marinković** i **Jeličić**. U bljedoj i rastrzanoj igri oba rivala su stvorila po nekoliko kakvih-takvih prigoda, međutim zgoditke su spriječili vratari odličnim inter-

vencijama. Za prikazanu igru publika je nogometaše s travnjaka ispratila zvižducima. U narednom kolu *Radnički* će gostovati u Turiji, kod ekipe *Mladosti*.

Minimalac za kratkoročnu lidersku poziciju

APATIN – Nogometaši *Mladosti Apa* zabilježili su novu pobjedu u derbiju protiv *Tekstilca* iz Odžaka, ovoga puta rezultatom 1:0 (0:0) pred dvjestotinjak svojih navijača i bar na jedan dan preuzeli lidersku poziciju. Igralo se obostrano napadački, tvrdo, oštro, ali nadasve korektno. Oba rivala su željela pobjedu, koja bi ih zadržala pri vrhu ljestvice. Jedini zgoditak na utakmici pao je tek u 78. minuti; zabio ga je napadač domaćih **Ožegović**. Razigrani Apatinci u narednom kolu će gostovati u Crvenki, kod istoimene ekipe.

PFL Sombor

Četvrta pobjeda zaredom

SIVAC – Nogometaši ŽAK-a su sigurnom igrom u Sivcu zabilježili rutinsku pobjedu od 3:1 (2:0) protiv pretposljednjeplasiranog *Poleta*, četvrtu zaredom. Strijelac sva tri zgoditka za *željezničare* bio je raspucali **Stanković**. Ovom pobjedom Somborci su zabilježili novi skok na ljestvici. Nakon 7. kola plasirani su na 5. mjestu, sa svega dva boda manje od lidera *Rusina*. U narednom kolu ŽAK će ugostiti ekipu Kulpina iz istoimenog mjesta. U klubu se nadaju novoj pobjedi, koja bi ih ostavila u skupini vodećih ekipa.

Buđenje Bačana

RATKOVO – U utakmici 7. kola, na gostovanju u Ratkovu, *Tvrđava* iz Bača je, nakon dva poraza zaredom, zabilježila pobjedu. Domaćin, *Radnički 1918*, morao se zadovoljiti minimalnim porazom od 2:3 (1:0). U oštroj, na momente i gruboj igri, gosti su bili uvjerljiviji, osobito u drugom poluvremenu i zasluženostajili bodove. U narednom kolu *Tvrđava* će ugostiti ekipu *Lipara* iz istoimenog mjesta.

PFL Subotica

Pobjeda

BAJMAK – Nogometaši *Radničkog 1905*, nakon bolnoga poraza u prošlom, u 7. kolu su na svojem travnjaku s tijesnih 2:1 (2:1) porazili ekipu *Napretka* iz Nadalja. Svi zgodici postignuti su u prvom poluvremenu. Igralo se dosta tvrdo, nervozno, domaćini su napadali i stvarali lijepe prigode, od kojih su dvije i realizirali. Gosti su svladali domaćeg vratara iz jedne brze kontre, a u nastavku zgoditaka nije bilo. S ovom pobjedom Bajmačani su trenutačno na drugoj poziciji, s tri boda zaostatka iza lidera *Proleter*a iz Ravnog Sela. U narednom kolu *Radnički 1905* će gostovati u Kucuri, kod ekipe *Iskre*.

Nemoćni Đurđinci

ĐURĐIN – Ekipa *Đurđina* na vlastitom travnjaku nije uspjela osvojiti niti bod. Poražena je rezultatom 0:3 (0:0) od trećeplasirane *Vojvodine* iz Bačkog Gradišta i sve je bliža dnu ljestvice. Đurđince od fenjera dijeli svega dva boda. U narednom kolu *Đurđin* će gostovati u *Ostojićevu*, kod ekipe *Sloge*.

Svakom po bod

NOVI ŽEDNIK – Iako je prije utakmice bila veliki favorit, ekipa *Preporoda* na vlastitom travnjaku nije uspjela svladati ekipu *Proleteru* iz Njegoševa. Rezultat 1:1 (0:0) gostima je donio nenadani bod, a Novožedničanima ostaje žal za propuštenim prigodama. U narednom kolu *Preporod* će gostovati u *Senti*, kod istoimene ekipe.

Općinska liga Bačka Palanka

Pregazili susjede

BOĐANI – Ekipa *Sloge* iz Plavne na gostovanju u susjednim Bođanima je nadigrala *Slaviju* i ubilježila nova tri boda na svoj konto. Rezultat 1:5 realan je odnos snaga na travnjaku. Plavanci su igrali znatno zrelije, a po prigodama moglo bi se konstatirati da su domaćini još i dobro prošli. Nakon ove utakmice *Slavija* je ostala na bod do fenjera, a *Sloga* je uplovila u sigurnost gornje polovice ljestvice. U narednom kolu Plavanci će ugostiti ekipu *Mladosti* iz Malog Bača, koja je još uvijek bez bodova, a ekipa

Slavije će gostovati kod trećeplasiranog *Maglića* iz Bačkog Maglića.

MFL Sombor – Apatin – Kula – Odžaci 1. razred

Pregazili fenjeraša

MONOŠTOR – Nogometaši *Dunava* obradovali su svoje navijače uvjerljivom pobjedom od 4:0 (1:0) nad fenjerašem *Jedinstvom* iz Ribareva. U vrlo žustroj i borbenoj igri u prvom poluvremenu gosti su odolijevali do 15. minute i zgoditka **Balaža** iz opravdanog dosuđenog penala. Mreže se do odmora više nisu tresle. U drugom poluvremenu gosti su pali u igri, a Balaž im je zapečatio sudbinu zgodicama u 50. i 65. minuti. Točku na i stavio je **Mrvičin** u 75. minuti. U narednom kolu *Dunav* će gostovati u *Sviljevu*, kod ekipe *Terekveša*.

MFL Sombor – Apatin – Kula – Odžaci 2. razred

Neodigrano

SONTA – Nogometaši sončanskog *Dinama*, riješeni zabilježiti prvu jesensku pobjedu i odmaknuti se od dna ljestvice, ostali su razočarani. Protivnička ekipa, KFK iz Kule, nije doputovala na utakmicu. Kako je to Kuljanima opetovan slučaj, diskvalificirani su iz natjecanja, a klubovima koji su igrali protiv njih, bodovi se brišu. U narednom kolu Sončani će gostovati u *Stanišiću*, kod lidera *Stanišića 1920*.

Ivan Andrašić

POGLED S TRIBINA

Derbi

Proteklog vikenda odigrana su čak četiri nogometna derbi susreta u europskim ligama, naravno uključujući tu i najveći hrvatski susret, duel *Hajduka* i *Dinama*. Zanimljivo je zabilježiti kako su u trima velikim utakmicama u tri najveće europske lige i hrvatski nogometaši dali svoj zapaženi obol. No, krenimo redom od domaćeg terena.

Nažalost, osim svog derbi naslova kao utakmice između dva najveća rivala, subotnji duel *Hajduka* i *Dinama* nije donio ništa nogometno interesantnoga što bi opravdalo zvučni epitet susreta nad susretima.

Igra bez šansi, podjela bodova bez golova, na žalost više od 20.000 navijača na tribinama Poljuda.

Preko puta Jadrana, u velikom talijanskom derbiju između *Juventus*a i *Napolija* (3:1) posve drugačija slika. Golovi, akcije, borbenost. Sve ono što čini jednu veliku utakmicu atraktivnom, a plus toga dva zgoditka **Marija Mandžukića** za novu pobjedu stopostotnih crno-bijelih.

U Londonu su *Chelsea* i *Liverpool* odigrali neodlučeno (1:1), a jedini zgoditak domaćina pao je poslije odlične asistencije **Ma-**

tea Kovačića koji je naprosto igrački preporođen otkad je u redove *plavaca* stigao na jednogodišnju posudbu iz *Real Madrida*.

Konačno, upravo je kraljevski klub s **Lukom Modrićem** odigrao veliki gradski derbi s *Atleticom* za koji je, s klupe za pričuve, u drugom dijelu zaigrao i kontroverzni hrvatski ex reprezentativac **Nikola Kalinić**. Nije bilo golova, ali je bilo atraktivnih poteza na obje strane.

Protekli vikend donio je i dva košarkaška derbija na otvorenju natjecanja u Regionalnoj košarkaškoj ABA ligi. U Beogradu je *Crvena zvezda* bila uspješnija od *Cibone* (78:68), dok je u Zagrebu *Partizan* na gostovanju slavio protiv *Cedevite* (87:84). Naravno, ovo je tek ugrijavanje i sami početak nove sezone, ali epitet derbija uvijek ostaje.

Bit će još mnogo derbija u brojnim drugim sportovima, jer sportska sezona je u punom jeku. Ali za svaki susret nad susretima je iznimno važno da pruži ono zbog čega publika dolazi i plaća najskuplje ulaznice. Jer sport postoji prije svega zbog publike i vjernih navijača. Primjer hrvatskog derbija na Poljudu je u biti najbolji kontraprimjer.

Nadajmo se kako će već sljedeći susret ove dvije momčadi u Maksimiru (15. prosinca) donijeti mnogo bolju i atraktivniju nogometnu predstavu.

D. P.

U NEKOLIKO SLIKA

Festival bunjevački pisama 2018.

Iz Ivković šora

ČUTKA...

piše: Branko Ivković

Faljni, čeljadi moja. Baš sad eto ja i ovi moji pajdaši nazglabamo, a i šta bi andraka dide radile kad nisu vridni bog zna šta zapet i ni pod kaki ozbiljniji poso podmetit hrknjaču neg nazglabat i rondzat. Veli mi Joso da je niki dan išo priko Bečar atarom u Mirgeš, i to baš posli one velike kiše. Kaže da je tako susto kugod da je vuko roljku i to priko najveći grudava. »Idem ja vamo od Bosne i tiram biciglu kugod pravi; lip put, bicigla ide ko bisna i sve tako do Ajdukovog salaša, bivšeg daborme, kad tamo pridnji točak zabasamago pa se otklizo niki u razor od uvratina, ja odletio pravac u njivu, a ono ovršeni kuruzi pa sve vire čukanjice. Ne daj, Bože, da nisam imo one moje debele čakčire, sav bi se izbovo. Neg, da divanim dalje, otaleg pa do Malog tavankuckog puta nema kamenčića borme, živo blato, a tamo kod bivšeg Lamićovog salaša već svi znate kako je, prava buzalica, kugod da su dvajst krmača pravile svatove u njoj. I ja vam lipo biciglu zametnio na leđa i pišce, sve batrgajući pridem ti dvisto meteri, kadli posli Malog tavankuckog dalje opet lip kamen sitan i ravan. Pa pitam ja vas, čeljadi moja, kako to niko nije završio? Ta kogod to namerno tako izgazduje i Bog! Nije istina da nije doteklo još na to po kamiona kamenčića. Jel je možda kakom budžovanu tribalo nasut u avliji pa nisu smili donet više jel šta znam. Al da nije lipo – nije. Sve se uredilo, svit se obradovo što su već jedared dva sela spojena s malkoc tvrđim putom, a na kraju vaka komendija«. Ja i Periša gledimo u njeg pa sve niki ne virujemo da je on vako omatorio, pa osto nesvaćen. Ta jel mož bit da njemu nije ni sad jasno kako to ide? Ta lipo su platili crtanje tog atara; doduše to crtanje košta kugod da ga onaj Pikaso crto, jel moždar onaj s ušiljenim brkovima, pa ondak se izračuna kvadratura i daborme pomnoži s tri, jel triba da dotrva i za drugo od ti novaca. E tek onda se fektuje poso, a i tamo je cina posla metnuta kugod da su ga kriptari pravili od samog mermera a ne putari i to nako ofrlje, bisno jel ni njeve plate nisu za falu pa čeljad nemadu ni volje radit. Tušta će to još vode proteć, borme, dok se ne bude gazdovalo za čovika a ne protiv čovika. Neg, jestel vi ovrlji kuruze i dokopali se vaki bisni novaca? Tačno je dvared jeptinije cine kuruz vršen neg prija dvanajst godina. Vi sad nemojte virovat, al ja imam cidulju: onda bio 28, a sad 14. Pa sad vite kad je bilo bolje paoru. Doduše, svi viču da paor bolje živi. Moždar je to istina, al ja vam velim da bi kud i kako bolje živio kad bi mogo i on kupit za pedeset-šezdeset eura hektar zemlje kugod što su pazarili ovi u maramama na dva kraja. Al, jeto, nama ne dadu, jel oni su »investitori«; sav mi se jezik upleo, ne znam ni kast. Doduše, jeste da je to zemlja od naši dida oteta, al sad kogod drugi gazduje i dili je nako kako oće. Samo se pitam jel i tog dida imo zemlje? Ne bi reko, pa nek bisni ko oće. Ko je imo zemlje, taj je ne dili. Zbogom, čeljadi moja, dosta sam divanio, moždar i tušta, vrime će pokast.

Bać Ivin štodir

Džabe ti škula ako nisi poslušan

piše: Ivan Andrašić

Bać Iva se niki dan potli fruštuka krenijo malo biciglat po selu. Naprosto uživa obilaziti sokakeve i gledat okolo šta ima novoga. Nikako što stariji, selo mu sve milije, jedino mu ne ide u račun što nusput viđa sve manje svita, a sve više čopora kerova brez gazda. Više put se dobicigla skroz do kraj njegovoga sokaka, a da ne trefi živo čeljade. Istom ka došo do centra, čo da ga niko zove. Okrene se, ne može virovat, na klupe prid općinom sidi deran što već i zaboravijo na njega. Ni ga vidijo dobri pešes godina. Prija bijo ko njega u društvu što iscigravalo koikake komate, a i fodbalo se i sviro u tamburu. Svud bijo međ prvima. Čegagod se latijo, sve mu išlo. I najedamput nesto. Kažu, ošo u veliku varoš, na velike škole. Državne. Bać Iva se skinijo sa bicigle i sijo nuž njega na klupu. Zagleđo mu se oči i najedamput se lecnijo, nikake mu prazne. Ne vidi više naj sjaj o pri pešes godina. »Bać Ivo, voljijo bi vas počastit. Pri nikoliko miseci sam svršijo velike škole i to po vomu novomu, ko što ide u cile Evrope. A tijo sam vam i štogoda pitat, uvik ste mi bili ko drugi dada«, veli deran. »Ta neka, dite i nako baš ni ne smijem popit ništa ozbiljno, a na čaj šteta bacat novce. Bolje da ostanemo tude di smo, lipši je zrak. Nego, ništa mi ne kažeš di si se zaposlij?«, veli bać Iva i malo se pomakne da obadva budu komotni. Deran teško izdane, tijo ništa kazat, al riči ne izlazu iz usti. Još jedamput izdanijo, a onda riči najedamput navrle iz njega. Ispriopovido bać Ive i kako se napatijo, kako se svega i svačega odrico, al na vrime uspijo svršit i to državne škole. Ni ni pomišljio na privatne, tamo se puno više plati, a manje nauči. Dadu i mater ni tijo baš toliko opteretit. Izgleda mu i da se na državnima puno više nauči, al vi što svršu privatne, lakše se zaposlu. A on, evo, već više o po godine traži posla, al kanda zabadva. Di sve ni bijo, lipo se izdivanu, al svud na kraj pitu jesi u partije, pa kad kaže da ni, samo čuje no podmuklo javićemo vam priko telefona. A ni mu se javijo nikad niko. »Nego tijo sam vam pitat u koju partiju mislite da bi se tribo ubiližit, pa da drugi put imam šta odvratit ka pitu. Tude ste, svašta vidite i znadete, ja dugo bijo zabavit školom, pa baš i ne znam šta ima novoga u politike«, veli deran i dugačko mu se zagleda oči. Vaj put bać Iva duboko izdanijo i dugačko se zaštodi. Riči ko da mu nestalo, ko ritko kad, ne zna šta bi odvratijo. Ako mu odvrati da će sve bit dobro, da se ne pristane nadat i da traži dalje, znade da će slagat. A ako mu kaže no što znade da je istina, samo će mu sist na muku i još će mu i on ubit no malo volje i nade što mu ostalo. »Dite, brog posla ti više ne vridi ni unit u bilo koju partiju. Sva dobra mista su već pozauzimana, a pametni i stručni danas nikomu ni ne tribu. Svi tražu samo poslušne«, veli mu bać Iva. Tijo mu još reč da bi mu bilo najpametnije zauvik otit ko čike i strine u Švapcku. Al oćutijo, ni sam ne zna zašto. Samo ositijo ništa mokro i ladno na obrazu.

NARODNE POSLOVICE

- S konja na magarca.
- Što je pravo i Bogu je drago.
- Tko pita, ne skita.
- Tiha voda brijeg roni.

VICEVI, ŠALE...

- Molim vas dvije kutije bromazepama od 3 mg.
- Imate li recept??
- Da imam recept, pravio bih ga doma!

Na satu biologije:

- Kaži ti nama, Mirko, kako se naziva simbioza biljnog i životinjskog svijeta?
- Sarma.

Liječnik se nakon pregleda obraća pacijentu:

- Vama je potreban savršen mir. Prepisat ću Vam ove tablete za živce. Tri puta dnevno ih dajte svojoj ženi.

Razgovaraju ljubomorna žena i muž:

- Nisam ti našla nikakve dlake na kaputu.
- I što sad? – pita muž.
- Tko ti je ta ćelava?

DJEČJI BISERI

Što je higijena? Kad imaš na primjer bakterije na sebi, onda pošpricaš malo higijene i bakterije nestanu.

Postoje vojnici kuhari, vojnice djevojčice, vojnici djede ali ne znam za babe!

Vojnici, pa oni lijepo stoje, onako ispravno!

FOTO KUTAK

Kreacija od plodova jeseni

**PETAK
5.10.2018.**

06:40 TV Kalendar
06:55 Dobro jutro, Hrvatska
07:00 Vijesti
08:10 Dobro jutro, Hrvatska
10:20 Veterinar Engel
11:10 Riječ i život
11:42 TV Kalendar
12:00 Dnevnik 1
12:23 Spone ljubavi
13:10 Dr. Oz
14:00 Normalan život
15:00 Dobar dan, Hrvatska
15:55 Frankie Drake istražuje
16:43 TV Kalendar
17:00 Vijesti u 17
17:15 HAK - promet info
17:20 Kod nas doma
18:15 Bajkovita Hrvatska:
18:26 "Ko te šiša
19:00 Dnevnik 2
19:47 Tema dana
20:05 Boksac, američki film
22:00 Prve dame: Pionirke
22:55 Dnevnik 3
23:16 Vijesti iz kulture
23:30 Hrvatska za 5
00:25 Brooklyn 99
00:50 Frankie Drake istražuje
01:35 Veterinar Engel
02:20 Dr. Oz
03:00 Dobar dan, Hrvatska
03:50 Dolina sunca
04:35 Skica za portret
04:52 Kod nas doma
05:47 Spone ljubavi

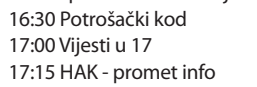

05:30 Kompozicija 3
06:00 Regionalni dnevnik
06:44 Džepni djedica
07:10 Pjesmice i brojalice
07:12 Pssst...priča:
Mrva i gospođa Greta
07:23 Danica i lemur
07:32 Mali crveni traktor
07:42 Ručice čarobnice:
Njušimir i skrivalice
07:48 TV vrtić: Dvorska luda
08:00 Zoološki prilaz broj 64
08:14 Mišo i Robin: Gusjenica
09:10 Miffy
13:01 Zavolite svoj vrt uz
Alana Titchmarsha
13:24 Istina ili mit
13:31 Izradi sam: Narukvice
15:12 Zemlje - Ljudi -
Pustolovine
16:00 Regionalni dnevnik
16:42 Povezanost divljinom
17:35 Seoska gozba
18:22 Odmori se, zaslužio si
18:58 Hlapićeve nove zgode

19:24 Izradi sam: Boja za
školsku ploču - što
mogu s njom ?
20:05 Endeavour,
mladi Morse
21:35 Nezaboravljeni
22:24 Stanica brojeva, film
23:51 Moje pravo ja, film
01:16 Bitange i princeze

**SUBOTA
6.10.2018.**

06:33 TV Kalendar
06:45 Klasika mundi
08:05 Krotitelj konja, film
09:30 Dobro jutro, Hrvatska
10:00 Vijesti
11:10 Kućni ljubimci
11:42 TV Kalendar
12:00 Dnevnik 1
12:20 HAK - promet info
12:25 Veterani mira
13:12 Mijenjamo svijet:
Kolesterol - velika
obmana
14:11 Duhovni izazovi
14:44 Prizma,
multinacionalni
magazin
15:30 Pogled preko granice -
Hrvati u BiH
16:00 Zdrav život,
sponzorirana emisija
16:30 Potrošački kod
17:00 Vijesti u 17
17:15 HAK - promet info
17:20 Manjinski mozaik
17:40 Lijepom našom
19:00 Dnevnik 2
19:47 Tema dana
20:05 Odvjetnik iz Lincoln,
film

22:05 Dnevnik 3
22:20 Sportske vijesti
22:34 Vijesti iz kulture
22:50 Najtraženiji čovjek, film
00:55 Gosti za odstrel, film
02:30 Krotitelj konja
03:50 Dolina sunca, serija
04:35 Treći format
05:15 Reprizni program
05:50 Veterani mira
06:35 Prizma,
multinacionalni
magazin

05:50 Regionalni dnevnik
06:35 Džepni djedica
07:32 Lein kutak:
Ludi sendviči
08:02 Mišo i Robin:
Kampiranje

08:30 Pustolovine mede
Paddingtona
09:25 Operacija Barbarossa,
serija za djecu
09:55 U ladanjskoj palači,
dokumentarna serija
10:45 Vrtlarica
11:15 Cesarica - hit godine
11:20 Veliki snovi,
a malo prostora
12:22 Cesarica - hit godine
12:30 Špica, riva, korzo
13:50 Auto Market Magazin -
sponzorirani program
14:23 Endeavour,
mladi Morse
15:52 Cesarica - hit godine
16:00 Regionalni dnevnik
16:25 Cesarica - hit godine
16:30 Žene, povjerljivo!
17:25 Košarka, PH GKK
Šibenik - Gorica
19:15 Glazbeni Top20
20:05 Planine - Život iznad
oblaka: Stjenjak
20:55 Prijelomna otkrića:
Nešto više od čovjeka
21:40 Rusija sa Simonom
Reeveom,
dokumentarna serija
22:45 Igra prijestolja
23:35 Varalice
01:05 Simpsoni
04:35 Noćni glazbeni
program

**NEDJELJA
7.10.2018.**

07:24 TV Kalendar
07:40 Taj nježni dodir krzna,
film
09:18 Pozitivno
09:48 Biblija
09:58 Marija Bistrica
12:00 Dnevnik 1
12:30 Plodovi zemlje
13:25 Pula: More
14:00 Nedjeljom u dva
15:05 Mir i dobro
15:35 Slučajna zamjena, film
17:00 Vijesti u 17
17:14 Vrijeme
17:15 HAK - promet info
17:20 TV Kalendar
17:40 Volim Hrvatsku
18:59 Vrijeme
19:00 Dnevnik 2
19:44 Vrijeme
19:47 Tema dana
20:05 "Ko te šiša
20:40 Varoški amarcord:
Hoću ženu,
dokumentarna serija
21:40 Šezdesete,
dokumentarna serija

22:25 Dnevnik 3
22:40 Sportske vijesti
22:53 Vijesti iz kulture
23:05 Taj nježni dodir krzna,
američki film
00:45 Nedjeljom u dva
01:40 Dolina sunca, serija
02:25 Sve će biti dobro, serija
03:10 Reprizni program
03:23 Mir i dobro
03:48 Dan oslobođenja
05:25 Šezdesete,
dokumentarna serija

06:05 Regionalni dnevnik
06:47 Džepni djedica
07:04 Pssst...priča: Šuma
07:19 Pjesmice i brojalice
07:34 Lein kutak
07:41 TV vrtić
07:53 Mišo i Robin
08:00 Tajni dnevnik
08:16 Čarobna ploča
08:25 Luka i prijatelji
08:55 Umorstva u
Midsomeru
10:25 Zagonetni slučajevi
dr. Blakea
11:57 Cesarica - hit godine
12:00 (Re)kreativac
12:25 Dobar, bolji, najbolji...
britanski slastičar
13:25 Sjedni, odličan
13:50 Cesarica - hit godine
13:55 Rukomet
15:35 Daj pet
16:30 Cesarica - hit godine
16:45 Rukomet
18:25 Magazin nogometne
18:50 Cesarica - hit godine
18:58 Maher za tehnologiju
19:23 Glazbeni spotovi
19:30 Garaža
20:05 Viktorija
21:00 Nepomirljivi, film
23:10 Graham Norton i gosti
01:37 Simpsoni

**PONEDJELJAK
8.10.2018.**

06:40 TV Kalendar
06:55 Dobro jutro, Hrvatska
10:00 Vijesti
10:10 Dobro jutro, Hrvatska
10:20 Veterinar Engel
11:10 Treća dob
11:35 Sigurno u prometu
11:42 TV Kalendar
12:00 Dnevnik 1
12:23 Spone ljubavi
13:10 Dr. Oz
14:00 Plodovi zemlje

15:00 Dobar dan, Hrvatska
15:55 Frankie Drake istražuje
16:43 TV Kalendar
17:15 HAK - promet info
17:20 Kod nas doma
18:10 Potjera
19:00 Dnevnik 2
19:47 Tema dana
20:05 Rat prije rata: Mitinzi
laži - trenutak istine
21:00 Novine
22:00 Otvoreno
22:50 Dnevnik 3
23:11 Vijesti iz kulture
23:25 Romano Bolković
00:05 Frankie Drake istražuje
00:55 Veterinar Engel, serija
01:40 Dr. Oz, talk-show
02:25 Dobar dan, Hrvatska
03:15 Dolina sunca, serija
04:00 Sve će biti dobro, serija

05:00 Peti dan
06:00 Riječ i život
06:35 Pipi duga čarapa
07:01 Pjesmice i brojalice
07:04 Pssst...priča
07:18 Pjesmice i brojalice
08:02 Mišo i Robin
08:08 Njama, njam
08:30 Pustolovine mede
09:00 Čudesne pustolovine
Julesa Vernea
10:00 U drugom svijetu
10:30 Školski sat
11:05 Sjedni, odličan
11:35 McLeodove kćeri
12:30 Kraljevska kuhinja:
U dvorcu Chillingam
13:00 Zavolite svoj vrt uz
Alana Titchmarsha
13:25 Cesarica - hit godine
13:33 Moje plavo nebo,
američki film
15:03 Cesarica - hit godine
15:10 Zemlje - Ljudi
16:45 Povezanost divljinom
17:45 Auto Market
19:00 Cesarica - hit godine
20:05 Stadion
21:00 The Big Short, film
23:10 Tabu, serija
00:05 Flash Gordon, film
01:55 Moje plavo nebo, film
03:30 Noćni program

**UTORAK
9.10.2018.**

06:40 TV Kalendar
06:55 Dobro jutro, Hrvatska
07:00 Vijesti
10:20 Veterinar Engel
11:10 Glas domovine

11:35 Informativka
 11:42 TV Kalendar
 12:00 Dnevnik 1
 12:23 Spone ljubavi
 13:10 Dr. Oz, talk-show
 14:00 Znanstveni krugovi
 14:25 Zdrav život
 15:00 Dobar dan, Hrvatska
 15:55 Frankie Drake istražuje
 16:43 TV Kalendar
 17:00 Vijesti u 17
 17:20 Kod nas doma
 18:10 Potjera
 19:00 Dnevnik 2
 19:44 Vrijeme
 19:47 Tema dana
 20:05 U svom filmu
 21:00 Andrija Matijaš
 22:00 Otvoreno
 22:50 Dnevnik 3
 23:11 Vijesti iz kulture
 23:25 Brooklyn 99
 23:50 Frankie Drake istražuje
 00:40 Veterinar Engel
 01:25 Dr. Oz
 02:10 Dobar dan, Hrvatska
 03:00 Dolina sunca, serija
 04:19 Koktel-bar
 05:09 Kod nas doma
 05:54 Spone ljubavi

05:20 Knjiga ili život
 05:50 Regionalni dnevnik
 06:35 Pipi duga čarapa
 07:01 Pjesmice i brojalice
 07:04 Pssst...priča
 07:21 Vrtuljci
 07:40 TV vrtić
 08:08 Njama, njam
 08:15 Vedranovi velikani
 08:55 Miffy, crtana serija
 10:00 U drugom svijetu, serija za mlade
 10:30 Školski sat:
 11:05 (Re)kreativac

11:35 McLeodove kćeri
 12:30 Lorraine Pascale:
 Kako postati bolji kuhar
 13:00 Zavolite svoj vrt uz
 Alana Titchmarsha
 13:25 Cesarica - hit godine
 13:33 Pacijenti, film
 15:53 Cesarica - hit godine
 16:00 Regionalni dnevnik
 16:40 Cesarica - hit godine
 16:45 Povezanost divljinom:
 Starosvjetska veza
 17:35 Seoska gozba
 18:25 Odmori se, zaslužio si
 21:00 45 godina, film
 22:35 Tabu, serija
 23:30 Kraljevi soula, film

SRIJEDA 10.10.2018.

06:40 TV Kalendar
 06:55 Dobro jutro, Hrvatska
 10:20 Veterinar Engel
 11:10 Eko zona
 11:35 Bonton
 11:42 TV Kalendar
 12:00 Dnevnik 1
 12:23 Spone ljubavi, telenovela
 13:10 Dr. Oz
 14:00 Potrošački kod
 14:25 Vrgorac, dokumentarni film
 15:00 Dobar dan, Hrvatska
 15:55 Frankie Drake istražuje
 16:43 TV Kalendar
 17:00 Vijesti u 17
 17:20 Kod nas doma
 18:10 Potjera
 19:00 Dnevnik 2
 19:47 Tema dana
 20:05 Mijenjamo svijet:
 Obitelj Trump

20:54 Preživljavanje:
 Priča o globalnom
 zdravlju
 21:25 Pola ure kulture
 22:00 Otvoreno
 22:50 Dnevnik 3
 23:11 Vijesti iz kulture
 23:25 Brooklyn 99
 23:50 Frankie Drake istražuje
 00:40 Veterinar Engel
 01:25 Dr. Oz
 02:10 Dobar dan, Hrvatska
 03:45 Pola ure kulture
 04:15 Skica za portret
 04:19 Žene, povjerljivo!
 05:09 Kod nas doma
 05:54 Spone ljubavi

05:20 Pravac na treću
 05:50 Regionalni dnevnik
 06:35 Pipi duga čarapa
 07:01 Pjesmice i brojalice
 07:05 Pssst...priča
 07:23 Mali crveni traktor
 07:48 Zoološki prilaz broj 64
 08:13 Vedranovi velikani
 08:55 Miffy, crtana serija
 09:30 Noćne more iz svijeta
 prirode
 10:00 U drugom svijetu
 10:30 Školski sat
 11:05 Luka i prijatelji
 11:35 McLeodove kćeri
 12:30 Lorraine Pascale:
 Kako postati bolji kuhar
 13:00 Zavolite svoj vrt
 13:27 Cesarica - hit godine
 13:35 Slatka romanca, film
 16:00 Regionalni dnevnik
 16:40 Cesarica - hit godine
 16:45 Povezanost divljinom
 17:35 Seoska gozba
 18:25 Odmori se, zaslužio si
 19:03 Hlapićeve nove zgode
 20:05 Obiteljski zločini:

Obitelj Campbell
 21:00 Doba heroja,
 britansko-norveški film
 22:35 Tabu, serija
 23:30 Glavni sastojak, film
 01:00 Bitange i princeze,
 humoristična serija
 01:35 Slatka romanca,
 američki film

ČETVRTAK 11.10.2018.

06:40 TV Kalendar
 06:55 Dobro jutro, Hrvatska
 10:00 Vijesti
 10:10 Dobro jutro, Hrvatska
 10:20 Veterinar Engel
 11:10 Samica dangubica
 11:42 TV Kalendar
 12:00 Dnevnik 1
 12:23 Spone ljubavi
 13:10 Dr. Oz
 14:00 Dhruv Baker
 14:30 Prometej
 15:00 Dobar dan, Hrvatska
 15:55 Frankie Drake istražuje
 16:43 TV Kalendar
 17:00 Vijesti u 17
 17:20 Kod nas doma
 18:10 Potjera
 19:00 Dnevnik 2
 19:47 Tema dana
 21:00 Puls
 22:00 Otvoreno
 22:50 Dnevnik 3
 23:11 Vijesti iz kulture
 23:25 Brooklyn 99
 23:50 Frankie Drake istražuje
 00:40 Veterinar Engel, serija
 01:25 Dr. Oz, talk-show
 02:10 Dobar dan, Hrvatska
 03:00 Dolina sunca, serija
 03:45 Emisija pučke i
 predajne kulture

04:15 TV izložba
 04:19 Klub 7
 05:09 Kod nas doma
 05:54 Spone ljubavi,
 telenovela

05:20 A forum
 05:50 Regionalni dnevnik
 06:35 Pipi duga čarapa
 07:01 Pjesmice i brojalice
 07:04 Pssst...priča
 07:31 Ručice čarobnic
 08:08 Njama, njam
 09:00 Čudesne pustolovine
 Julesa Vernea
 09:30 Noćne more iz svijeta
 prirode
 10:00 U drugom svijetu
 10:30 Školski sat
 11:05 Pozitivno
 11:35 McLeodove kćeri
 12:30 Lorraine Pascale
 13:00 Zavolite svoj vrt
 13:25 Cesarica
 13:42 Tajni život, film
 15:07 Metropolis
 16:00 Regionalni dnevnik
 16:40 Cesarica - hit godine
 16:45 Povezanost divljinom:
 Sredozemna slagalica
 17:35 Seoska gozba: Lika
 18:25 Odmori se, zaslužio si
 19:00 Cesarica - hit godine
 19:03 Hlapićeve nove zgode,
 crtana serija
 20:05 Klub 7
 21:00 Projekcije,
 hrvatski igrani film
 22:20 Tabu, serija
 23:15 Kuća na putu,
 američki film
 01:05 Bitange i princeze
 01:40 Tajni život, film
 03:00 Noćni glazbeni
 program - spotovi

HRVATSKI PROGRAM NA RTV-U

Informativna emisija na hrvatskom jeziku *Dnevnik* emitira se od ponedjeljka do subote u terminu od 17.45 sati na Drugom programu Radio-televizije Vojvodine. Emisija *Izravno* - razgovor na aktualne teme emitira se nedjeljom u 16 sati, a emisija iz kulture *Svjetionik* nedjeljom od 16.30 sati. Polusatne emisije emitiraju se utorkom i subotom u terminu od 14.15 sati na Trećem programu Radija Novi Sad.

GLAS HRVATA

Radijska emisija *Glas Hrvata* u produkciji HKUD Vladimir Nazor iz Stanišića emitira se na valovima Radio Fortuna subotom od 16 do 17 sati na frekvenciji 106,6 Mhz.

ZVUCI BAČKE RAVNICE

Emisija na hrvatskom jeziku *Zvuci bačke ravnice* emitira se četvrtkom od 18 do 20 sati, na valovima Radio Bačke (99,1 MHz).

GLAS DOMOVINE

Televizijska emisija *Glas domovine* ima stalnu rubriku o Hrvatima u Srbiji, a emitira se na HRT1 utorkom od 11.17 sati. Radijski program *Glasi Hrvatske* emitira se 24 sata dnevno i preko interneta se može pratiti u cijelome svijetu. Konkretno informacije o Hrvatima iz Srbije, koje nema nijedan drugi medij u Hrvatskoj, mogu se slušati i u radijskoj emisiji *Na valovima staroga kraja* ponedjeljkom u 10.05 u trajanju od 45 minuta, te u velikoj trosatnoj emisiji pod naslovom *Hrvatima izvan domovine*, četvrtkom u 20.15, koju prenosi i Prvi program Hrvatskoga radija.

HRVATSKA PANORAMA NA TV SUBOTICA

Hrvatska panorama u produkciji UN Cro info emitira se na TV Subotica. *Cro info vijesti* mogu se gledati svakim radnim danom, od 15 sati i 30 minuta, 17 sati i 50 minuta, 22 sata i 30 minuta i pola sata nakon ponoći. Emisija *Motrišta* emitira se u premijernom terminu utorkom od 20 sati, te u repriznim terminima srijedom od 10 sati i nedjeljom od 21 sat. Polusatna emisija *Zlatna škatulja* je na programu premijerno petkom od 20 sati, a reprizira se nedjeljom od 17 sati i 30 minuta te utorkom od 13 sati i 30 minuta.

Zapisi iz Španjolske

Život turista

II. dio

Prvi zapis iz Španjolske sam počela sa željom biti turist svakog dana i onda sam sutradan osjetila i malo drugačiju stranu ove želje. Moja opuštenost, omamljenost velikim gradom, gužvom, zelenilom, dojmovima bila je kažnjena nestankom mobitela. Sada ni sama ne znam kako se to dogodilo, ali znam da se dogodilo u sekundi. U jednom momentu sam imala telefon, dok je već u drugom nestao. Moram napomenuti da sam ja od onih osoba koje uvijek paze na stvari i često provjeravaju je li im sve na mjestu. Ispostavilo se da to baš ne daje velike rezultate i neću se prepustiti ovom gubitku, jer nisam ni na pola odmora. Bit će telefona, ali neće biti više istih prilika. Moram prestati vezivati se za materijalne stvari. Iako... čudan je osjećaj odjednom biti bez telefona. Postali smo pravi zavisnici tehnologija, ali će mi super doći ovo odvikavanje.

Kultura nema cijenu

Ne volim obilaske muzeja i ostalih kulturno-povijesnih mjesta i spomenika po svaku cijenu, ali nekima ne uspijevam odoljeti. Činjenica je da cijene europskih metropola nisu pravljene za naše džepove, ali je isto toliko i istina da za sve ima načina samo je potrebno malo više pripreme. Odličan trend svih muzeja i

Kraljevska palača

ostalih mjesta koji imaju prilično velike cijene ulaznica je taj da svi imaju neki termin u kom je moguće ući bez potrošenog i jednog centa. Naravno, ako dođete na tri dana, možda nećete uspjeti uklopiti sve termine ali ćete svakako nešto uštedjeti. U Madrid su se nastanile mnoge umjetnine i zaista je potrebna dobra strategija, a ponedjeljak je pravi pogodak za većinu. Ponedjeljkom, recimo, možete ući gratis u Thyssen-Bornemisza muzej, Reina Sofia, i na primjer Kraljevsku palaču i muzej Prado. Ukoliko ste bar na fotografiji vidjeli jedno od spomenutih mjesta ili posjetili njihovu internet stranicu bit će vam jasno da su šanse da postignete sve u jednom danu veoma male. Na to smo i mi računali, pa smo muzej Prado obišli ranije jer je za besplatan ulaz u njega potrebno doći bar sat vremena prije besplatnog termina i malo vježbati strpljenje.

Reina Sofia muzej

Oči u oči s Velasquezom

Nevjerojatan je osjećaj stajati u predugom redu s ljudima koji daju vrijeme svog života za čekanje, i to čekanje na kulturu, na jedan pogled na remek djela **Fra Angelica, Botticellija, Boscha (El Bosco), Titiana, Goye, Rembrandta, Velazqueza** i ostalih iz te družine. Ali da ne krenem od kraja nego da napomenem za one koji ne znaju: muzej Prado je najpoznatiji španjolski muzej, a ujedno i jedan od najpoznatijih muzeja te vrste u svijetu. U njemu je izloženo oko 4.000 slika španjolskih slikara i brojna druga vrhunska djela slikarske umjetnosti, te kovanica, keramike i vrhunska kolekcija skulptura. Toliko umjetnosti da je jedan dan malo za sve dojmove, a kamoli dva sata koja dobijete na raspolaganje u okviru gratis ulaska. Mi smo došle prvenstveno zbog Francisca Goye. Još od srednje škole, kada je likovno prestalo biti predmet stvaranja umjetnosti nego postalo pravo izučavanje povijesti ovog stvaralaštva, nastalo je i moje interesiranje za Goyu, a upravo ovdje možete vidjeti njegovo nevjerojatno stvaralaštvo – od ranih radova do sivog i tmurnog razdoblja. Goya koji nas veseli i plaši u isto vrijeme i onaj kom se u oba slučaja divimo. A onda nam se dogodio taj susret koji je sve ovo bacio u sjenu. Našli smo se licem u lice s remek djelom Diega Rodrígueza de Silva y Velazqueza *Las Meninas* i zašutjeli. Postali dio gomile koja zuri u platno koje služi čitavom slikarstvu na čast. Velazquezova genijalnost u svom vrhuncu. Nikada nisam umjela svoj doživljaj umjetničkih djela izraziti na odgovarajući i meni prihvatljiv način, a nekako imam potrebu i sebično ga sačuvati za sebe. Doživljaj ovog susreta će se dugo slijegati i rasti u meni i vjerujem da mi je promijenio poglede na ostala umjetnička djela.

Vjerujem da ćete potražiti bar internet prikaz ove slike i provjeriti o čemu ja to pišem, ali do tada vam želim reći da mi je i dalje na prvom mjestu **Picasso** i njegova *Guernica*, ali o ponovnom susretu s njom i svim istraživanjima *Guernice* pročitajte u reportaži koju vam spremam. Za sada samo dodajem da muzej Reina Sofia posjećujem svaki put najviše zbog nje i uvijek ću mu se vraćati.

Da se vratim na doživljaj ovog neobazrivoeg turista i gubitak telefona i dodam da sam bez telefona dobila malo sebe natrag. Prva tri dana sam imala potrebu stalno nešto provjeriti na telefonu, a onda smo ostali sami moji doživljaji i ja i priznajem da je to baš dobar osjećaj i odlično društvo. Između telefona i sebe biram sebe. A vi, kada ste posljednji put zagubili telefon?

Gorana Koporan

U tri riječi - **SVJEŽE**, **DOMAĆE**, **ZDRAVO** !

JKP "Суботичке пијаце"
Szabadkai Piacok KKV
JKP "Subotičke tržnice"

www.supijace.co.rs

Spremni za put...

Najbrže i najjednostavnije
do polise putnog osiguranja

FILIJALA SUBOTICA - Karađorđev put 38, tel. 024 555 867

 **MILENIJUM®
OSIGURANJE**

www.webshop.milenijum-osiguranje.rs

SVE NA JEDNOM MJESTU

- PRODAJA POGREBNE OPREME
- PRUŽANJE USLUGA PRIJEVOZA
I CEREMONIJALA POKOPA
- KOMUNALNE USLUGE

JKP POGREBNO

SUBOTICA, TRG ŽRTAVA FAŠIZMA BROJ 1.

WWW.POGREBNO.RS

KONTAKT TELEFON
ZA DETALJNIJE INFORMACIJE
+381(24) 66 55 44
DEŽURSTVO 0-24 SATA

*Još nas ima,
još smo tu!*

ŠOKCI I BASTINA

u znaku 330. obljetnice
doseljenja Šokaca u Bač
i okolicu

Sudjeluju hrvatske šokačke udruge:
iz Vajske, Plavne, Sombora, Berega, Monoštora i Sonte
te gosti
iz Subotice i Vinkovaca (Hrvatska)

Program manifestacije:
subota, 6. 10. 2018. u 19 sati
Franjevačka crkva u Baču
Predstavljanje knjige „Život i djelo Stjepana Adžića“

nedjelja, 7. 10. 2018. u 17 sati
Franjevačka crkva u Baču
Sv. misu predvodi fra Zdenko Gruber iz Subotice

Svečana akademija
Bač, Dom kulture
nedjelja, 7. 10. 2018.
s početkom u 19 sati

